

పండితాభిప్రాయములు

శ్రీ హయగ్రీవాచార్యుః

—♦ గ్రంథ ప్రశంస ♦—

అఖిలభారతీయసోదరులారా!

ఈ గ్రంథకర్త తాను రచించిన మేరువంశపురాణమును గ్రంథము నా మూలాగ్రముగ చూచినాను. ఈ గ్రంథము సర్వలక్షణలక్షితమగుచు పురాతనైవని గురిగొనినది. కవితయు నాదికేళిపాకము కాదనుట కాతని పద్మ్యతైలియే ప్రమాణము. ఇంకను రసాలంకారములం, శబ్దముల పొందికయు, దూరాన్వయములేక యర్థసౌష్ఠ్యము దరిగొనుచున్నది గాన మిక్కిలి ప్రశంసనీయమై కవికులసాంప్రదాయానుగమ్యమై యుండుట కేమాత్రము సంశయము లేదు. సరసగుణాలంకార వృత్తానుశోభితము. ఇదిగాక నూర్యోదయాది వర్ణనముల జూచిన యెవల పూర్వకపుల ప్రబంధములకు సోదరభావముబొందుచు, సంస్కృతవాక్యభాహుళ్యముగాక, శుద్ధాంధ్రమయముగాక మిక్కిలి మగుటంజేసి మిక్కిలి మనోహరరూపమనుటకు సందియములేదు. ఎటులన పుండరీకాప్రాణుల పరస్పర శృంగారకాలమున శృంగారరసప్రధానము వర్ణించి, వారి విరహము వర్ణించు సమయమం దపూర్వతైలిగా చంద్ర, పవన, మన్మథ, కోకిలాది దూషణమును బొందుపరచుచు, విప్రీలంభశృంగారరసమును ప్రకటించుటవలనను, పుత్రోత్సవ, ఉద్యానవిహార వర్ణనములయందు వర్ణింపబడుచున్న శృంగారరసమే, యీ ప్రబంధమునకు ప్రాణునివలె ప్రాణస్థాయియై యుండుటవలన దీనికి స్థాయిభావముగా నెన్నుకొనబడినది. శృంగారరసము మరియు అంగముగాను విప్రలంభము, శాంతములును గలవు. ఎందనపుండరీక గర్భధారిణియగు సమయమునందు గలదనవచ్చును. ఉత్పేక్షాద్యలంకారములను గురిగొనినది గాన రసాలంకారప్రధానమనియు జెప్పవచ్చును. పౌరాణికపద్ధతి ననుసరించినది గాన దీనికి మైయలంకారము లంగభావముగ

పండితాభిప్రాయములు

శ్రీ హయగ్రీవాచనముః

—♦ గ్రంథ ప్రశంస ♦—

అఖిలభారతీయసోదరులారా!

ఈ గ్రంథకర్త తాను రచించిన మేరువంశపురాణమును గ్రంథము నా మూలగ్రముగ చూచినాను. ఈగ్రంథము సర్వలక్షణలక్షితమగుచు పురాతనైలిని గురిగొనినది. కవితయు నారిశేఖరపాకము కాదనుట కొతని పద్యకైలియే ప్రమాణము. ఇంకను రసాలంకారములు, శబ్దముల పొందికయు, దూరాన్వయములేక యర్థసాష్టవము దరిగొనుచున్నది గాన మిక్కిలి ప్రశంసనీయమై కవికులసాంప్రదాయానుగమ్యమై యుండుట కేమాత్రము సంశయము లేదు. సరసగుణాలంకార వృత్తానుశోభితము. ఇదిగాక నూర్వోదయాది వర్ణనముల జూచిన యెవల పూర్వకపుల ప్రబంధములకు సోదరభావముబొందుచు, సంస్కృతవాక్యభాషాశృంగారముగాక, శుద్ధాంధ్రమయముగాక మిశ్రిమ మగుటం జేసి మిక్కిలి మనోహరరూపమనుటకు సందియములేదు. ఎటులన పుండరీకాప్రాణుల పరస్పర శృంగార కాలమున శృంగారరసప్రధానము వర్ణించి, వారి విరహము వర్ణించు సమయమం దపూర్వకైలిగా చంద్ర, పవన, మన్మథ, కోకిలాది ధూమణములు బొందుపరచుచు, విప్రబంధశృంగారరసమును ప్రకటించుటవలనను, పుత్రోత్సవ, ఉద్యానవిహార వర్ణనములయందు వర్ణింపబడుచున్న శృంగారరసమే, యీ ప్రబంధమునకు ప్రాణులివలె ప్రాణుస్థాయియై యుండుటవలన దీనికి స్థాయిభావముగా నెన్నుకొనబడినది. శృంగారరసము మరియు అంగముగాను విప్రబంధము, శాంతములును గలవు. ఎందనపుండరీక గర్భధారిణియగు సమయమునందు గలదనవచ్చును. ఉత్పేక్షాద్యలంకారములను గురిగొనినది గాన రసాలంకారప్రధానమనియు జెప్పవచ్చును. పౌరాణికప్రథతి ననుసరించినది గాన దీనికి పై యలంకారము లంగభావముగ

తెలుసుకోదగినవి. వంశానుక్తిర్తనము మొదలుకొని పేరువంశాసాంతమువరకు గ్రంథప్రతిపాద్యమగు విషయమును చక్కగా నిరూపింపబడి. అవాంతర విషయవర్ణన లేకుండుటచే నీ గ్రంథము చూచువారికి విషయావగాహన తొందరగా చేకూరును. ఈ గాధ-యంతయు బ్రహ్మాండాది పురాణాంత్యగతమై యున్నది. ఇందలి రసాలంకారాని యుక్త పద్యముల నుదాహరించుటకు సాహసమునున్నను గ్రంథవిస్తార మనునది నా సాహసము నతిక్రమించుట వలన కవిలమున కత్యంత ముపాదేయమై విరాజిల్లుచున్నదని విరమించుచున్నాడ.

ఇట్లు

శ్రీమాన్ వేదాంత విద్వాన్

చిత్రభాను సం॥

అమరవాది నరసింహాచార్యులు

చైత్ర శు ౧౭

గిర్వాజిపేట, వరంగల్.

విజయతాం రామానుజదివాకరః

అంధులచిరపరిచితుడని కాని, మితుడను నభిమానముచేత గాని, నేనీ యభిప్రాయమును వ్రాయలేదు. సహజంగా ఇతడు బాల్యన నుండియు సత్పురుషుల సహవాసముజేసి, యింతటి అపూర్వశక్తిని సంపాదించుట సంతోషించదగిన విషయము. ప్రస్తుతము ఈ గ్రంథకర్త తన ప్రబంధములో ప్రథమాశ్వాసమునందు ౧ వ పద్యములో “మొదట నష్టాక్షరీమంతో బోధజేసి, నట్టి పరవస్తు పాపయా-చార్యునెపుడు వేడుచుందు” ననుచు, తన వంశపరంపరాదైవంబగు వేంకటాద్వాని కీ కృతి సమర్పించుట చేత నీతడు విశిష్టాద్వైత (శ్రీవైష్ణవ) మతప్రవర్తకుడని యీ గ్రంథపాఠకులు సుభువుగా గ్రహింప గలుగుతారు. ఇక నీతని రచనావిశేషము విరచింపగా “ప్రాస లక్షణశూన్యమా - భావకవిత” యను ప్రథమాశ్వాసమునందు ౧౨ వ పద్యములో జెప్పిన కుకవినిందను చూడగా నీతడు లక్షణపాకారముగా నలరు కవిత నామొదించుగాని లక్షణరహితమగు భావకవితాదు.

జోలికిం బోడను విషయము పొడగట్టుచున్నది. ఈ గ్రంథమునం దనేకాలం కారము లిమిడి యున్నవి. వృత్త్యనుష్ఠాస విశ్రాంతిలలో లోపము కన్నట్టదు, శబ్దముల కూర్పు లలితము. ఈలాటి విషయములతో గూడిన యీ కవిత సవాతనుల కవిత ననుకరించు చున్నదని చెప్పవచ్చును. ఇది కథా భాగము— మేరువారు ఈనాటి కెల్లరును తమ మూలపురుషుడని చెప్పచు బూజించుచున్న శంకరదాసమయ్య చరిత్రనుండి యారంభించెనేమో యని తలంచితని కాని, అట్లుగాక భృగుతనయులగు ధాత విధాతలు మేరువనువాని కూతులగు ఆయతి నియతుల బెండ్లాడిన విషయముల నుండి యారంభించినాడు. మన మీనాడు మేరువారని పీరిని బిలుచుట కీ కథయే యాధారము. ఈ కథ భాగవత బ్రహ్మాండ పురాణములందు గలదు. విధాతనుండి క్రమముగా ప్రాణ, ద్యుతిమంత, స్వనవాత నాగరీకుల నడిపించి, స్వనవాతనకు భగవంతుడు దర్శనమొసగి వస్త్రములను చించి, కవచముల గుట్టి, శీతబాధ లేకుండా జేయుటకు దగిన యుపకరణంబుల నిచ్చినట్లు వ్రాయుటచే ప్రస్తుత కులాచార ధర్మకర్మ కనుకూలముగా నున్నది. మరియు శంకరదాసమయ్య చరిత్ర వ్రాయుటలో నాగరీకుని పుత్రిక ఛండిక యనియు, నామెకు శంకర వరప్రసాదంబున జన్మించిన బాలుడగుటచే శంకరదాసమయ్య యనియు, జడగిరియందు నివాసమొనర్చుటచే జడగిరి శంకరదాసమయ్య యనియు మొదలు గాగల విషయముల వ్రాసినాడు. ఈ విషయములన్ని బసవపురాణములో గలవు. ఈ శంకరదాసమయ్య కుమార్తె అంబిక. ఈమె భర్త కృష్ణాజి. ఇతని వంశములో నామదేవను నాతడు మాత్యపుచిప్పయందు జన్మించుటచే చిప్పె (సింపె) వారనియు, విధాత మేరుగిరి నాశ్రయించుకొని నివసించుటచే మేరువారనియు పీరి చాతిలో రెండు తెగలు కన్పట్టుచున్నవి. ఏది యెట్లా న్నును సామాజిక ధర్మ కర్మల నిరూపించుచు, ఇట్లు కథ నడుపుట సామాన్యమైన విషయమనుట కవకాశము లేదు. దుర్భరకష్టపరంపరలకోర్పి యనేక గ్రంథముల బరిశోధించి వెంచి రచించిన యీ కావ్యకన్యకను దేవాదిదేవుడగు శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి కర్పించి తన కష్టములకు దగిన ఫలముగా నీ

నాడేపల్లి అగదాను నుకృత్యాత్మదైనాడు. ఈతని కా వేంకటరమణుడే అనేక
సద్గ్రంథరచనాశక్తి ననుగ్రహించుగాక! యనుచు విరమించుచున్నాను.

ఇట్లు

శ్రీమాక రంయ్యల వేంకట నరసింహాచార్యులు

చిత్రభాను సం॥
చైతాఖ బ ౧౦ లు }

జ్యోతిష విద్యాలయము.

గిద్దాజిపేట, వరంగల్.

శ్రీమతే రామానుజాయనమః

గీ॥ కవిజనోద్ధీతతతియుత ♦ గ్రంథచయము

తెన్నియో గాంచితిని గాని ♦ యిట్టి మేరు

వను పురాణమునం గల ♦ పలుకుల రుచి

గాంచగాలేదు యసమాన ♦ కవనధాటి.

గీ॥ నవరసోద్భాసి తత్వము ♦ నాగరికత

వంశచరితంబు సద్బోధ ♦ పద్యరచన

పూర్వకవిధాటితో సరి ♦ బోల్పవచ్చు

రసికజనసమ్మతంబు ఈ ♦ గ్రంథగజము.

ఇట్లు

చిత్రభాను సం॥
జ్యేష్ఠ శు ౫ లు }

మాడభూషణం ప్రసన్న గాఢు నాచార్యులు
నెల్లికుదురు, (నైజాం.)

సద్గురు సమర్థ.

నేను ఇరువదిరెండు సంవత్సరములనుండి బొంబాయిపట్టణమం దుద్యోగి
గి నై యున్నాను. మేరుకులజులు నాకు చాలామంది పరిచితులు, పరిచితులే
కాక మిత్రులు కూడాను. ఒక సంవత్సరము క్రితము తమ కులొన్నతీక్ష
పొటుబడుచున్న 'శిలాంకోటి సామి' అనేవారు తమ మూలపురుషుండగు

శంకరదాసమయ్య శేర కొన్ని పద్యములు వ్రాయమని నన్ను ప్రోత్సహింపరచు
వారి యుత్సాహంబు మేరకు నా శక్తికొలది కొన్ని పద్యములు వ్రాసి విని
పించితిని. అందులోని యొక పద్యము—

ఉ. ఎక్కుడు కష్టభారముల * కెంతయు నోర్చియు కుట్టు వృత్తిలో

మిక్కిలి నేర్పుగల్గియును * మేదినిలో సుతికెక్కువారి యీ

చిక్కులుబాపి మేరుకుల * జీవశీల పునరుద్ధరింపగా

దిక్కెవరిక మాకును ను * ధీవర! శంకరదాసమప్పభో!

ఇటుల వ్రాసియిచ్చిన భక్తిపూర్వకముగా నైకొని; వెంటనే పత్రికలద్వారా
వెల్లడి జేసియుండిరి. అది మొదలు బొంబాయి మేరుకుల విశ్వేచ్ఛసంఘము
వారు శంకరదాసమయ్య చరిత్ర వ్రాయమని నన్ను పదేపదే కోరుచుండిరి.
మూలగ్రంథమునకై వారి నడిగితిని. అందుకు పలువురు పలువిధంబుల జెప్పిరి.
అట్టి దంత కథలంబట్టి వ్రాసిన బాగుండదని యేదైన పుస్తకము దొరుకు నేమో
యని నాచేతనయన వరకు పుస్తకాలయములన్నియు వెదకితిని. పలువోల్లకు
నుత్తరములువ్రాసితిని. దుర్లభమయ్యెను. తుదకు చహార ప్రిభాషలో నచ్చు
బడిన బసవపురాణమం దొకచోట శంకరదాసు చరిత్ర సంక్షిప్తముగ నొక
పేజి మాత్రమే వ్రాసియుండ జూచితిని. దాని వాధారంబుగాగోని వ్రాయు
దమన్న కథ చాలా చిన్నదిగా నుండెను. కొంత కథను కల్పించి వ్రాసిన
కులగ్రంథమగుటచే తప్పని తలంచి మానుకొని విచారించుచుండ, ఓరుగల్లు
పురవాస్తవ్యులను, ఆచలగురు సాంప్రదాయ సీతాధిపులను, నాయొక్క
పరమ మిత్రశిష్యామణియగు వాడపల్లి ఆగదాసుగారు ఈ మేరుపురాణమును
రచించి యా కొరంత దీర్చెను. ఇయ్యది బ్రహ్మాండపురాణము, భాగవతము,
బసవపురాణము, భక్తవిజయము మొదలగు గ్రంథములయందలి కథల నాధా
రముగా గోని రచించె, ఇట్టి సద్గ్రంథరాజమును మొదటి నుండి తుది వరకు
చదివి సంతోషించినాడను. కథాభాగ మొప్పదగియున్నది. గ్రంథము ప్రబం
ధరూపకమగుటచే నిందలి పద్యములు పూర్వకవుల పద్యములబోలె విరాజిల్లు
చున్నవి. నే జూచినంతవరకు గణ, యతి, ప్రాసాదుల దోషము లెవ్వియు

గానుపింపక చాగ్గిపాకమై యెప్పుచుండెను. కులాభిమానముగల వ్రాత
 మేరుకులరత్నాకర చంద్రుడు నిట్టి యుత్కృష్ట గ్రంథరాజమును చదివి తీర
 వలయునని, కులోన్నతికై పాటుబడగలరని నా యభిప్రాయము.

ఇట్లు

1—6—42. }
 ప్రస్తుతం వరంగల్.

శ్రీయుత వైశ్య రత్న కవీరత్న విరుదాంత
 చిదానంద చెర్విరాల భాగ్యకవి
 బాంబాయి.

శ్రీసీతారామపరబ్రహ్మణేనమః

మహాశయులారా!

నే ననేక దివ్యక్షేత్రములు దిరిగి మతశ్రేష్ఠులైన భక్తుల జీవితరిత్ర
 లను వీక్షించి మా కులశ్రేష్ఠుడగు శ్రీ జగ్గిరి శంకరదాసమయ్యగారి చరి
 త్రాను గురించి పురాణములయందు శక్తికొలది చూడడమే గాక మహాత్ము
 లయిన పండిత భాగవతోత్తముల విచారించి యుంటిని. అట్టి పురాణముల
 యందేకాని, మహాత్ములవల్లకాని కని విని యెరుంగక విచారించుచుండ నతి
 స్తప్తముగా బసవపురాణములో నున్నది. కాని ఈ భక్తుని చరిత్ర మింక నే
 పురాణములం దుండునో, యెన్నడు బయలుపడునో, యెన్నడు వినెదనో
 యను నాశచే నుద్విగ్ధుడయి, వాడపల్లి ఆగయాఖ్య రాజయోగిగారు
 ఎచ్చటనుండి యెట్లు కనిపెట్టిరో కాని, భగీరథప్రియత్నముజేసి, యనేక
 పురాణములనుండి కథల సంగ్రహించి, కులాభివృద్ధికై “మేరువంశపురాణ”
 మను మేరువంశపారంపర్యము నాంధ్రభాషయందతివిపులముగా గద్య,
 పద్యములతో రచియించిన శంకరదాసమయ్యగారి చరిత్ర యొకటియే గాక
 మా మేరువంశపారంపర్యమును బయలుపరచిరి. ఇట్టి గ్రంథరాజము మా
 కులస్వాములందరు తప్పక జదివి, వంశపారంపర్యమును తెలుసుకోగలరని
 యోచన, నా సూతోషమును దెప్పట కీ గ్రంథకర్త కాశీర్వచన పూర్వక
 ముగ నీ క్రింది పద్యమును రచించి బహూకరించుచున్నాను.

నీ. పరవస్తువారికి * పరమ శిష్యుండయ్యి,
 భక్తులలో * మేటి భక్తుడయ్యి
 కాన్యంబు రచించి * కడుయొక్తి కవియయ్యి
 గానమందున కళా * గారుడయ్యి
 మతములలో శ్రేష్ఠ * మతము మైష్ణవుడయ్యి
 కులములలో మేరు * కులజుడయ్యి
 బోధలలో పూర్ణ * బోధాధికారయ్యి
 దసరిన యీ ఆగ * దానుగారి

గీ. కాయురారోగ్య సంపద * లాభిజాత్య
 వంశ మభివృద్ధిగా జేయు * వనుధ యందు
 వేడుదును చాల నా యిలు * వేలుచైన
 మెట్టురాముని మణిగిరి * మెలగువాని.

చిత్రభాను సం॥ } ఇట్లు
 కార్తీక బ ౧౦ లు } వాడపల్లి బుచ్చిరాములుకవి
 మట్టెవాడ, వరంగల్.

శ్రీవేంకటేశ్వరాయనమః

ఈ మేరువంశపు రాణము మొదటినుండి తుదవరకు జదివి సంతోషించి
 నాడను. ఇట్టి సద్గ్రంథము మా మేరుజాతీయులకు మహోపకారి యగుచు,
 మా కుల మెట్టి గౌరవనీయమైనదో తెలుపుచున్నది. ఇట్టి గ్రంథము నింతకు
 ముందెవ్వరు వ్రాయకుండుటచే నీ గ్రంథరాజమును రచించి, వాడపల్లి ఆగ
 దాను అఖిలమేరుకులంబునకు వన్నెదెచ్చియున్నాడని వేరుగా జెప్పనక్కర
 లేదు. మరియు కవిత్వమండేగాక కథాసరళియందుగూడ వినిర్మలభావములు
 గలవని నిక్కముగా వక్కాణించుచున్నాడను. ఈ గ్రంథకర్త యిటువలె
 నింకా కొన్ని గ్రంథములు రచించి మేరుకులంబునకు మహోపకారం

బొంబాయిలందులకు చూ యిలవేల్చుగు శ్రీవత్తిరుమల(తిరుపతి) వేంకటేశ్వర
స్వామిని గదా పూర్ణించుచున్నాను.

చిత్రభాను సం॥ } ఇట్లు
హస్తకేర బ ర లు } రాయభారపు వేంకటాద్రి
మట్టెవాడ, వరంగల్.

—♦ ఆ శ్రీ. రా వ ద ము . ♦—

శ్రీ. సరవిగా కాండిన్య ♦ స మహర్షి గోత్రంబు
వాడపల్లి యనంగ ♦ భవననామ
మట్టి వంశాద్ధికి ♦ సమృతాంశు పోలిక
వేంకటేశుడు బుట్టె ♦ విధియుతుండు
నాతని పుత్రులు ♦ నయమార్గవర్తులు
ముగురు మూర్తులజోలె ♦ మురి వెముగను
గౌరయ నాముండు ♦ గౌరవనీయుండు
పాపయాఖ్యుండు శు ♦ భారతుండు
జగయాఖ్యుడు నిత్య ♦ సత్యధర్మరతుండు
కనక పాపయ భార్య ♦ కనకమాంబ
తదర్భ కుక్తి ము ♦ క్రాఫలంబుగ బుట్టి
సకల భాషల నేర్పి ♦ సంతసమున
రత్నమాంబను ధర్మ ♦ పత్నిగా జేకొని
వేంకటేశుని జేరి ♦ వేడవిధిగ
పరిపూర్ణ సదోబ్ధ ♦ నెరిగి తద్విధినంత
ధరణిలో సాటింప ♦ సరసవాక్య

ముల గ్రంథములుజేసి ♦ ముద్రించి పిమ్మట
 జాత్యున్నతికినయి ♦ సకలకష్ట
 ములకెల్ల నోర్చియు ♦ ముఖ్యముగా మేరు
 వంశపురాణంబు ♦ వరుస జేసి
 యహమందు పరమందు ♦ నెడలేని యశమును
 జ్ఞించినావయ్య ♦ ఆగయాఖ్య

గీ. ఇట్టి నీకల్ప సర్వేశు ♦ డింపుగాను
 భోగభాగ్యరంజన లిచ్చియు ♦ బోమిమగాక
 జగతి నీ గ్రంథరాజమా ♦ చంద్ర తార
 కార్కముగ కీర్తి బెంపొంది ♦ యలరుగాక.

చిత్రభాను సం॥ } ఇట్లు
 మార్గకర బ గెలు } వాడపల్లి లక్ష్మీపతి పంతులు,
 వేలంపల్లి, తా॥ పర్వూర్, జి॥ కరీంనగర్.

వీ ట క .

శ్రీలక్ష్మీస్థనీంహ పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్లో॥ నంజే వేదాంత కర్పూర । చామీకర కరండకం ।

రామానుజార్య మార్యాణాం । చూడామణి మహర్నిశమ్॥

ఆస్తికాగ్రాసరులారా!

అనంత విశ్వమానవ సృష్టిలో నజుం డెంతటి స్వాతంత్ర్య పిపాసునో,
 కావ్యనిర్మాణమున కవులు గూడా నంతటివారే! సృష్టికారుడగు సృష్ట తన
 కే వేళ, ఏఏట, ఏ పుణ్యపాపరూపకర్మాత్మిక ఫలద్వయభోక్తలు సృజ్య
 లని తోచునో, ఆయా ఫలభోక్తలగు జీవులనే సృష్టించుచును. కావ్య

నిర్మణకర్తూహలగు కవులుగూడా- తమ కే శేఖ, ఏవోట, ఏరూపము, తేతీరు వర్ణనీయాంశములని తోచునో, ఆయా రీతుల నాయా వర్ణనీయాంశములనే వర్ణించుచుందురు. కనుకనే భీమకవి తన సామర్థ్యమును దెలుపుటకు రచించిన పద్యములలో- 'బిసరుహగర్భ వాగ్రతయును' అని ప్రశంస సృష్టి కారుండగు కమలాసుని పద్యాదియం దిమిడ్చి, 'వేములవాడభీమక విపీరుని' అనుచు పద్యాంతమున కావ్యసృష్టికారుడగు. తన నామమును రచించుకొని నాడు. ఈలాగే ప్రాచీనకవివీరుల రచనల జవిజూచు పురుషవర్యులు కవుల కవితాసృష్టి సర్వతోహుమైన దనుటకు సాహసించకపోదు.

—♦ కవి పరిచయము —

ప్రస్తుత మీ మేరువంశపురాణమును రచించినది వాడపల్లి ఆగదాసు గోత్రీయ- కాండీన్యగోత్రీయ. కనకమాంబా పాపయాభ్యు లీ కవి తల్లిదండ్రులు. నవాగము ఓరుగల్లు (మట్టెవాడ). ఇతడీ ప్రాణిక గాథను కియాంధ్ర భీమకవి సీమాభూమియగు తిరుపతిత్రేత్రమున నాశ్రితసంరక్షకము వెలగొందుచు, తెనుగురాయడని వన్నె కెక్కిన వేంకటరమణునకు, నొసగి కృతార్థుడైనాడు. ఈ విషయము లీ గ్రంథము ప్రథమాశ్వాసము ౧౬ పద్యములలోనను ఆశ్వాసాంతగద్యలక్షణను, తెలియుచున్నవి. ఈ అచలపరిపూర్ణబోధ ప్రచారకుడై పూర్ణానంద, రాజయోగి యను పదయశోబున బ్రసిద్ధుడై, తత్పితృద్వీధకములగు 'పరిపూర్ణబోధ మార్గదర్శిని', 'చైతన్యతకము' అను గ్రంథద్వయమును రచించి వాసిగాంచెను.

—♦ గ్రంథప్రాశస్త్యము —

మేరువంశపురాణమును ఈ ప్రబంధమునకు భాగవత, బ్రహ్మాండపురాణములు మూలాధారములు. అందు బ్రహ్మాండపురాణము తినువంగ పాద ప్రథమాశ్వాసమున ౩౪౩ వ పద్యము మొదలు ౩౫౨ వరకు ౯ పద్యముల భృగువంశోత్పత్తిగలదు.

చ. మునివరుడౌ భృగుండనగ * బూర్వమొకండు చెలగు ఖ్యాతి నా

... .. న

తనయులు వైరి ధాతయు విధాతయు వారలహాస బెద్దదా

వనిత రమాఖ్య

అను పద్యము మొదలు నాలుగుపద్యములలో భృగుచూర్నికి లక్ష్మి, ధాత, విధాతలను సంతానము గలదనియు, అందు బెద్దనియును లక్ష్మి శ్రీమహావిష్ణువును జేపట్టి యనేక సంతానపరంపరల గాంచెనని వర్ణింపబడినది. శేషించిన ౫ పద్యములలో ధాత అయితి యను చేడియ నుద్వాహమాః మృకండుం గనియె. మృకండునకు మనస్వినియను నారియందు మార్కండేయుడు గలిగె. అతనికి ధూమ్రీయను స్త్రీయందు వేదశిరుండును, వేదశిరునకు పీవరియను చేడియయందు గులకర్తలగు మార్కండేయుల సేవార లనేకులు గలిగి యా సంతాన మతివృద్ధి నొందినదని ధాతవంశము చుగింపబడినది. విధాత నియతి యను కన్యను బెండ్లాడి ప్రాణుండను కుమారు గాంచె ప్రాణుండు పుండరీక యందు ద్యుతిమంతుడు, ద్యుతిమంతునకు ఉన్నత, స్వనవాతులను కవ లుడయించినటుల వ్రాసి ఆరవ పద్యము—

క. వారల తనయులు పాత్రులు

ధారుణి బహుసంఖ్యచేత * దనరిరి వినుమీ

యా రీతిగ దత్సంతతి

భూరితరంబయ్యె భృగుని * పుత్రతతి యిదే॥

ఉన్నత, స్వనవాతుల సంతానబాహుళ్యము చెప్పబడినది. ఇక భాగవతమున భృగువను ఋషికి ఖ్యాతియను భార్యయందు లక్ష్మి ధాత, విధాతలను సంతానము కలిగెను. లక్ష్మి విష్ణువున కర్థాంగి యయ్యెనని మాత్రమే వ్రాయబడినది. బ్రహ్మాండపురాణమున లక్ష్మికి సంతానము కలిగింట్లు వ్రాసినను, భాగవతమున మాత్రమే సంతానము వ్రాయబడలేదు. ధాత విధాతలు మేరువు అనువాని పుత్రికలగు ఆయతీ నియతుల వివాహమాడినట్లు వ్రాసి, ధాతకు మృకండుడును, అతనికి మార్కండేయుడు కలుగుటమాత్రమే వ్రాయ

బడినది. విధాతకు ప్రాణము, అతనికి వేదశిరుసు అను కుమారుడు కలిగినట్లు వర్ణించి ధాత విధాతల వంశములు ముగింపబడినవి. బ్రహ్మాండమున అయితీ నియతుల తండ్రిపేరు వ్రాయకపోయినను భాగవతమున నా కొరత దీర్చినట్లు మేరువు అని వ్రాయబడినది. బ్రహ్మాండమున పాణిని పుత్రుడు ద్యుతి మంతుడనియు, భాగవతమున వేదశిరుండని రెండు తీర్పుగా వ్రాయబడినది. కాని మరికొన్ని గ్రంథముల నవలొకింపగా బ్రహ్మాండపురాణమున వ్రాయబడిన ద్యుతిమంతుడను పేరే బలవత్తరమైనదని చెప్పవచ్చును. భాగవతమున నీ కథాభాగము తృతీయ స్కంధాదిని కర్దమప్రకాపతి సంతానవిమర్శనము నంగలదు ఈ రెండు గ్రంథముల నాధారముగా జేసుకొని 'బంగారమునకు వెలిగారము నంటించినటుల' యీ కవి పూర్వాగాథాలూరి, చంద్రీమణి చరిత్ర, మొదలుగాగల కొన్ని గ్రంథముల యందలి కథాభాగముల విమర్శింపుచు, బసవపురాణమునందలి జఫగిరి శంకరదాసయ్యకథ నండగాగొని భక్తవిజయమునందలి కథావిధానము వర్ణింపుచు నీ క్రింది కథాసంగ్రహ ప్రకారము ఈ గ్రంథము పూర్తి గావించినాడు.

—♦ కథాసంగ్రహము ♦—

ప్రథమాశ్వాసము.

ధృగుతనయులగు ధాత విధాత లొకతరి హేమగిరి విచిత్రద్విదృష్టంబులయి చని, తత్పూరిత ప్రకృతిరమణీయంబుల గాంచుచు, మేరు కుమారిక లచ్చటి జంబూనది జలకీడలొనర్చి గృహోన్ముఖులగుట గాంచి, మదనధనుర్విముక్తశిలీముఖులుల కెరయై, యా వాలికలం దాసి పరస్పరపరిచయంబు గలిగించుకొన నక్కంత లిలుజేరి, తండ్రి కా మునిదారకుల నుద్వాహమొనర్చుకొనుట తమయభిచుతంబున నమ్మేరువు వల్లెయని, ధాత విధాతల రప్పించి వివాహవిధుల దెలుప వార లతిరయంబున నిజాశ్రమంబున కేలేంచి, పితృజ్ఞు గొని పోయి అయితీ యను నాతిని ధాతయు, నియతయను నానిని విధాతయు సాంచాహ్నికవీక్షావిధానంబున నుద్వాహంబునొనర్చుకొని నిజా

శ్రీమంబుల నుఖంబున నుండి రంత, కొంతకాలమునకు అయతి నియతులు
గర్భముల ధరించి పదియవమాసంబున శుభగ్రహవీక్షణాది సకలసద్గుణయోగ
విరాజమానంబగు ఒక ముహూర్తంబున మృకండు డనువాని నయతియు,
ప్రాణుండను దారవం నియతియు గని పుత్రలాలనోత్సహంబు చెలంగ,
మృకండుడు దినదిన ప్రవర్ధమానండై యుక్తకాలంబున నిర్వృత్త కర్మడై
మార్కండేయుడను కుమారునిం గనియె. ఇక ప్రాణుండు పునీతుడై తండ్రి
పంపున వసిష్ఠుని వద్ద విద్యల నభ్యసించుచుండ, యావతీజన మనోహరంబగు
యావనోదయంబయ్యె. ఆత్మరి వసిష్ఠ పుత్రిక యగు పుండరీక యను జవ్వని
యానురూపవయోవృత్తంబులు గలిగియుండుట బుండరీక ప్రాణుల కన్యోన్య
దృష్టిప్రసరణాదివ్యాపారంబుల బరస్పరప్రేమాంకురంబయ్యె, వంత బ్రాణుం
డవశిష్టవిద్యుడై నిజాశ్రమప్రవేశకాల మాసన్నమాట నా యువకుల మనో
విప్లవకారణంబైన నెట్టుకేలకు ఆనమానమనోన్యసనుడై ప్రాణుండు నిజాశ్రమ
ముం బ్రవేశించె. ఇచ్చట పుండరీక ప్రాణుండండలేని కారణంబున కందర్ప
దర్శిత పరాక్రమమునకుం గురియయ్యె ప్రియవియోగానల దండ్యహ్యమాన
హృదయావేదనా పరంపరల ననుభవించి తుద కలసి సాలసి స్మృతిహీనయై
కుసుమశయ్యం బడ తోడినెచ్చెలు లతి విషణ్ణులై వసిష్ఠునిం గని విన్నవించ
నిజయోగమహిమ సాక్షాత్కృత సర్వవృత్తుండగు వసిష్ఠు డొక యంతేవాసి
నంపి ప్రాణు రప్పించి కన్యాదానమొనర్చిన యంత నయ్యవశులు విగత
మదనద్వేషులై నిజాశ్రమప్రవేశమొనర్చి యనంగ సంగ రాతిక్రాంత కతిపయ
వాసి టలై యుండె.

ద్వితీయాశ్వాసము.

అంత గ్రీష్మయుతుకాలంబాగతంబగుటం గని యా యువకులు హిమ
గిరి పరిసర పుణ్యక్షేత్ర సందర్శనంబున కనుమూలంబని సంతసించి కొండొక
శుభముహూర్తమున నిలువీడి పుణ్యనదీనద పవిత్రీకృతజేహులై చని చని,
సంసారసాగరాంతర్నిమగ్నఖిలజాతు మోక్షప్రదంబగు బదరికావనిఁజూచి

నారాయణుం గాంచి పుత్రార్థై పూజించి నుతింపుచుండ నూతు చేతెంచి
 'వత్సా! ననుబోలు పుత్రుం బడయును. శేపు పర్వదినమగుట నిచ్చటి
 మిన్నేట నఘమర్షణన్నానం బాచరించి నిజావాసమునకుం జను మంత నీస
 కుభంబగు' నని నెలవిచ్చి చనిన ప్రాణుం డట్లాచరించి నిజావాసమున కేతెం
 చిన కతిపయ కాలంబునకు దేవబ్రాహ్మణదత్త వర ప్రభావంబున బుండరీక
 యాసన్న సత్వయగుట కెంతేని ప్రాణుండు తనమనంబున నలరియుండ నొక
 నాడు పుండరీక 'నాథా! జీవుడీ గర్భమున నెట్లు బ్రేకేంచు? గర్భస్థుడగు
 జీవి యెఱిరు గర్భముక్తుండగును? తదుపరి యా జీవిపాండు అవస్థావిశేషము
 తెవ్వియో వివరింపు' మన బ్రాణుండు సంతసించి 'సతీ! జీవుడు నిజారబ్ధ
 కర్మవశంబున ఆకాకాదిపంచమహాభూతంబులందు గొన్ని నాల్గ్వాస మొనర్చు
 కొని తన్ముక్తుడై యోవధులం బ్రేకేంచి, తన్మూలకముగా పురుషునిరేతస్సు
 నం జొరబడి, శ్రీపురుష సంయోగ మూలకముగా శ్రీగర్భమునం బ్రేకే
 శించు' నని గర్భ, జనన, బాల్య, కామార, యౌవన, వార్ధిక్య, మరణావస్థా
 ది వివిధ విషయంబుల నెరింగించుచు కాలముం గడుపుచుండ బదియవ మాస
 మున మహాతేజస్వీయగు బాలుడుద్భవించె నంత వసిష్ఠాదు లేతెంచి, యబ్బా
 లుని తేజోవిశేషంబుల కలరి. ద్యుతిమంతుడని నామకరణమొనర్చి, యెవరి
 నివాసంబులకు వారు జనిన, నిక్కడ బాలుడు కుక్షపక్షనుధాంకు రీతిం దిన
 దిశాభివృద్ధిపంద యుక్త కాలంబుల నిర్వృత్తకర్మజేసి, గర్భాష్టమంబు ననుప
 నయనంబును నెరవేర్చి, వసిష్ఠునకునొప్ప జెప్పిన నమృతార్షి దాహిత్రస్వంతు
 దీనుకొని నిజాశ్రమంబు జేరి సాంగోపాంగముగా నామ్నయంబులబోధించి
 న ద్యుతిమంతుడు కుశాగ్రబుద్ధియగుట ననతి కాలంబుననే పతితాభిలాష్ను
 యుడై యొకనాడు మాతామహులగుర్చి భగవత్పరత్వాద్యవస్థాపంచకము
 ను దెలుపుడని వార్ధింప, వసిష్ఠు డాయా విషయముల వక్కజింప ద్యుతి
 మంతు డత్యంతానందహృదయడై 'మహాత్మా! ఏ యాశ్రమమున నే తీరు
 భగవద్దశనమగునో నెలవిమ్మన నబ్బాడబుండు 'వత్సా! బ్రహ్మచర్యాద్యా
 శ్రమచతుష్టయమున గార్హస్థ మతి శ్రేష్ఠము. దాన సంతానము న్బడసి,

సన్మత్యముగలదగుటచే జ్ఞానికి సర్వేశ్వరుండు సులభసాధ్యుడని కొన్ని విషయముల దెలియ బలికిన ద్యుతిమంతుడు నిజాశ్రమప్రవేశమొనర్చి కొంతకాలంబునకు సుగంధియను ఒక కన్యక నుద్వహించి ముఖంబున కొన్ని సంవత్సరములు గడుప ద్యుతిమంతుని హృదయమున సంతానవాంఛ యంకురించిన యంత నిజసతీం గని 'ప్రేయసీ! సంతానార్థ మరణ్యమున ఘోర తపఃపాచరించి సుతుంబడసివచ్చెద' ననుచుండ నారదుండే తెంచిన నిరువు రరణ్య ప్రవేశ మొనర్చిన నారదుండప్రాక్షరి మంత్రరజ ముపదేశించి యంతర్నిత్యం న గుటుయు నవ్విత్రుం డేకచిత్తత సేకపాదాగ్రంబున నిలచి తపమొనరించుట గాంచిని ఇంద్రుడు భీతుడై యప్పురసాంగనల బుత్తెంచిన వారలు విఫలమనో రథలై యరుగుటచే నినుమడించిన భయముతో నునాసీరుండు కమలాసను నొద్దకుం జనిన నచ్చతురాసనుడు నిఖిల దేహణ పరివృతుడై క్షీణోదధికిం జని పార్థింప నియ్యదిదేవు డా ధాతకు సాక్షాత్కరించి యభయం బొసంగిన నెవరివాసంబులకు వారు జనిన పిమ్మట సర్వేశ్వరుడు ద్యుతిమంతునకు దర్శన మొసగి 'వత్సా! వరమడిగిన నొసాద లెమ్మ'న ద్యుతిమంతు డా నారాయణుని సనేకవిధముల స్తుతించి భగవద్గృహానందసాగరనిర్మగ్న చేతుడై, వక్త వ్యమునైకచి మోక్షమర్థించుటయు, భగవంతు డా ద్విజు నవలొకించి 'నీవు సంతానేచ్ఛ దప మొనరించినందున సంతానాత్పర మట్లే మోక్ష మొసంగుద. నీ సంతానమాలకమున కొన్ని కార్యములు కొనసాగున్న' వను విషయముల కొన్నిటి వివరించి యంతర్భాషామనొంద. ద్యుతిమంతు డమంధా నందమతో నిలు బ్రవేశించిన కొంతకాలంబున కొక శుభమహూర్తమున ఉన్నత స్వనవాతులను కవలబదియించిరి. అం దున్నతు డుద్బోధితజ్ఞానుడై మైరాగ్యవృత్తి దపమొనర్చ జనియె. ఇచ్చట స్వనవాతు డాటపాటలయం దును, వాక్పరిచయమునకూడా రమేశునామస్మరణము దప్ప నన్యమాల మాట లాడకుండెను. ద్యుతిమంతు డొక యుపాధ్యాయు గప్పించి, కుమారున కక్షరస్వీకరణ మొనర్పించి పాఠశాలకు బంపిన నచ్చట స్వనవాతుడు తోడి బాలుర నొకచోటికిం జేరి వాగలకు ఈ విద్య లనత్కల్పంబులనియు, హరి

నామస్మగణ మహాత్మ్యము బోధించిన యాజ్ఞాలుని అపూర్వోపాధ్యతమునకా పిల్లలెల్ల రలరి, నారాయణనామసారాయణ మొనర్చుసాగిరి. అంత నుపాధ్యాయులు లరుడెంచి, యా విషయములనెల్ల గని కుపితుడై, ఇందుకు కారణ భూతు డీ స్వనవాతుడని యూహించి వానిం జేరి, నీ కింకరుండైన నీతో పాటీ బాలురుకూడా సనాఘాతవిద్యాగంధులు కాకలసిందే యని, బాలు న్నెంటునినుకొని ద్యుతివంతు దరిజేరి జరిగిన విషయములం జెలుప నా భూసురుండు సరియని యధోచితసత్కారం బొనర్చిన నుపాధ్యాయుడు స్వీకృతోపహరుడై, స్వవాసమున కిరి, ఇచట స్వనవాతున కుపసయనం నాస్కరంబొనర్చి, కాండీన్యగముపితో బంపిన, కొంతకాల మాచార్యకుక్కుమలొనర్చి, గృహీతాభిలాషుడయ్యడై, యాజ్ఞాతురీ పంత్రిపదేశంబు నొంది, గురునియాజ్ఞం గొని, హరినాథ స్మరణా వేశమున సొక్కుచు, సోలుచు, నిజాశ్రిమంబు జేరబోవు మాధవధ్యమున శ్రీహరి సాక్షాత్కరించిన సంతోషంబున నుతింప నీశ్వరీడు ప్రసన్నుడై 'వత్సా! నీ వతి భక్తుడవై నందున నీచే లోకమునకు కొంత ఉపకార మొనరింపజేయ నరుదెంచితి. ఇవిగో! తదుప కరణములని కత్తెర, గజము, నూచీ, అంగుళీముద్ర) యొసంగి; వీనిచే లోకమున శీతవాధాపనోదయగుఁట్లు కవచాదినిర్మాణ మొనర్చుము. ఇచటి కనతి దూరంబున మనిపల్లెగల దందు సోమేశ్వరు పుత్రిక నుద్వాహమాడి, గృహంబున కేగు' వని యంతర్ధానంబు నొంది, స్వనవాతుండు కవచనిర్మాణోపకరణంబులం గొని, మనిపల్లె బ్రవేశించి సోమేశ్వరుపుత్రికయగు మానవతి కర గ్రహణమొనర్చి, నిజాశ్రిమమును బ్రవేశించి, కవచనిర్మాణ ప్రదానంబుల జనుల సంతోషింప జేయుచుండ, నాగరీ శుండను కుమారుడు జనించె. నాగరీశుండుక్త కాలంబుల నిర్వృత్తకర్ముడై, గురుకులంబున నన్ని విద్యల నధ్యయన మొనర్చి, దేశదేశంబులం దిరుగుచు, కల్యాణపురంబునకుం జని యచ్చట విమలయను అమలదరితం జేపట్టి, అత్తమామ లపుత్రీకులగుటచే నల్లునకే సర్వస్వము నర్పించి తపేచ్ఛ నడవికిం జనిరి.

తృతీయాశ్వాసము.

నాగరీశుం డత్తింటనే కాలము గడుపుచు ఛండికయను కుమారిం గనియె. ౧౩ ఛండిక శైశవము నుండియే శరద్దశం దనురక్తయగుటచే నితరుల ధిక్కరింపుచు, క్తిపయ కాలంబునకు ఛండికేశ్వరవరప్రదానచీజనివాన్యప్రభా

వంబున శంకరదాసును తనయునిం బడసె అబ్బాయిండును మహేశ్వరదత్త
 వరప్రభావజాతుండగుట నతిజ్ఞునియై కర్మల ధిక్కరించి, రామనాథుండను
 రామేశ్వరుచే పంచాక్షరి నుపదేశము పొడసి మహేశు నారాధింప భర్తుండు
 సాక్షాత్కరించి 'వత్సా! వరము స్వేడు' మనుటయు భర్తడు. 'దేవా! నాకెట్టి
 వరమువలదు కాలనిభాగరహితముగా నూదిం దాగమిడుట కుధత్వము లేకుండు
 నట్లు వరమొసంగు' మన పశుపతి సంతసించి భిక్షునకు నిటల శేత్ర మొసంగి
 యామైమరికొన్ని వరములొసంగి యంతర్ధానమగుటయు నాశంకరదాసుచ్చటనే
 యాశ్రమం బేర్పరచుకొని కొన్ని యుగానుచు వ్యవసాయమునం దు సర్వచుంశ
 యను ఒకతరుణి యరుదెంచి దాసుచున్యు నారాధింపుచుండ శంకరునకు
 స్వప్నమున శంకరుడు సాక్షాత్కరించి యావనితన్ని నాహ మాడుమని యంత
 ధానంబునొంద శంకరదాసు మేల్కొని సర్వచుంశ పాణిగ్రహణ మొనర్చి
 నా నెయందు భగవద్భక్తులకు కొమారులను అంబికయను నొక కూతురునుం గని
 సంతోషంబున నుండ కొంతకాలంబున కొక రాజన్యుండగు నరుసోజి యను
 నాతడు శంకరదాసు సమీపంబున కరుదెంచి పుత్రు భిక్షు స్వేడ దాసారాజు
 ను కరుణించి యాతని కంబిక నిచ్చి నరుసోజి యమందానందమున
 నా యంబికాంగంబోయి కృష్ణాజి యను నాతని కిచ్చి కన్యా దానం బొనర్చె
 నామెయందు సంతాజీ మాండ్కాజీ దేవుజీ యను యువ్వరు కుమారులు గలి
 గిరి. అందు సంతాజీ కాంచీనగరంబున నా నందియను కన్మియంజేపట్టి ఆ యు
 వతీ యందు పాండురంగడు జ్ఞానదేవను కుమారులు గాంచె. పాండు రంగడు
 దానాయి యను చేడియ యందు లింబాజి బావాజి భగవంతు సహోజి యను
 నెల్వరు పుత్రు లంగనియె నందు సహోజి బృందావనంబున తుకాయి యను
 నారి న్నివాహ మాడి యామె యందు దామాజి యను తనయునిం బడసె
 దామాజి యుక్త కాలంబుల సకల కర్మల న్ముగించుకొని పితరులచే ననుజ్ఞా
 తుండై పుణ్యక్షేత్రంబుల దర్శింపుచు పడరిం జేరి యచ్చట గుణవతి యను
 కన్యక నుద్వాహమాడి సంతానంబునకై పండరి నాథుం బ్రార్థింప నప్పరమే
 శుడు స్వప్నంబున సాక్షాత్కరించి చెప్పినప్రకారముగ నామాజి ప్రాంతకాల
 కృత్యముల నిర్వర్తించుకొని చంద్రభాగకుం జన నందొక ముత్యపుచిప్పె ప్ర
 వాహవశంబున వచ్చుచుండ దానిం గని గ్రహించి విప్ప నందు బాలుండగు
 పడియె నద్దారకునకు పండరినాథుని యా దేశప్రకారంబుగా నామదేవను
 నామకరణం బొనర్ప నబ్బాయి డుద్దీపుడై యభివృద్ధి నొందుచుండ, రాధా

బాయి యను నామె నుద్వాహ మొనర్చి గుణవతీ దామాజులు కృతకృత్యులైరి. నామదేవా కాంతతో కందర్ప విహారంబుల కొంత కాలముం గడసి నామెయందు నారాయణ నామ పారాయణ పరాయణులగు కుమారుల నొక కుమార్తెం గాంచి శిశ్వకల్యాణదాయకుండగు పొండురంగనియండక కాలయాపన మొనర్చె.

—♦ రచనా విశేషములు ♦—

ఇక నీ ప్రబంధము మూలగ్రంథములందు కథావిధానము నా లంబనముగా గొని వ్రాయబడినదగుట నిందలి పద్యములు మూలప్రబంధము లోని పద్యముల ననుకరించుచున్నవి. పూర్వ గ్రంథానుసరణంబులగు పద్యములు వాని మాతృకలు పాల్కురికి సోమనాథుని బస్సపురాణము చతుర్థ శ్వాసము

ద్వి॥ గర్తల కర్తమత్కర్తవై నీవు, కర్తృప నింకొక వరమేల వేడ ।

రాత్రియు నూది దారంబు గ్రువ్వంగ, నేత్రములకు దృష్టి నెలకొల్ప.

గీ॥

నూదిలో దారముం శేర్ప ♦ సులువు రాత్రి

బవలునందున గన్నడు ♦ వరము దప్ప.

మే॥ పు॥ 3 ౬

నీ॥ ప్రతి నిమేషము పర ♦ బ్రహ్మమ న్విక్షించి

మది జొక్కి వెలుపల ♦ మరచువాడు ॥భాగ॥ ౧ స్త॥ 3 ౬

నీ॥ ప్రతి నిమేషంబున ♦ బరమేశు వీక్షించి

చిత్తాన సాక్కున ♦ చిత్తుమరచు

మే॥ పు॥ 3 ౬

ననుకరించుచు బింబ ప్రతిబింబములుగా వర్ణింపబడినవి. వర్ణనాంశము లాయ స్థలములందు నాతిదీర్ఘములై సమయోచితంగా పాఠకులకు వినుగుజనించు కవకాశము లేకుండా 3. ౪ పద్యములలో వర్ణింపబడియున్నవి. సాధారణంగా కవులు తమ వాక్పటిమంజూపు సంకల్పంబున యమక, స్తోత్ర, దుష్కర్గప్రాస, బంధ భావోద్రేకాది లక్షణములతో సహజైక పద్యము (చరణములు) గా వర్ణించుట సహజము. అందు మూలమున సాధారణ మవులకు కథాసారస్య మవగాహ మగుట దుర్లభము. ఈ ప్రబంధమున నగ్రగాక ప్రథమాశ్వాసమునందు శ్రీవర్ణనము ప్రకృతి కనుకూలముగా వనవన

గ్రామాది వర్ణసములు కాముక జనహృదయోద్వేములగు మోహాది వివిధవర్ణ
సములు, ద్వితీయాశ్వాసమున బిండోత్పత్తి క్రమంబును బాల్యాది పంచా
వస్థా విశేషములును, మోక్షయోగ క్రమంబును, పరాత్పరుని పంచాక్షరీ
విశేషములును, శృతీయాశ్వాసమున భక్తజన మహాత్మ్యము, పుండరీక వర్ణ
సము మొదలుగాగల వర్ణసముల నతి మృదుమధుర వాఙ్మయమున పండిత సా
మర జనంబుల కర్థావగాహమగునటుల వర్ణింపబడినవి సౌందర్య వర్ణనాదిక
ములు స్వీయోహోహార్థ విజ్ఞానమున లలితపద ప్రయోగములచే నెట్లు వర్ణింప
బడినవో తెలియనగును. ఈ ప్రబంధమునందలి నాయకులు మాత్రమే మూల
గ్రంథములవారు కథాకల్పన వర్ణనాదికములు, కవుల స్వతంత్రమే అందుచే
నిందలి వర్ణనాది భావములతో పూర్వ కవివర్ణనా సంకరాము గానవచ్చు
చున్నది. నవీన కవులతో కలసి పురాతన కవిశిల్పముల నవగాహన మొనర్చు
కొను భావోద్రేకి ఈ కవియగుటచే సారస్వత లక్ష్యములగు పూర్వ కవిప్ర
యోగరీతుల కీ ప్రబంధమున దావొసగబడినది. ఇట్టి భావోద్రేకకర నూతన
కవులముల కా వాసము నగు ఈ ప్రబంధమునందలి పూర్వకవుల కైలి ననుక
రించు పద్యముల గనుగొనుట యంత కష్టముకాదు కేవల హృద్గతాభిప్రాయ
దృఢకములగు గద్య పద్య రచనలను భావకవితయని నాగరిక లోక ముపల
క్షించుచున్నది. భావ మహోహరములగు పద్యము లీ ప్రబంధమున తరచుగా
నచ్చటచట కాన్పించుచుండును ఇందలి వర్ణసములు వినిర్మల భావోద్గతాభి
ప్రాయాభిరామములై సహజములై చదువు చదువరుల కానంద దాయకములై
యున్నవి. కొన్ని ఘట్టములు మనోహరములగు ఉపమా, ఆధ్యాంతరన్యాసో
త్పేక్షాలంకార లక్షణ లక్షితములై యలరారుచున్నవి. ఈ రీతినన్యోహర
ములగు అలంకారములతోను కించిన్యూనాధికంబులగు ద్వావింశల్లక్షణ లక్షిత
వర్ణసములతోను మిగుల నానందకరముగా నీ ప్రబంధ మున్నదను టొక అతి
శయోక్తి కానేరదు. ప్రస్తుత కవులలో ననేకులు ననలా నాటక రచనలయందే
తమ వాఙ్మయమును వినియోగించు చుండిరి. ఈ కవిమాత్రము తన శేషము
విశేషము నా త్రోవలం బోసిన, పద్యముల నడకలచేతను, లలిత పదవిన్యా
సములచేతను, “ధాతా యధాపూర్వ మకల్పయత్” శ్రు|| అన్నట్లు సంస్కృత
పారాణిక గాథల నున్న దున్నట్లు రచించిన ఆదిమ కవుల స్వల్పకథానిక
ముల నండగా గొని “వెంట్రుకం బట్టి కొండ నెక్కుట” యను సామాజిక
వచన సరణి నతి విపులతమముగా గ్రాక్షాపాక సమ్మిళితముగా నీ ప్రబంధ

రచన మొనర్చి అంధ్ర) మాతామతల్లి కొక సూక్ష్మాభరణ మర్పించి మాతృ
ఋణ విముక్తుండయ్యె. ఈత డిట్టి అంధ్ర) వాఙ్మయమున నింకా కొన్ని ప్ర
బంధముల రచించి శ్రీనివాసు కృపకు పాత్రుడగుగాత యనుచు “ఈ ప్రబం
ధమునందలి గుణదోషముల నింకా విచక్షణమునూ దిడిన గ్రంథము విస్తృతం
బగు నను భీతితో చదువరులకే తగ్గారమున్నదలి” ఈ పీఠికయం దమరు
నాసగుల దిద్దికొన బుడితాఖండలుల వేడికొనుచు నింతటితో నా లేఖనిని
విరమించెదను

ఎలం బబారు, } ఇట్లు సాధుజన శ్రేయోభిలాషి
వరంగల్. } శ్రీమాక్ “ఉభయ భాషాప్రవీణ”
తంయ్యాల సింగరాచార్యులువారు.

తొలి పలుకు

అభినవ రూపకేఖరులారా!

ప్రస్తుత మీ లోకములో మా జాతీయులు మేరువారనియు చిప్పె
(సింపి) వారనియు రెండువిధంబులుగా పిలువబడుచున్నారు. ఇందుకు హే
తువు భృగుతనయుడగు విధాత మేరుకుమార్తెయగు నియతిని వివాహము
చేసుకొని స్రాణుడను కుమారుని గనియె ఆతనికి ద్యుతిమంతుడు, ద్యుతి
మంతునికి ఉన్నత స్వనవాతులను కవలదయించిరి. అందు స్వనవాతునకు
నాగరీకుడు జన్మించె. నాగరీకునికి ఛండిక యను కుమార్తె కలిగెను. ఆమె
యందు శంకరుని వరహహాత్యయున జహగిరి శంకరదాసమయ్య యను కుమా
రు డుద్భవించెను. ముఖ్యముగా నీతడే మా జాతీయులచే మూలపురుషుడుగా
నెన్నుకొనబడుచున్నాడు. ఇచ్చుకోపురుషునకు అంబికయను నొక కుమార్తె
యు, కొందరు కుమారులు నుదయించిరి. అందు అంబికను నరుసోజి యను
క్షత్రియుడు పెంచుకొని కృష్ణాజి యను నాతనికిచ్చె. నామె యందు సుం
తాజి మాండ్కాజి దేవుజి యనువారు కలిగిరి. అందులో సుంతాజికి పాంథు
రంగడు, జ్ఞానదేవు జన్మించిరి. పాంథురంగనికి లింబాజి బావాజి భగవంతు
సకోజి యను వారు డుద్భవించిరి. సకోజికి దామాజికలిగె. దామాజికి పాం
థురంగని వరప్రభావమున ముత్యపుచిప్పెయందు నామదేవుడను కుమారుడు
లభించె. ఈతనికి వశకర్తలగు కొందరు కుమారులు, నొక కుమార్తెయుం
బుట్టిరి, ఇది మా మఱియుల వృత్తాంతము. ఇందు విధాత మేరుగిరి నాళి
యించి నివాస మేర్పరుకొనుటచేత మేరువారనియు, చిప్పెయం దుద్భవిం

చిన నామదేవు సంబంధీయు లగుటచే చిప్పె (సింపి) వారనియు పిలువబడు చున్నా రనుటకు సందేహము లేదు. శంకరదాసమయ్య సంతానీకులును అం బికొ (కృష్ణాజి) సంతానీకులును వీరు వా రనుకుండ నెల్లవారును వారి వారి గృహములలో జరుగు వివాహములందు నాకబలి దివసమున మూలపురుషుం డగు శంకరదాసమయ్య ఆరాధన జరుపుచు తమకృతజ్ఞతను తెలుపుచున్నాగు. ఈలాటి అగాధమగు మేరువంశీయ గాధను బ్రహ్మాండ పురాణము. బసవ పురాణము, భాగవతము, భిక్తవిజయము మొదలగు గ్రంథములవల్ల తెలిసికొని తగు పరికరములచే సప్రమాణముగా నాసాధ్యమైనంతవరకు నేలోపము లే కుండా ఈ ప్రబంధమును రచించి పూర్తియొనరించితిని. ఇదివరలో నేను చెండుమూడు గ్రంథముల రచించినను బ్రబంధ రచనమున కిదియే తొలి ప్ర యత్నమగుటచే దీనియందు ప్రమాదము లుండునను భీతిచే నీ గ్రంథమును పండిత కవినాథ యని బిరుదొంది నిర్యోప్తాది లక్షణ లక్షితములగు గ్రంథ ముల నెన్నో రచించిన శ్రీమాన్ నల్లంతుఘో చక్రవర్తుల రంయ్యల లక్ష్మీ నృసింహాచార్యులవారి కొసంగి సంతనే వారు నాయం దెంతో ప్రేమజూపి యనతి కాలములోనే పరిశోధించి శుద్ధప్రతిని నా కొసంగిరి వారికి నా కృతజ్ఞత తెలుపుకొరకై యేమొసగిన చాలదనుకొని “చందూరినికి నూలు పోగన్న” రీతి నీ క్రింది పద్యముల జంటను కానుకగా నొసంగు చున్నాను.

ఉ॥ మేరుకులాభి జాత్యము న ♦ మేయపురాణముగా రచించి యీ భారము మీ యధీనమన ♦ భారమునేయక సంస్కరించియున్
ధీరత గాంచు యీ కవి ను ♦ ధీవణి నెన్న తరంబె వారి కిం పార కృతజ్ఞభావమును ♦ బాల్పడ నుత్పలమాల నిచ్చితిన్.

చ॥ ఉపకృతి నిచ్చి సత్కృతిని ♦ నుజ్వలితంబుగ జేయ వారి ప్ర థ్యుపకృతి నెట్లుజేయు దని ♦ నూహలచే సరిగాంచలేక ప్రా క్తమను ఫలించెనో విధివి ♦ ధానముగా సవరింపుటలో మది

య ఫలముగా నమస్పిడె ద ♦ హర్షిత చంపకమాల నిచ్చియున్.

మరియు ప్రబంధము గాంచి సంతసించి తమ యవ్యాజ్య ప్రేమతో తమ యభిప్రాయముల నొసంగిన విపశ్చిద్వాసవుల కనేక నమస్కృతుల నర్పించుచు నిందలి గుణదోషంబుల విమర్శించు భారము నీరక్షీర విభాగ మన సమర్థు లగు రాజహంసల రీతి వెలుంగుచున్న పండితావళి యందు నుని చిన నాసాహసమును మన్నింతు రని కోరుచున్నాను. ఇట్లు గ్రంథకర్త.

విషయ సూచిక.

పరిధిమా శాస్త్రము.

విషయము	పుట
౧ ఇష్టదేవతా ప్రార్థన	1
౨ నుకవిస్తుతి	3
3 కుకవి నింద	3
౪ కవివంశము	4
౫ గ్రంథ కారణము	4
౬ వ్యక్త్యంతములు	5
౭ కథా ప్రారంభము	6
౮ భృగుమహర్షి ఆశ్రమ వర్ణనము	7
భృగుతనయులగు ధాతవిధాతలు మేరుపర్వతమునకుం బోయి త చ్చిత్రములం గనుట	8
౧౦ మేరుపుత్రికలగు అయతి నియతులు జలక్రీడ లాడుట	9
౧౧ అయతి నియతులను చూచి మోహించి ధాత విధాత లన్యోన్య పరిచయంబులు గావించుకొనుట	10
౧౨ ధాత విధాతల వివాహము	12
౧౩ గర్భిణీ స్త్రీ వర్ణన	12
౧౪ మృకండ ప్రాణుల జననము	13
౧౫ శిశిరబుటువు వర్ణనము	14
౧౬ ప్రాణుని చరిత్ర	15
౧౭ పుండరీక వర్ణనము	16
౧౮ పుండరీక ప్రాణుల ప్రేమాంకురము	20
౧౯ ప్రాణుండు గురునాజ్ఞగొని స్వగృహంబు ప్రవేశించుట	21
౨౦ వసంతబుటువు వర్ణన	23
౨౧ ప్రాణుడు విరహబాధ నొందుట	24

౨౨ పుండరీక విరహముచే చూలుట	26
౨౩ పుండరీక మూర్ఖిల్లుట	29
౨౪ తోడిబాలికలు వసిష్ఠునకు పుండరీక వృత్తాంతము చెలుపుట	౩0
౨౫ వసిష్ఠుడు విధాతాశ్రమంబున కొక శిష్యుని బంపుట	౩0
౨౬ వసిష్ఠశిష్యుడు విధాతాశ్రమంబునకేగి వచ్చిన విషయము చెల్పుట	౩0
౨౭ విధాత ముముహూర్తంబు నిశ్చయించి వసిష్ఠునకు శుభవత్రిక సంపుట	౩1
౨౮ పుండరీక వివాహము	౩2

ద్వితీయాశ్వాసము.

౨౯ గీర్మబులుతు వర్ణన	౩5
౩౦ పుండరీక ప్రాణులు దేవతా పుణ్యస్థలంబులను చూడబోవుట	౩6
౩౧ పుండరీక ప్రాణులు బదరికాశ్రమంబున నర నారాయణులు సేవించుట	౩6
౩౨ సాయంకాల వర్ణన	౩7
౩౩ సౌత్వాకాల వర్ణన	౩8
౩౪ పుండరీక ప్రాణులు గంగానదిలో స్నానమాడుట	౩9
౩౫ ప్రాణుడు సూర్యాంతర్వర్తియగు నారాయణుని స్తుతించుట	40
౩౬ పుండరీక గర్భము ధరించుట	41
౩౭ పుండరీక ప్రాణుని గురించి పిండోత్పత్తి క్రమంబు ప్రశ్నించుట	42
౩౮ ప్రాణుడు పుండరీకకు పిండోత్పత్తి క్రమము చెలుపుట	42
౩౯ ప్రాణుడు పుండరీకకు బాల్యావస్థాది తెరంగు తెరిగించుట	44
౪౦ పుండరీకకు కుమారు డుదయించుట	47
౪౧ వసిష్ఠుడు దౌశీత్రుని నామకరణంబు సేయ సేగుట	48
౪౨ ద్యుతిమంతుని బాల్యాది వర్ణన	49
౪౩ ప్రాణుడు ద్యుతిమంతుని వసిష్ఠునితో బంపుట	50
౪౪ ద్యుతిమంతుడు వసిష్ఠునివద్ద విద్యల నభ్యసించుట	50

౪౫ పరత్వాది వర్ణన	52
౪౬ ద్యుతిమంతు డిలుజేరి సుగంధిని పెండ్లియాడుట	54
౪౭ ద్యుతిమంతుని తపస్సు	55
౪౮ ద్యుతిమంతుని తపోభంగం బొనర్చు నప్పురస తేలెంచుట	57
౪౯ ఇంద్రాదులు బ్రహ్మ సహాయంబున క్షీరసముద్రమున కేగుట	59
౫౦ ద్యుతిమంతునకు భగవంతుడు ప్రత్యక్షమై వరంబు లిచ్చుట	61
౫౧ ద్యుతిమంతుడు గృహంబునకు వచ్చుట	64
౫౨ సుగంధికి ఉన్నత స్వనవాతులను కవ లుదయించుట	65
౫౩ స్వనవాతుని బాల్యము	66
౫౪ ద్యుతిమంతాశ్రమమునకు కాండిన్యస మహర్షి యేలెంచుట	68
౫౫ కాండిన్యడు తన ఆశ్రమంబున స్వనవాతునికి విద్యలంజెప్పి పంపుట	69
౫౬ ఇలుజేర జనుచున్న స్వనవాతునికి హరి కుట్టుపరికరము లిచ్చుట	71
౫౭ స్వనవాతుడు మానవతిని పెండ్లియాడుట	72
౫౮ స్వనవాతుడు కులవృత్తి నొనర్చుట	74
౫౯ మానవతికి నాగరీకుండు దుష్కరించుట	75
౬౦ నాగరీకుని వృత్తాంతము	75
౬౧ నాగరీకుడు విమలను వివాహ మాడుట	75

తృతీయాశ్వాసము.

౬౨ విమలాదేవికి ఛండిక యను కూతురు గలుగుట	77
౬౩ ఛండిక బాల్యము	78
౬౪ ఛండికకు స్వప్నమున శంకరుండు సాక్షాత్కరించి పుత్రు నొసంగుట	81
౬౫ ఛండికకు శంకరదాసుయ్య జన్మించుట	85
౬౬ శంకరదాసు కర్మల ధిక్కరించుట	86
౬౭ శంకరదాసు ఘోరాటవికిం జని రామనాథుని వద్ద పంచాక్షరి నుపదేశము బొంది జడగిరియందు శంకరునిగూర్చి తపం బొనర్చుట	87
౬౮ శంకరదాసునకు శివుండు ప్రత్యక్షమై వరంబు లొసంగుట	88
౬౯ శంకరదాసు మహిమాది వర్ణనము	91
౭౦ సర్వమంగళ శంకరదాసునకు సపర్య లొనర్చుట	93
౭౧ శంకరదాసు శంకరుని యజ్ఞానుసారము సర్వమంగళాదేవిని వివాహమాడి యామె యందు సంతానముం బడయుట	95

21	నరుసోజి అంబికను పెంచుట	96
22	నేలు కరుదెంచిన కృష్ణాజిని జూచి నరుసోజి తన స్వహంబునకు దోడ్కొని పోయి అంబిక నిచ్చుట	97
23	అంబికకు సంతానము గలుగుట	98
24	సంతాజి కాంచీపురంబున ఆనంబి యను కన్యకను వివాహమాడి స్వగృహంబు జేరుట	99
25	ఆనంబికి పాండురంగడు జ్ఞానదేవను పుత్రులు గలుగుట	100
26	పాండురంగడు చానాయియందు నల్లగర ముతులం బడయుట	100
27	సకోజి బృందావనమున తు కాయని వివాహ మాడుట	101
28	తు కాయకి దామాజి గలుగుట	102
29	దామాజి పండరిపురంబున జేరుట	104
30	పండరిపుర వర్ణన	104
31	దామాజి పాండురంగని దర్శించుట	105
32	దామాజి గుణాబాయిని జూచి మోహించి వివాహ మాడుట	105
33	దామాజికి పాండురంగని వరప్రభావంబున చంద్రభాగ ననిలో నామదేవు లభించుట	106
34	నామదేవుని బాల్యాది వర్ణనము	109
35	నామదేవుని వివాహోది వృత్తాంతములు	112
36	నామదేవు పీసోభాకేశుని సాత్రయించుట	113
37	ఫలశ్రుతి	114

అంబిక వృత్తము.

పేజి	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు	పేజి	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
6	9	మేగుశంశ	మేరుశంశ	62	5	వాక్యముల	వాక్యముల
19	15	తారకల సరి	తారకల సరి	70	10	గలటంచని	గలడంచని
25	12	వీరత	వీరత	75	8	యువతీజనం	యువతీజనం
28	21	బురగగళం	బురగగళం	75	10	బరముగ	బురముగ
		బుగాదుర	దు నున్నది	109	9	కోమము	కోశము
	15	బయల్	బయల్	110	1	నచ్చుతు	నచ్చుతు
55	5	జాన	జ్ఞాన				

అష్టాక్షరి మంత్రోపాసకుడు

వాడపల్లి పాపయాఖ్య రాజయోగిగారు
(గ్రంథకర్త తండ్రిగారు)

శ్రీమత్ నివరామదీక్షిత అచలగురు పీఠాధిప

గ్రంథకర్త:

పూర్ణానంద వాడపల్లి ఆగయ్యార్య రాజయోగి

మద్రాసు :: గొల్లబస్తీ :: కరంగల్.

శ్రీ వేంకటేశ్వరాయ నమః

మేరువంశ పురాణము

ప్రథమాశ్వాసము

* రి ఇత్యదేవతా ప్రార్థన. *

రమణీమణిహృదయం † సీమ దవార్చన విడకుండుటే
కారణమై తడిస్యముల † గానదు, నట్టులనే మదీయ హృ
త్సారసముందు ఘోరమిరి † తంబుల బోవగ నేయునీపదాం
భోరుహముల్ దలంతు పరి † పూర్ణకథారచనాప్తి కై హరీ.
ఉ॥ చంచలమంటు సీహృదయం సారసమెప్పుడు, దుర్మదాంధు లే
లంచమునిచ్చినారో? బహు! లక్షణయుక్త వారి సద్గమ్యుల్
కొంచముగాని విడవదె! † కోపమో? పండితపక్షమందు నా
పంచను నిల్పి వేడెదను † భావము నిల్కడజేసి భార్గవి ౨
చ॥ గిరిజకు సర్థభాగమును, † కేశనమూహము గంగపాలు, నుం
దరమాఖ మగ్ని భాగము, ను † ధాకర భాగము శీర్ష మెన్నగా
నురగము పాలుకంతము, నహో! చరణంబులు భక్త భాగవతా
ట రహి గిరీశ! గ్రంథము వి † డంబన గనివకంచు వేడెదన్ ౩

గీ॥ అదిశక్తివి నీవని * యఖలజనులు
 సర్వకాలములందున * సన్నుతింతు
 రంబ! ప్రార్థింతుగింధాది * సఖలదోష
 శాంతిజేయునుటంచని * సంతతంబు ౪

చ॥ పలువిధ జంతుజాలముల * భావిఫలానుభవానురీతిగా
 కలిమిని లేములకనుడుట * ఖండితబుద్ధిని వ్రాయుచుండి యా
 కలిమి నెలంతనాయకుని * కారణుడంచు స్మరించుచున్న నా
 నలువదలంచెదక మదిని * నాదుకవిత్వరసప్రవృద్ధికై, ౫

ఉ॥ చల్లనిచూపుగల్గి జల * జపభిహస్తము వీణమీటనా
 మెల్లని తంతు శబ్దముల * మేరువునైన జలింపజేయు నా
 పల్లవపాణి ధాతృసతి * భారతి నాదు కవిత్వధారయం
 దల్లిక శబ్దపాటవము * లాదరబుద్ధితో నిచ్చిగావుతక. ౬

చ॥ తనువునుజూడవామనము * దంతమునొక్కటిమోముజూడగా
 ఘనమగు నేన్గుతోండమా, వి * కాసముఖింబొకహస్తముగ్గజా
 ననచెలువొందగా, కలజ * సంబులునిన్ను దలంతుగల్గి నా
 కనువగునల్లుగ్రంథమున * వాభ్యుదయంబును సేయ నెంచెదక

గీ॥ మొదట నప్రాక్షరీమంత్ర * బోధి జేసి
 నట్టి పరవస్తు పాపయా * చార్యు నెప్పుడు
 సారతర ఘనకవితాకు * మారినడక
 విఘ్నమునులేక నడుపింప * వేడుచుంచు. ౭

చ॥ సకలమతంబు లన్నిటిని † జక్కగజూచియు పూర్ణబోధయే
యకలుషమంచు మాదృశుల † నందరిపాపములెల్ల ప్రోసిము
క్తికి సరిమార్గదర్శులగు † కేవల భావుడు నేతి వంశ మా
త్రికనుగు వేంకటేశ్వర సు † భీమణి నెన్నెద నిష్టసిద్ధికై. ౧౦

* ౨ కుకవి స్తుతి *

గీ॥ ఘనుడు భవభూతి దండిని † గాలిదాసు
భాణుగవి భోజమాఘుని † భారవిని ము
రారి నెంచెద సంస్కృతా † సంత కవుల
కీర్తి స్మరియింతు మద్గ్రంథ † పూర్తికొఱకు. ౧౦

చ॥ ఘన కవితాంధ్రీకావ్యముల † కల్పనజేసిన తిక్కయజ్ఞ పె
ద్దన కవి రామకృష్ణ వసు † ధాధి పచంద్రుని గృష్ణరాయు నె
ఱ్ఱనను మహాత్ము నన్నయ తెఱఱంగుల నెంచుచు నెల్ల వేళ పో
తనను మనస్సరోజమున † దప్పక నెంచెద గ్రంథపూర్తికై.

* ౩ కుకవి నింద. *

గీ॥ ప్రాసలక్షణ శూన్యమా † భావ కవిత
మల్లుచుందురు పూర్వుల † ననుసరింప
నట్టి కవులను దలచిన † నఘముసూచె
ఖరము నశ్వముతో సరి † గాన నగునె? ౧౧

వ. అని యిట్లు యిష్టదేవతా ప్రార్థనంబును, సుకవివందనంబును,
కుకవి తిరస్కారంబును గావించి మత్కృత్యుదయకారణం
బైంబులిన

* ౪ - కవివంశావళి. *

సీ॥ కొండెన్య ఋషిగోత్ర) * కమలాంబు నిధికిని
 పరిపూర్ణచంద్రుడు * పావనుండు
 దైవభక్తియుతుండు * దాన భర్త రతుండు
 ధర వేంకటేశ పి * తామహుండు
 తద్గర్భపత్నియా * ధర రామలక్ష్మీయం
 దళిల నన్దనావంతు * డమలచరితు
 దైన పాపయనాము * డంబుజోదరు పాద
 నళినాలి రూపుడు * నాదుతండ్రి)

గీ॥ బొర కనకాంబత్ల నా * దోరుగల్లు
 సందు మట్టెవాడ నివాస * మై చెలంగు
 ఆగయాభిఖ్యచేత న * న్నవనిజనులు
 పిల్చుచుందురు సర్వత్ర * ప్రీతితోడ.

* ౫ గ్రంథకారణము. *

ఉ॥ నేనొకనాటి వేసువరు * నిర్దురవీడి మహాత్ము లందరికొ
 మానసమందునకొ దలచి * మానకనప్పుడె మెల్కు దప్పినకొ
 పూనిక మధురుండు పరి * పూర్ణదయారస ముప్పట్టిల్ల నా
 మేనుస్పృశించియిట్టులని * మెల్లనబల్కె మృత్యువృత్తిగకొ
 వ. వత్సా! మచ్చివ్యమండలిలో ప్రభానుడ పవయనుట చె
 తేని సంతసించితిని. అందు మిక్కిలి యచలసాంప్రదాయా
 నుసారముగా లేండు గ్రంథముల రచియించి తస్మత్తాచా

చ్యుల కంకిత మొనర్చితివి. ప్రస్తుతము నీ జాతీయ వాస్తవ
పార మర్మ కర్మ భర్మ ప్రముఖంబులు గలుగ, మేకువంశ
పురాణంబును నామాంకంబుగా నొక ప్రబంధంబు రచి
యించి లోకోపకారము జేయుచుని, తద్గ్రంథరచనా విధా
నంబు కథాకృమింబంతయు సెలవిచ్చి పరవస్తు భట్టగు
రుండు కన్మొరంగినలేచి వల్లేముల య గ్గురుశిఖామణికి
సమస్కరించి వందారు జనచందారుండును, నిఖిల ముని
గణ హృదయకమల సూర్యుండును, శ్రీమదల శ్మేల్మం
గానయన చకోర చంద్రుండును, మద్వంశ దైవంబును,
సకల కలికల్మష పరిహార కథాక్రమణంబుగల శ్రీవేంక
టేశ్వరస్వామి కంకితం బొసర్చెదనని యుల్లంబున తలంపు
సేయు టెల్లవిన

౧౬

* ౬ పద్యంతములు. *

క॥ శ్రీతరుణీ కుచయుగళ

స్థితాగురు చందన విర † చిత వక్షుసకుఁ

నేతకు స్వాశ్రిత మానవ

చేతానందునకు దైవ † చితామణికిన్.

౧౭

క॥ సంకట హరునకు మామక

శంకసమూహాగ్నినాశ † జలదాశృతికిన్

వేంకట నాయకునకు స్వా

లంకార శరీరునకు † లానబ్ధనకున్.

౧౮

క॥ దోషమహాపద మారుత

వేషునకు సర్వశాస్త్ర + వేదిత ఘృణికా

తోషిత హృత్కమలజనకు

భూషిత శాంతాది సుగుణ + పుణ్యన కలమిక్. ౧౦

క॥ ఇంగిత గుణునకు ఘన స

త్సంగునకు శమదమ ప్ర + ధాన హితునకు

మంగళ మందిర మహిళా

పుంగవునకు వేంకటేశ + భూనాథునకు, ౨౦

ప. సమర్పితంబుగా నా యొసర్పంబూనిన మేరువంశ పురా
ణంబను మహాప్రబంధంబునకు కథావిధానం బెట్టులనిన

* ౭ కథా ప్రారంభము. *

ఉ॥ పుణ్యకథాశ్రయంబును తః పోధనమండల పండితాది సా
ద్గుణ్యము సర్వకాల నవ + కోమలపల్ల వితప్త వల్లికా
గణ్యము సర్వజీవ సుఖ + కారణభూతమునైన నైమిశా
రణ్యము శౌనకాదిమునిః రాణ్యణివాసమునై చెలంగెడు

ఉ॥ అందొకనాడు సత్కథలనన్నియు జెప్పెడు సూతమానికొక
వందన మాచరించి తమ + పాపములెల్ల సశించెంచుదా
మందరు బల్కి వేరొకటి + నానతినిండని మేరువంశ సం
బంధము విందుమంచనినబల్తెమునీశుడుమోదమందుచు

గీ॥ మీరు నన్నడ్గినట్టుల + మేయగుణుడు

శుకమహర్షి బరీక్షిద్వ + సుందరాధి

ప్రథమాశ్వాసము.

వాధుడడిగిన మేరువ † న్వయకథాప్తి

వినగ దెలిపెను నది మీకు † విస్తరింతు. ౨౪

* ౮ భృగుమహర్షి ఆశ్రమ వర్ణనము. *

౪. వైశ్రవణోన్నతిక విడచి † పావనులైన తపోధనాఘ్యుల
యాశ్రమ కార్యభారముల † నందనులర్పగ జేయుచుందురిం
కేశ్రమలేక ప్రాణులున † హీనత మిత్రతతో జరించు నా
యాశ్రమ మొప్పెడున్భృగుమహర్షి నివాసముగాగ భూస్థలిగ
నీ॥ ఏనుగు సింహంబు † లెప్పుడు జూచిన

సయ్యాటలాడు వి † శాలభూమి

శరభ సింహంబులు † సఖుల పోలికనుండి

వన విహారము జేయు † గనికరముగ

గండభేరుండముల్ † గనుగొని ప్రేమతో

శరభ సంతానమున్ † సాకుచుండు

శార్దూల మృగములు † జంటగా దిరుగుచు

వానరి మొందు న † య్యాశ్రమమున

౫. సూర్య కిరణంబులెల్లను † సోకకుండ

గగనభాగంబు సంతయు † గ్రమ్ముకొను కి

సలయ బాలకుసుమ ఫల † సహిత వృక్ష

శతులచే నొప్పు మాని య † ధావ

౨౫

వ. అది మఱియును విశాలానేక బాలరసాల వల్లవభక్షణ
మృదుమధుర కోకిలాలాపంబును, కోరకిత కుసుమితా

మేరువంశే పురాణము

సంత లతానికుంజ మంజులంబును, అనంతోర్ధ్వ పరి
భ్రమితి హోమధూమాచ్ఛాదిత సూర్యకిరణ తమోవృ
తంబును, సకలోదాత్తానుదాత్త స్వరితప్రత్యయ భేదా
న్విత వేదపాఠకాదాగతి సుశబ్ద సంయుతంబై యొప్పు న
య్యాశ్రమంబున సకలమునిగణ శ్రేష్ఠుండునగు భృగు
మహర్షి చంద్రుడు నివసింపుచుండు ౨౭

ఉ॥ ఆతని పుత్రులన్ గనిన * నాననికే సరియోగు రెందునన్
ధాత విధాతలంచు ఘన * తాపసవర్యులు యశావనంబునన్
భూతలమన్మథులుగన * పూర్వులు శాస్త్రములందుఁజేవులున్
నేతలు ధర్మమార్గముల * నే తలపుంతురు సార్వకాలముల్
{ భృగుతనయులగు ధాత విధాతలు మేరుపర్వతమునకుంబోయి }
తచ్చిత్రిములం గనట.

ఉ॥ వారొకనాడు వేకువన * పఠమా లేమియు లేకనుటచే
మేరువు జూడగాదలచి * మిత్రులగూడియు సౌఖ్యవృత్తి సం
చారముజేయగా మిగుల * చిక్కని కాలమిదేయటంచు నిం
పారగతండ్రియొజ్ఞగొని * యందగుబోయిరిబోయిముంగటన్

ఉ॥ జూచిరి కిన్న రాదిగణ * శోభితశృంగ సమూహచంద్రకాం
తాచయరత్న సంయుతము * తాపసవర్య మహాప్రయంబునా
మేచకమేఘవర్గ పరి * మేయము, సర్వమృగాశ్రయఁబున్వ
ర్ణాచల రత్నమున్ ధరచ * రాచరవాసము జిత్రమిల్లనన్.

క॥ నిస్తుల తేజాన్వితమున

భస్మలినిన్ ముట్టు శిఖర * భాగంబులన్

విధిమాతాశాసనము.

శ్రీకృష్ణ సర్వజనానన

సుప్రసిద్ధ పుస్తకాధిపతి బహుళ శ్రీ శ్రీ వైత నగమినే.

మ॥ కనియెంతేనియు సంతసంబున నగాగ్రంథెక్కిన పుస్తకములకు
మనమెంతోపొంద నృహృజ్జరావళులతోఁగూర్చుచున్నట్టి గం
బున నిర్వంకల జాతివృక్షముల నుండు భోజాతనయుక్త రా
హివి జంబూనదిగాంచి తజ్జలరనాహిక చిత్రముక జూడిగా
న. వెంటనే హేమాద్రినుండి యవరోహణంబు గావించి త
త్పాంత్రోకనంబు బ్రవేశింప నయ్యది భారతీవీణగా
నంబునుంబోలె వివిధ శృంగారయుత కలకలనిస్వనయ తం
బై, విభాతసృష్టివలె సర్వజీవనిచయంబై, సత్యలోకంబు
మాడ్కి భారతీసర్వతోముఖంబై, యత్సంతానంద సంధా
యకాదై యలరారు న వ్యనచిత్రంబులగాంచుచు నచ్చటి
కనతి దూరంబున నదీ జలనాట్యరంగంబున జలకీడనలుపు
వాంఛను కొందరు వరారోహులు తత్సమీపవృక్షచ్ఛా
యల దమచేలాంచలముల వీడి జలముల బ్రవేశించి 33

* గం పేరుపుత్రికలగు ఆయతి నియతులు జలకీడ లాడుట. *

చ॥ తరగలనూగు పద్మముల * దానుగనుంగొని కోపవృత్తి నీ
వెరుగ వెయ్యేమిజేయుదువె * వే మిదిగర్వమటంచుబుక్కిటక
దొంకొని నీరుజమ్ము నొకతోయరుహాక్షయి దేమటంచుయొ
క్కరితమ దేభయానయవి * కావకనప్పె విలాస మొప్పుగక
చ॥ నలుగురు నాల్గువైపుల వి * నందితవృత్తిని నీరుజమ్ముతా
వెలికిలబండి యీదుచున * వీనపయోధర వృత్తి బూనినూ

ద్దులను ముసింగిలేమతరి * ముంగురులెల్లనువీడి బర్వన్
 మ్ములుపురివిప్పియాడె జల * ముక్కని సంతసమందియత్తరి
 ౬॥ చూడవె నీవటంచయతి * సుందరినొక్క తెబిల్వ నీవు నా
 జోడువుగాదటంచు తన * చూడ్కిమరల్పిన నొక్క భామయే
 తేడును జోడుగాగొనన * తేయుటదెల్పవె మాకటంచునా
 కూడిమికొండ్రమాటలకు * గోపమువచ్చిన నవ్వీరందరు

౭॥ కొట్లాడుచు నంగములన్

జిట్లంపుచు నీరునంత * జీకాకుగ నా

కిట్లని యట్లని గులుకుచు

మాట్లాడుచు నాడిరందు * మగువలు వరుసన్. ౩౭

౮॥ ఇట్లు గీడించి మగువలు * నింపుమీర

నొడ్డునకువచ్చి చీరల * నొకరికొకరు

గట్టి మగవారిజాడల * గుట్టుదెలసి

పయసమాటకు యత్నంబు * బన్నిరంత. ౩౮

{ ౧౧ అయితి నియతులను దూచి మోహించి ధాతవిభాత
 లనోన్య పరిచయంబులు గావించుకొనుట. }

౯॥ వారి పయనంబుజూచియు * మారబాణ

తాడితాత్ములునైన ని * ధాత ధాత

లచ్చటికివచ్చి వారితో * ననిరి యిట్లు

వీరలెవ్వరు తెలుపగ * లారె యనిన. ౩౯

౧౦॥ నీటగువారిప్రశ్నకు వ * నేరుహ నేత్రల తోటిబాలికల్
 పాటవమొప్పుబల్కిరి శు * భప్రదహాపులు మీరలెవ్వరో

తేటపడంగ వెల్పుడన ♦ దెల్పిరి ధాతవిధాతలందుమా
కూటము భార్గవాశ్రమము ♦ కోర్తై భృగుద్వపా డెన్న
దండ్రియా.

గీ॥ అనుచు దెలిపిన బాలిక ♦ లనిరి వీరి

నయతి నియతియు ననుచుందు ♦ రాత్మహితంలు

మేరుదేవియు మేరువు ♦ మిగుల దల్లి

దండ్రులగుదురు వీరి వృ ♦ త్తాంత మనిన. ౪౧

బాలికలిర్వు రా పురుష ♦ వర్మల రూపవిలాసభావముల్
మేలిమిగానుజూచి తమ ♦ మెప్పునుబొందిన సుందరత్వ మీ
బాలకులందు జూచుటకు ♦ పద్మజగర్భుని మెచ్చుకొంచు నా
వేళెనె జన్మ ధన్యమని ♦ వింతగజూచిరి పారినిద్దరికా. ౪౨
అంతట నయ్యవతీ యువకుల మనోఫలకమున నన్యోన్య
దర్శనంబున రూపంబులు ముద్రితంబై నంతనే తోటి బాలి
కలతో గృహంబునకు జని తమ దండ్రియగు మేరువు
నకు జరిగిన వృత్తాంతంబు నివేదించి వారిని దమ భర్తల
జేయుమని వేడుటయు నతడా బాలికల యభిమత మీ
దేర్ప సంతకల్పించి .

క॥ ధాత విధాతల బిలచియు

నా తరతరములకు బాన ♦ నము, నానా సరి

భూత మహాఘాతవిధూనన

హేతువు మత్సురల నుద్వ ♦ హించిన మీరల్. ౪౪

మేరువంశ పురాణము

అని ప్రార్థించిన వలెయంచు మదిలో ♦ నానందముహ్నంగదా
ముసుమాతాపితృనాజ్ఞగై కొనియున ♦ మోదంబుగానత్తుమం
చనితాత్రాడికి మేరువాక్యముల బ్ర ♦ హ్మనందమింపారగా
దయల్ జెప్పిన నాలకించి మరి ను ♦ ద్వాహంబుకై పంపినకా

* ౧౨ ధాత విధాతల వివాహము. *

గీ॥ వారుబోయిన వెనుకను ♦ భద్రమయిన
లగ్నమునుజూచి ధాతకు ♦ లలనయైన
అయతినచ్చి విధాతకు ♦ నియతినొసగి
పెండిలిని జేసి గొప్పగు ♦ విందుతోడ. ర ౨

గీ॥ పెండిలై నంత దంపతుల్ ♦ ప్రియమెలర్ప
భార్యకును భర్త, భర్తకు ♦ భార్యముదము
గలుగ నింటికిజేరి ♦ కనికరమున
కూతురల బంపి తాను సంత ♦ కోచముడిగె. ర ౩

గీ॥ ఇట సతీపతు లిర్వురు ♦ నింపుగాను
సౌఖ్యవృత్తిని నుండిరి ♦ జగతియందు
రోహిణీరాజుపోలిక ♦ రూపు తేజు
లలర మన్మథరాజ్య సిం ♦ హాసనమున. ర ౪

ఇట్లు కొంతకాలంబు వివిధ సౌఖ్య తరంగిత జీలాంతర
స్థితానందాల్లి నోలలాడి యున్నంత. ర ౫

* ౧౩ గర్భిణీస్త్రీ వర్ణనము. *

౬॥ అన్నము రుచియింపదు సంత
పన్నుని గృహమందు బుట్టి ♦ బహుభంగుల జ్ఞా

మన్నది కావలెనని హ

రెన్నెన్నో కోరుచుండి * రెలనాగలాగి. 90

చ. అరుదులునెక్కువాయెను, స్త్రీరాగములెల్లనునల్లనయ్యెరా
తురులను నిద్రలేమికిని * తోమరుహాక్షల మోము శ్వేతమై
పూగె, దదీయగర్భములు * భారములయ్యెను, నోష్టబింబమం
దరయగరక్తశూన్యతయ * మారె! బయల్పడెచానలందున
క! దినదినమా గడచుచుండిన

మనమున కోరికలుగల్గె * మానవతుల కిం

పున గర్భముహెచ్చెను నా

వనరుహనేత్రీలకు నెలలు * వరుసగనిండె. 91

చ. అంత మేరువు తన పుత్రీకలాసన్నసత్వలగుట విని యెంత
యో యుల్లంబున సంతసిల్లి తొలిచూలగుట నల్లుండ్రీ
తోగూడ బిడ్డలను స్వగృహంబునకుదోడ్చినివచ్చినకొన్ని
దినంబులకు 92

* గర మృకండ పాణుల జనము. *

చ. గురుడును తొమ్మిదింటను భృ * గుస్థితి కేంద్రమలంకరింప నిం
పరయగలాభనవ్త మను! లందుకుజుండుబుధుండునుండయం
బరమని చంద్రులుచ్చును శుభప్రదులై వెలుగొందబుట్టెనా
సరిసిజనేత్ర గర్భమున * చక్కసిపండు మృకండుడయ్యెడ

93 నియతి గర్భంబునందున * నయవిదుండు

లక్షణోపేతు డధికబ * లాన్వితుండు

ప్రాణుడను బాలుడుదయించె † భాసురముగ

భువి నరుంధతికిని శక్తి † బుట్టినట్లు. ౧౧

ప. అంత ధాతవిధాతలు నబ్బలకులను గాంచి మోదంబున
కర్మకలాపంబుల నిర్వర్తించుకొనిన పిమ్మట విధాత ప్రకృ
తిసౌందర్యంబులంగల ప్రేమచే మేరుగిరి దరియం దొక
యాశ్రమంబునిర్మించుకొని కత్తిపుత్రసహితంబుగా సుఖం
బున కాలంబు గడుపుచుండ, ధాతయు సతీసుతుల దో
డ్కొని నిజాశ్రమమున కేతెంచిన కొన్ని నాళ్లకు మృకం
డునకు గర్భాష్టమవర్షంబు బ్రవేశింప నుకనయనాది క
ర్మలజేసి మనస్విని(మరుద్వతి)యను కన్యకను వివాహంబు
గావింప నప్పురమసాధ్యయం దఖిలజనవంద్యుండును, ఈశ్వర
వరప్రసాదలబ్ధుడగు మార్కండేయ మహర్షి జన్మించె నని
బరీతున్న రేందుండు శుకయోగీంద్రుని కిట్లనియె ౧౨

గీ! ఖండపరశుని సేవి మృ † కండపుత్రు

చరిత మీవర కే వింటి † సంయమింద్ర

ప్రాణు చరితంబు వినుటకు † భావమందు

కోరికయుబుట్టె వినుపింపు † ధీరచరిత. ౧౩

ప. అనుటయు శుకయోగీంద్రుని డిట్లనియె ౧౪

* ౧౧ శిశిర ఋతువు వర్షసము. *

గీ! గంధవహుగూడి పుష్పసు † గంధములను

శీతలమువీడి కాలంబు † శిశిర ఋతువు

ప్రథమాశ్వాసము.

ననుసరించియు నేతెంచ † నందముగను

బారనాలకు వచ్చిన † బంధుననగ. ౧౬

౧౬ పవలు రాత్రియు సమవృత్తి † పటిమదాల్చె

వృక్షజాతియు వృద్ధత్వ † వృత్తివీడి

నూతనముగొనజొచ్చె నీ † భూతలమున

ధరను కట్నాలుగట్టు † † ధంబుసూవె. ౧౭

ప. ఇట్లు శిశిరముతువు ప్రవేశించుటయు ౧౮

* ౧౬ పాణిని చరిత్ర. *

చ॥ తలిమమునక బరుండియుయఃఃధామత్తి శైశవలీలసల్పుచుక

బలుకక తల్లిపైనబడి † బల్మియధేచ్చగ నాటలాడుచుక

తోలిసెలమాస పంచకము † తోనొకవత్సరమైనయంతలో

చిలచిన చూచు బోర్లబడుఃఃప్రేమవలంతులుసంతసిం చగక

౧౭ తల్లిబోధించుమాట లు † దాత్తముగను

“తాత తాత”ని “యత్త”ని † తప్పటడుగు

లిడుచు స్వాశ్రమ మందుండు † హితజనముల

మదికి ప్రాణుడొనర్చె న † స్మృతిముదమును. ౧౮

౧౮ ఇట్లు తేనిమిదివత్సరా † లింపుమీర

గడువ వ్రతబంధనంబను † కర్మజరిపి

గురుకుల నివాసమునుజేయ † కొడుకునపుడు

బంపె మెట్టింటి కేగెను † భామచువలె. ౧౯

గీ॥ అంత బ్రాహ్మండు గురు వసి * పాశ్రమమును
జేరగాబోయి బాలుర * తో రహించి
పాతములుజెప్ప బతియించి * పాటిదెలిసి
గురుని మెప్పించె విద్యలో * గూర్చిగలుగ.

ప్రాణనియందుయావనము * భాసిలజొచ్చెను నూగుమీసముల
పూనికనంగ సౌప్తవము * భూరుహశాఖల బోలు హస్తముల
మానిత తోమరాజి జిత * మన్మథరూపము నెంచిచూడ శ్రీ
వాణిచేలంగె సర్వమును * వర్ధిలెశాస్త్రములుక బతింపగి
వ. ఇట్లు దినదిన పరివర్ధమానంబై నవీన యావనంబు పరివే
శింప బ్రాహ్మణుండు వేదశాస్త్రాభ్యాసంబులు పదలక
జేయుచుండుతరి సతిసుకుమారగాత్రియు నేత్రజిత పుండ
రీకయునగు వసిష్ఠ పుత్రికయగు పుండరీక యనన్య సా
మాన్య రూపలావణ్య విరాజిత దేహయై ప్రాణనితోబాటు
విద్యాభ్యాసంబు జేయుచు దినదినాతిక్రమంబుగా సర్వ
విద్యాపారంగతురాలగుటయు

౩-2

* ౧౭ పుండరీక వర్ధనము. *

ఉ॥ అంతటబుండరీకయు వ * నాంతిగసీమల తోటిబా లికి
వింతిగు క్రీడలాడుచును * వీనులకింకగ. పాటబాడుచున్
మంతనమాడుచున్ గుసుమ * మంజులల్లుచు జెల్లనీడ ర
వ్వంతయు శంకలేక నవ * పల్లవకోమల దేహలాఘవ.

సీ॥ జాణయొక్కరుక * చామంతి పూలతో

జడలల్లు విధమును * సరిగజూపు

పరిధమాశ్వాసము.

సఖయ యొక్కర్తుక ♦ జాలెమ కోకల
 నసరించు విధమును ♦ సరిగఁ పు
 ముగుదయొక్కర్తుక ♦ పగడాల పేరుల
 గ్రుచ్చువిధంబును ♦ నచ్చజెప్ప
 బాలికయొక్కర్తు ♦ భయభక్తితో వచ్చి
 పాదపపాపణ ♦ పథముదెల్పు

గీ॥ నిట్లు చెలులందరాబాల ♦ కింపుమీర
 బనులనేర్పుచు నాడుచు ♦ భావికాల
 పౌఖ్యజీవిని యగుటకు ♦ సర్వకార్య
 నిర్వహణశక్తి గలిగింప ♦ నేర్పిరంత.

=

క॥ వనితకు యశావనముండగ
 మనమేలట యుండరాదు ♦ మానిని కనగా
 ఘనమగు లజ్జయు భయములు
 వెనువెంట నె గలిగె హృదయ ♦ వీధులయందున్.

గీ॥ వయసువచ్చిన బాలికా ♦ వయవములకు
 చాయ హెచ్చుచునుండె నా ♦ చంద్రవదన
 చూడ జూడగ జూచెడు ♦ జూపరులకు
 విస్మృతియుగల్గ జేయు వి ♦ వేకమున్న.

గీ॥ పుండరీకను బోల్పనే ♦ పుండరీక
 సౌమ్య సౌందర్య మలరును, ♦ చాన దేహ
 మునకు విద్యుత్తు సమమన్న ♦ మొనసించలన
 గతిలగించెను, గళము పి ♦ కన్వరంబు.

మేరువంశ పురాణము

హంసవితతికి నేరుపు ♦ యానగరిమ
శుకములకు నేర్పుచుండు న ♦ చోవిలాస
మహాహ! స్వరజాతి పికముల ♦ కానతిచ్చు
తరుణినిజాడ ధన్యత ♦ తలపనగునె? ౭౩

శీ! సారసగంధివేణిగని ♦ సర్పములే కడు భీతిజెందు శృం
గారముగల్గు కేశముల ♦ కారునుజాచి నెమళ్లు నృత్యమం
దేరుచియుంచు మేఘమచి ♦ దీర్ఘములౌ చమరీమృగావళీ
సారమువాలములే గలచి ♦ సన్నుతికెక్కు విలాస వైఖరుల

చ! సకియ ముఖస్వరూపము ప్ర ♦ సంగవశంబున జన్మడేగి స
న్నికగ కళాళినిగ్ని న ♦ మోసమయంచని యోడిపోయె, వి
న్నక ముకురంబిదెంతయని ♦ నాతినిగాంచి కలంగె, నబ్జమై
హికమనిపోయి వాడె, శుభఃపీనులుపెద్దల గెల్వశక్యమా?

౪ యెలనాగ కన్నులు న ♦ యారె! మదిచిన గండుమీనముల్
స్రూముగ మెన్న మచ్చునుచి ♦ పుష్పశరాసన మీనశించెడుకొ
మాయురె! వాక్కు లా శుకస ♦ ముబని నెన్నగజాలు నేలకో
మాయువతిం గనుంగొన మ ♦ హత్తది యేమిటా గెల్పులేదిలకొ

గీ! సఖియ బొమ్మలు సిగిణి ♦ సాటి పుష్ప
చాపు చాపము కేవల ♦ సుప్రీతించు,
బల్లవమునకు సాటి సు ♦ పాణి మేటి
హస్తయుగమును దంతము ♦ లమరు బోటి. ౭౪

గీ॥ ముక్కు కుచములు జూచియు † మోములేక
సామ్యమొందగ దలచియు † జపముజేయ
ముందు చెల్లెక్కి కొమ్మల † నందుకున్న
ఫలములేదయ్యె దాడిమ † ఫలములకును. ౭౮

చ॥ తుంగరథాంగ సుందరము, తోయజజాలకమార్దవంబుమేల్
బంగరు బొంగరాల మన, పరవ్రతశృంగ కఠోరకమ్ము, మా
తంగపకుంభవృత్తము, మఁదంబగు పుష్పగుళుచ్ఛమంజుళం
బంగన చన్నదోయి పరి † హసమొనర్చె విలాసహేతునక

గీ॥ పుండరీక కుచంబుల † పొందులేని
చెండు లింకేటికంచని † స్త్రీలచేత
నే మెలంగిన బాగని † నిలచిచూడ
దయను శిఖజేరిచిరి మహా † దారమతిగ. ౮౦

గీ॥ కమలగుచ్ఛములకు సరి † కనలు చనులు
నాగరంభలతోసరి † నడలు తొడలు
బుష్కరము తారకల సరి † ముఖము సఖము
లరయ నళిజలదములు ముంగురులు కురులు. ౮౧

గీ॥ ఇన్ని యేటికిజెప్ప నా † యింతితోడ
సామ్యమును జెప్పగారాదు † జగతియందు
నామె కుపమానమెన్నగా † నామెయగును
మన్మథునిచేతి బాణ న † మానముగను. ౮౨

శ్రీ: బాలరసాల దాడిమలు ♦ పంపర నిమ్మలు పొన్నగున్నలు
సాలములుకలవంగములు ♦ శారదములే గిరిమల్లె మొల్లలు
మాలతి తీవెలుక కనక ♦ మల్లికలుక విరజాజి గుంపులు
మేలుగ సామచుండిరట ♦ మించెడుప్రేముడి బాలికామణుల్

శ్రీ: ఇట్టి సౌందర్యరాశి తా ♦ నేకతమున

పూల మొగ్గల జూచుచు ♦ ప్రౌఢబుచ్చు

కాలమున బ్రాణు డేగ నా ♦ కాంత యంత

లజ్జ భీతులు గల్గగ ♦ లాలిత మతి.

౯౫

* ౧౮ పుండరీక స్థానంల పేహంకురము. *

గాచియుజూడనట్లు తనచూడ్కి నిగిడ్చియు మొల్ల మొగ్గలక
గాచినరీతి జేసెడి న ♦ వోళ్లనుజూచియు బ్రాణుడంత సం
చిత్ చిత్తుడై వనిత ♦ కోమలదేహము ముట్ట నుల్కుతో
చి యిదేమి నొంటిగని ♦ లేమను ముట్టగ పాడియానాకో.

అని పల్కి కొంచెము నడచి నిల్చుండియు, నేకాంతముగా
వచ్చితిరేమియని యాతని హృదయ మతికోమలంబని కే
గంట జూచుచు లజ్జాభరంబున వాయుసంచాలిత లతాకుం
జముపోలిక కంపిత శరీరణియై మీరేకాంతముగా నాతో
ముచ్చటించుట గురువులు జూచిరేని కోపించరా? కాని
శ్రీదయయుంచు డని వీడని హృదయముతో మెల్ల మెల్లన
పాదవిన్యాసంబు గావించు వెనుకకు మరలిచూచుచు
నాశ్రమ ప్రవేశం బొనరించె నంత

౯౬

శా॥ ప్రాణుండాహృదయంబు గన్గొని లనఁ ద్వానంబుగా నెంచెతా
గాణాధాఖిల శాస్త్రవేత్త యగుటఁ గాంచెవ రావోహత
ద్వానంబెప్పుడు వీడకుంటగని తా॥ రాచార్యు నాన్నిధ్యమై
యేణిలోచన నే మర్క దలమ న ఁ ట్లే విద్యతానేరిచె.

గీ॥ చదువుచున్నప్పు డాకాంత ఁ చాయచుగని
తన్నుజూడగవచ్చె నీ ఁ తరుణి యచుచు
మదిదలంచుచు ప్రాణుండు ఁ మహిని “కామి
వనితచేష్టలు తనవని ఁ గొణుకుకొనడె?” ౮౯

గీ॥ పాఠముఁ జరుపుచున్నట్టి ఁ ప్రాణుని గని
వహ్వారే! యని దల్చు నా ఁ వనిత “ధరను
కోరుకొను ప్రియుడేటి సఁ ఁ కోచమున్న
మన్మథుండని మెచ్చరే ఁ మగువ”లంత. ౯౦

౧౯ ప్రాణుండు గురునాజ్ఞగొని స్వస్థహంబు ప్రవేశించుట. *

క॥ ఇట్లుల కాలముగడువగ
నెట్టలొకో విద్యనేర్చి ఁ యింటికి నేగఁ
గటిగల మనసుతో దా
నెట్లుల వచియించె గురుని ఁ కింపగునటులఁ. ౯౧

ధారుణి మీకటాక్షమున ఁ తక్కువలేనటువంటి విద్యలఁ
నేరుచుకొంటి నాకు తమ ఁ నిర్మలమానసికప్రధాన.సం
పూరిత పండితప్రవర ఁ పూర్ణకృపారస ముప్పతిల్ల నా
చార విహార ధర్మల వ ఁ శంబగు దీవెనలిండు వేడుకఁ.

౪. అని విన్నవించుచు నిలువంబడియున్న ఛాత్రాగ్రణిం గాంచి
 పవిత్ర) వ్రశస్త్రంబగు తన హస్తంబున వృష్టభాగంబు ని
 మురుచు, నీ వినయంబుకు నీనేర్పు విద్యావిశేషంబులకుం
 దగిన సమగ్రంబైన యశస్సు గ్రహింతువని మరల నిట్లయె
 క॥ ఘనుడగు భృగుతాపసికిని

మనుమండవు గాన లోక ♦ మాన్యతగొని పా
 వనమగు వంశము వర్ధిల
 ననఘుండవు గమ్ము పాణి! ♦ యవనీస్థలిలో. ౯౪
 గీ॥ ధరణి “పరనిశ్చయంబున ♦ దలకుబోసి
 కట్నములుబెట్టి పంపిన ♦ ఘనులబోలె”
 ఫలము లిచ్చియు నానంద ♦ బాష్పములను
 శిరము దడిపెను ప్రాణు న ♦ శిష్యుడవును. ౯౫

గీ॥ అచటి మిత్రులనెల్ల నో ♦ దార్పి పిదప
 పుండరీకనుజేరి సం ♦ పూర్ణ భావ
 నను తెలియగను తన గమ ♦ నంబు జెప్ప
 దిగులుపడిలేచె మనసు క ♦ ధీరయగుచు. ౯౬

ఉ॥ ఎన్నడు వత్తు రీదిశకు ♦ యేమిపనుల్ గల విట్టిచోటులకా
 మన్నన యేమిజేసితిమొ ♦ మాపయిలోపము లేవియున్న నే
 మన్ననుతప్పటంచుహృదయంబున నెంచకుడయ్య నెయ్యమీ
 కన్నెను మీమనోబ్ధమున ♦ గాపురమొందగ జేయవేడెదన్

గీ॥ అట్టి వాక్యము చెవిబడు ♦ నంతమోది
 యయ్యు ప్రాణుండు ననె నిట్లు ♦ లతివ నీడు

శీల సౌందర్య చర్యల † చే హృదంత

రంగముననుండు నంచు బి † రాన బలికె. ౯౮

స. ఇట్టులానగొని సందేహిత పాదవిన్యాసుండై “బలిమిగా
నత్త వారింటికేగు బాలికమాడ్కి” నెట్టకేలకు నదీ తటా
కామల సతిక్రిమించి హృత్పుండరీకంబు పుండరీక పట్టద
మండితంబగుటచే, డోలికా డోలాయితంబగు మనస్సుతో
గృహంబు ప్రవేశింప నంత ౯౯

గీ॥ వచ్చు పుత్రునిగని తల్లి † మచ్చికగొని

కొగలించియు దీవించె † గనికరముగ

తండ్రికిని దండమిడి నచు † తను నశిష్ఠు

జేరినదిగోలె జరిగిన † చెయ్యులడుగ. ౧౦౦

స. తా కేగినప్పటినుండి పుండరీక వృత్తాంతంబుగాక విద్యా
భ్యాసంబును, పశిష్ఠు యాదరణంబును, నిత్యనైమిత్తికాది
పుణ్యకారణ కరణంబులను సవిస్తరంబుగా దెల్పి మజ్జన
భోజనాదు లొనర్చి సుఖంబుగానుండి రంత నక్కడ

* ౨౦ వసంతముకు వర్ణన. *

ఉ॥ అంతవసంత మొప్పె హృదఃప్రసాదఃసీమ దవానలంబులకా
నంతయొ మండజేయుచును † నింపగు గంధసుగంధవాతమున్
చెంతనెయుండ కాముకుల † చిత్తజుఘాటికి లొంగిపోవ నే
కాంతములేని దంపతుల † కాగిలిచేరగ జేయురీతిగన్. ౧౦౨

వ. అవ్వసంతం బమందానంద సంధాయయై, పల్లవిత కోరకిత

కుసుమిత ఫలిత బాలరసాలయతంబై, పల్లవభక్షణానేక
రక్తకంత కంతస్వరాదాగత కుహూశబ్దయత కోకిల
యతంబై, కుసుమనిష్యంద మకరందాస్వాదన మత్తప
ట్టద ఝంకార సంకులంబై, సర్వలోక కాంతాజనపయో
ధర మధ్యస్థ లక్ష్మిత పంచబాణ సజ్జీకృత ధనస్తంకార
సుందరంబై, లలనాజనాపాంగ నమాగత కాముక
భజబంధబంధురంబై యొప్పు నమ్మధుమాసవాసరంబున

గీ॥ శుక్ల పూర్ణిమ చంద్రుడు ♦ శుద్ధుడగుట
బూర్ణకరములనుండగ ♦ పుండరీక
రామణీయము స్మరణకు ♦ రా హృదయస
రోజమున ప్రాణు డిట్టుల ♦ రూఢిదలుప. . ౧౦౮

* ౨౧ పాణిడు విరహబాధ నొందుట. *

ఉ॥ అంతటమన్మథుండ హృదయాంతరవీధికలంచజొచ్చెనా
వంతయు ప్రేమలేకనె ప్ర ♦ భంజను డల్లనవీచె చెట్టపై
వంతగు పల్లవంబుదిని ♦ వీగెడుకోకిల గూయజొచ్చె వీ
రంత ప్రియావియోగ పరిహాసకులేకద! కామికెప్పుడున్

ఉ॥ వెంటనే సొమ్మసిల్లి తెలి ♦ విస్మరిజెందినుదిన్ కలంతతో
నుంటకు తోట కేగినవి ♦ యోగజతా పమడంగునంచుకు
మ్మంటకితాంగుడై శుకపిఠకస్వరసంయుతమైనోట తా
నొంటరిజేరె నచ్చటి మ ♦ హోన్నత పుష్పసమంజస్థలినె

గీ॥ జేరిసికతాతలంబున్న † దూరి పోణు
ప్రాణములకెంతయో పుష్ప † బాణు బాణ
మానుటకు చాలకుందుచు † హా! యటంచు
బలికె నిట్టుల దొట్టిలు † కలుకుతోడ. ౧౦౭

ఉ॥ ఏలనెమోహమా! యిటుల † నెందుకు బాధల బెట్టుచుండుటలే
చాలదె కల్వరంబుగల † చంద్రసమానన జేరబోయి కు
ల్కిల సమగ్ర ధైర్యుని మ † తిక్ జలనంబుగ సేయనేల యిం
కేల తపింపసేయకు మ † హింసయె ధర్మమటంచు జెప్పమా

ఉ॥ వీరుడనంచు నాపయికి † విల్లునుగైకొని వచ్చినావు నీ
సారము జూపబొమ్ము ఇక † చాలుచులెమ్ము యనంగనీవుశృం
గారిగిరిస్తనిక మిగుల † కాతరబెట్టకు పాపమయ్య నీ
వీతర చూపు శక్తిగల † వీరుడవైన గిరీశు మీదటక.

చ॥ ఇప్పుడు వసంతవాసరము † లేటికివచ్చెను లేచిగుళ్లనుక
గపుకున మెక్కి చెట్లపయి † కన్నులుమూసియు కేకలేసినకా
కుపితుడనాడునంచు మది † కోపముజేసిన లెక్కయోనయో
న సకమ శ్రావణంబున నిశీ! యెటులుండువో గర్వమేటికే

కంబరారికి మామపు † చండమామ
నతని కఠినత్వమొందితి † వందువలన
గురుడు శాపంబుబెట్టెను † కువలయేశ
యింకయేమానో నీగతి † యెవరి కెరుక? ౧౦౮

గీ॥ ఇట్లు తామబు రెట్టింప ♦ నితికొఱకు
 వేడి నిట్టూర్పు విడచుచు ♦ వేయిసార్లు
 పుండరీకను దలచుచు ♦ మండితముగ
 స్వాశ్రమంబును జేరెను ♦ నార్తితోడ. ౧౧౨

వ. ఇట్లహోరాత్రంబులు తపించు ప్రాణుని గని తోటిబాలకు
 లా వృత్తాంతంబు తల్లికి నివేదింప నామెయు విధాతకు
 దెలిపిన కుమారుని స్త్రీవ్యసన విరహపరితాపంబు మా
 నుపగల మంత్రము నాలోచింపుచుండె నచ్చట ౧౧౩

* ౨౨ పుండరీక విరహంబుచేఁ దూలుట. *

గీ॥ అది మొదలు ప్రాణనాయకు ♦ డైన ప్రాణు
 డెటుల గనుపించునంచని ♦ యింతి నవయు
 నెప్పు డేవేళ గనుపించి ♦ యేగుటకును
 తలపుగలుగునో? లేక సు ♦ తాపపడునో? ౧౧౪

గీ॥ వింతపూవుల గూర్చియు ♦ కాంతలంత
 శయ్యజేసిన పడుకొని ♦ సారసాక్షి
 చందురునిగని విరహంబు ♦ గ్రంధుకొనగ
 పలికె నిట్లుల మిగుల వి ♦ చ్చలవిడిగను. ౧౧౫

గీ॥ స్త్రీల వేధింప నీకేమి ♦ శీలమలరె
 గొప్పవారింట బుట్టి యీ ♦ కుటిలతనము

సేయుటకు మంచితనమానె † చిన్నతనము
చందమా, నన్ను వేధింప † చందమామ. ౧౧౩

గీ॥ అన్నెమును పున్నెమెరుగని † కన్నెనగుట
శాపమిచ్చిన తిరుగదు † శర్వరీశ!
నిజముగా నీదు కళలెల్ల † నిత్యతరుగ
పార్థమానిని నిక సదా † పాముగరువ. ౧౧౪

మ॥ అని దూపించి పఠానిసుద్దులను శు † భ్రాంశుస్థళాయించగా
ఘన సజ్జీకృత పుష్పచాపమలర † కాముండు నేతెంచికాం
తను లక్ష్మ్యంబుగజేసి పుష్పశర సం † ధానంబు గావించి నం
తన మూర్ఛిల్లియులేచి యిట్టలనె † క్రోధవ్యాప్తి సంధిల్లగ

గీ॥ అఖిల దోషంబులను మ్రొగు † నసురవిభులు
నిలచినను, బోరబరిమార్చె † నీదుతండి
యతని పుత్రుడవయ్య నీ † పబలలందు
బారుషంబును జూపగ † బాడియాన? ౧౧౫

గీ॥ తప్పుజేసినవారికి † తగినశీక్ష
మున్ను ననసూయ విధియించె † మోసగాడ
నీదు నారయు పురివిప్పి † పోదలంప
నీశరంబులు వాడి వ † న్నియలు దరుగ. ౧౧౬

శా॥ ఈరీతిక శపియింప బాలిక, పికం † బింపారగా బాడ నం
గారాస్పర్శకు డుల్కునొందుగతి తా † గంపించి కంతాన వ

హ్వలే: కోకిల గర్వమెక్కి నను నెఱవ్వారంచు వేధింతు పా
రా! రామనటంచు నెంచురుకమోహంబున్ననిట్లొగదా.

క॥ అని యిట్లుబల్కు కొంత

మణిపై పవనుండు వీచు + మండుచు బలికొ

ఘనమా పవనా నీ సా

ధనమా నన్నేచ నీకు + ధర్మంబానా.

౧౨౨

గీ॥ రట్టుసేయక పొమ్ము వే + దిట్టినంత

తప్ప దాచార సప్పయిలీ + తగభుజింప

కనుపడని భూతమైపోదు + వనుననంబు

కనుము నాత్రాణ గంధన + గపగీణ.

౧౨౩

వ. అని యిట్లు మన్మథ పవన చంద్రాదుల దూషించి, మనం
బాందోళనంబొంద చేయుట కేమిదోచక, చెలికత్తెలడుగు
పొళ్ళలకు సమాధానంబివ్వక కోపగింపుకొనుచు, వేడి
నిట్టూర్పుల కధరోష్ఠంబులు వాడ, చంద్రాదుల ప్రార్థిం
చిన కొంత తాపంబడంగునని తలంచి యిట్లనియె ౧౨౪

గీ॥ శీతకరుడంచు నెత్తిన + శివుడుదాల్చి

గౌరవించెను, భార్గవీ + కాంత కెలమి

సోదరుడవైతి విటువంటి + వాదమేల

కరుణ వేధింపకిదె నమ + స్కారమయ్యె. ౧౨౫

చ॥ స్మర జటగాను వేసియిది, + చంద్రుడుగా డిసి కేతకీదళం,

. బురగ గళంబుగాదుర సముద్ర విషంబిది, గాదు జూడ క

వృథామాశ్వాసము.

స్తురిర విభూతి, గాదు ప్రేయఃతో నడ బాటునబుట్టుదెల్పూ
పురహరుడంచు నెంతు వెనఁగి మోసమయ్యున్ నిగావునున్నదా

గీ॥ జీవనిచయుంబుకెల్ల సుం * జీవి వనుచు
వలుకుదురు గాన బ్రోవుమో * పవన నన్ను
దయదలంచియు వావార్త * ప్రియునకిచ్చి
మమ్ముగూర్పగ యత్నింపు * మలయ పవన.

* ౨౩ పుండరీక మూర్ఖిల్లుట. *

వ. ఇట్లు ప్రార్థించిన నమ్ముగుడ మంతనంబున నెంతయో వింతగు సంతాపంబు రెట్టింప గజగమనయై తొగ తొగ జగ జగ మెరుగు శృంగారంపు గబ్బిగుబ్బల బయ్యెద సవరించుకొనక, బుస్సుబుచ్చునుచి బునగొట్టు సర్పంబు పగిది వేడినిట్టూర్పులు బుచ్చుచు, నిడుదయైన తడబడు జడనైన సవరింపక, మెల్ల మెల్లన జల్లనినీడల విశ్రాంతి చిన నుల్లంబు సంతసిల్లక పల్లవాన్వితంబులగు వృక్షంబుల దిట్టుచు, పచ్చని పచ్చిక బయ్య మెచ్చి యిచ్చతో నచ్చట బరుండి కొంతదప్పున కాబాల తృణంబు బెకల్చి నీళ్ల యీ యుష్ణగుణం బబ్బినదని నేలజరచుచు, దొయ్యలి నొయ్యారంబుగా నుయ్యెలనూగిన తాపం బెక్కువయిన సహింపనేరక చెలుల నీనడించుకొనుచు బుష్పశయ్యపై మూర్ఛిల్లిన

* ౨౪ తోడిబాలికలు వసిష్ఠునకు పుండరీక వృత్తాంతము దెల్పుట. *

గీ॥ ఇట్లు తపియించు బాధ న + హించలేక
తోడిబాలిక లంద రా + తొయ్యలి గని
గురునకును జెప్ప నేగిరి + కొంద రిచట
చెలులు వైత్యోపచారముల + జేసిరంత. ౧౨౯

గీ॥ శిష్ట మానీంద్రుడైన వ + శిష్టునకును
దండమునుబెట్టి జెప్పిరి + పుండరీక
మదన తాపంబునెల్ల న + మ్మాని వినియు
యోగదృష్టిని జూచె న + యోగమంత. ౧౩౦

* ౨౫ వసిష్ఠుడు విధాతాశ్రమంబున కొక శిష్యుని బంపుట. *

చ॥ ఘనకుడు విధాత నందనుని + కన్య వరించుట గుర్రైరింగి శి
ష్యునిగని భార్గవాశ్రమముఁజొచ్చి మదీయ కుమారిచెల్మిసి
తనయుని గోరెనంచని వి + ధాతకుదెల్పుము, దెల్పినంత నా
మునివరుడేది జెప్పినను + మోదమునందగ నాకుదెల్పుమీ

* ౨౬ వసిష్ఠశిష్యుడు విధాతాశ్రమంబునకేగి వచ్చినవిషయము దెల్పుట *

మునివాక్యంబులు శ్రద్ధగావిని మహామోదంబు నుప్పొంగ పెం
టనె బైల్దేరి వనాంతరంబులను న + డ్డంబైన శైలాదు లెం
తనొ తాదాటి విధాతవాసముననే + తత్కన్యకాహృద్గతా
మ్యుని మున్ముందె దృశించెనంత మునిచం + ద్రుడయ్యెడనేవడుక

క॥ వచ్చిన మునిశిష్యుని గని

మచ్చికతో గౌరవించి ♦ మానికి శుభమే?

యచ్చటి జనులకు సేమమె?

యెచ్చటికీ నీదుగాక ♦ యెరిగింపు మనక. ౧౩౩

చ॥ గురుసరుడంపినాడు తన ♦ కూతురు నీనుతునే వరించెనా
సరసిజనేత్రికోర్కె దమ ♦ సన్నిధిజెప్పగ బంపె నన్ను నే
మరక 'శుభస్యశీఘ్రము'ను ♦ మాటదలంచిముహూర్తమిప్పుడే
స్థిరమునుజేసి బావుడన ♦ జత్తము సంతసిలంగ నిట్లనె.

గీ॥ ఔర తమకంటె నేపెద్ద ♦ నని దలంచ

న్యాయమా? మాని తెలియని ♦ నయముగలదె

అయిన నాతనియాన శీ ♦ ర్వాగ్రమునను

దాల్చి వదిలితుననుచు వి ♦ ధాతయపుడు.

{ ౨౭ విధాత సుముహూర్తంబు నిశ్చయించి } *
వసిష్ఠునకు బ్రతిక సంపుట.

గీ॥ నియతికెరిగించి వెంటనే ♦ నయవిమాదు

తనకు శిష్యులబంపి కా ♦ ర్తాంతికులను

బిలచి లగ్నము జెట్టించి ♦ ప్రీతి ఫలయు

తంబు పత్రికనిచ్చి వి ♦ ధాత పలికె. ౧౩౪

గీ॥ అనఘ యీ శుభపత్రిక ♦ గొని యరుగుము

తల్లివత్తుము పొమ్మర ♦ ధరణి సురుడు

నేగె సంతోష మెంతయో † యనుమడింప
నాశ్రమంబును జేరి యా † చార్యుని కిడ. ౧౩౭

* ౨౦ పుండరీక వివాహము. *

గీ! సంతసించియు వెంటనే † సకల మునుల
రమ్మనుచు బంపె శిష్యుల, † సొమ్ములెల్ల
దగు విధంబున సమకూర్చి † తారసిల్లు
లగ్నమున్ జూచుచుండె వి † లాసముగను. ౧౩౮

ఉ॥ వచ్చెడి బంధుజాలమున † వశ్యము సేమ మెఱింగి గౌరవం
బెచ్చట గల్గుచోట నివ † సింప నియామక మెల్లజేసె పా
ర్వచ్చిన జాడ గుర్రెరిగి † పాంఛ నెదుర్చొని గౌరవంబుతో
ముచ్చటజెప్పి తా విడిది † మోదముతో నివసింపజేసినన్.

క॥ ఆరాత్రి మంటపంబున

గారా బల్లునికి కాళ్లు † గడిగియు పిదపన్

ధారాదత్తము జేసె తు

మారిని శుభలగ్నమందు † మన మలరంగన్ .౧౪౦

గీ! పుండరీకను వివిధ సు † భూషణాది

తతుల భూషించిదెచ్చిరి † తల్లివెంట

పెండ్లి పంటపమందన † ప్రేమతోడ

ముగుడ గూర్చుండె భర్తకు † ముకురమనగ. ౧౪౧

ఉ॥ నాతిచరామియంచు తన ♦ నాధుడుబల్కుగ చొలకింపుగా
నాతిగ్రహించి యుల్లము న♦ నాతనధర్మ గుడంబు జీరయుకా
బ్రీతిగ ప్రాణశీర్షమున ♦ బెట్టుమటంచని విప్రులన్న వి
ఖ్యాత ధనుస్సుపోలిక ప్ర♦ కంపిత మధ్యము వంచిపెట్టినకా

గీ॥ పాణి గ్రహియించి నంతనే ♦ ప్రాణ తాప
మంతదీరెను నట్టులే ♦ కాంత దేహ
తాపమంతయు శమియించె, ♦ తరణి తాప
శమనమొందదె? నీటికి ♦ జనిన యంత. ౧౪౩

వ. ఇట్లు యధావిధిగా నైదుదివసంబులు వివాహంబుగావించి
యారవనాడు మజ్జన భోజనాది కార్యకరణానంతరంబు
కన్యక నప్పగించిన బాణిండు వధూసమేతుడై స్వా
శ్రమ ప్రివేశం బొనరించి సుఖంబుగ నుండిరనుటయు.

* ఆశ్వాసాంతము. *

కుపథానేకవనౌఘనాశ హుత భు ♦ స్రావానత స్తోత్ర! షా
దపయోజాత మురాంతకా! కుశలనం♦ ధాతా! గదాహస్త! ధ
ర్మవరా! శాంతగుణాంబుధీ! జటిల స♦న్తానా! మహాదేహ సా
ఖ్యపథాక్రాంత కలాకలాప! శశి మి♦త్రాక్షా ధరానాయకా.

* మాలినీ వృత్తము *

సరసగరుడవాహ ♦ సద్గుణాది ప్రివాహ
పరదను సుత శీతా ♦ భక్తరత్నైక దీతా

సరసిజ మృదుపాదా † సామవేదానుమోదా
ఖరకర సమభాసా † కాంచనాహార్యవాసా. ౧౪౬

గద్య

ఇతి శ్రీమదలక్ష్మీల్పంగానాయక వేంకటేశ్వర పాదారవిండ
ధ్యానాసక్త కాండిన్యసగోత్ర పవిత్ర పాపయాఖ్య
పుత్ర కనకమాంబా గర్భశుక్తి ముక్తాఫల
పూర్ణానంద వాడపల్లి ఆగయాఖ్య
రాజయోగి ప్రణీతంబైన మేరు
వంశ పురాణంబునందు
ప్రథమాశ్వాసము
సంపూర్ణం
శ్రీ వేంకటేశ్వరార్పణమస్తు.

శ్రీ వేంకటేశ్వరాయనమః

మేరువంశ పురాణము

ద్వితీయాశ్వాసము

కర కరుణాసాగర

పాకారి సమాన విభవ * పావనభావా

లోకవశీకర సుగుణా

స్తోక శ్రీ వేంకటేశ * తోయనివేశా.

౧

వ. అవధరింపుడు తొల్లి వరీక్షన్మహారాజునకు శ్రీ శుకయో
గీందు డిట్లనియె. నట్లు ప్రాణుండు వివాహ సంజనితా
నంత సంతోషస్వాంతుండై పుండరీక నయనానంద చకోర
చందుండై కాలంబు గడుపుచుండె నంత ౨

* శ్రీ గ్రీష్మఋతు వర్ణన. *

దినమానంబది హెచ్చె గ్రీష్మఋతు సంధీపుర ధరించె, సమీ
రునియందు డగు వేడి హెచ్చెముగుదర * రూపంబుసాయంతనం
బున శృంగార మొనర్చి వాకిలిని నిం * పుల్కీర మానుష్యుల
ఘన మోహంధులజేసి క్రీడలకు కాం * క్షరగల్లు నట్లుండురా.

మేరువంశ పురాణము

గీ॥ అట్టి కాలంబునందు న ♦ నంగ సుంగ
రంబునందున కష్టించు ♦ రమణులకుచ
ములను జనియించు ఘర్మకం ♦ దళములార్ప
వచ్చుచుండును వేకువ ♦ వాతతతులు

* 30 పుండరీక ప్రాణులు దేవతా పుణ్యస్థలంబులను చూడబోవుట. *

చ॥ ఇదే తరుణంబు పావనమహిమస్థులులకా ముని విష్ణువాస సదా
పదలను పుణ్యపర్వత ని ♦ వాసము లభితరంగిణి మహా
నదయుల జూచివత్తమని ♦ నాతుక వెంబడిరా, సిరంగనికా
ముదమున సేవజేయుచు నమోనమయంచని వేడివేచ నా

* { 30 పుండరీక ప్రాణులు బదరికాశ్రమంబున
నరనారాయణుల సేవించుట. } *

గీ॥ పూర్వమందున నరునకు ♦ బోధజేసి
నట్టి దివ్యస్థలంబు నా ♦ రాయణుండు
సకలపాపంబులన్బాపి ♦ జగతి బదరి

కాశ్రమంబున నిదియొప్పు ♦ నతివచూచె.

నరనారాయణ రూపములే గని మహా ♦ నందంబుతో వారినికా
బరిపూర్ణంబగు భక్తితోడ మదిలో ♦ ప్రార్థింప పుష్పార్చనా
పరులై పూజలజేసి యిట్లనిరి మా ♦ భాగ్యంబు నీవయ్య! శ్రీ
వర! మాకోర్కెలదీర్చుపుత్రునొకనికా ♦ వాంఛింతుమేమిశ్వరా!

గీ॥ అట్టి పుత్రుండు సుగుణ గ ♦ జాన్వితుండు
భక్తియుక్తుడు తమరూపు ♦ బరగువాడు

ద్వితీయాశ్వాసము.

వంశరక్షకుడయ్యును † వరలు నొకని
దేవ! యొనగుము మాకెంతో † దీప్తిగలుగ.

గీ॥ అనుచు ప్రార్థించి పూజించు † సంతోష
సూతుడేతేర సంతోష † పూతచిత్తు
లగుచు పూజించి బోవ మ † హత్తుననియె
ప్రాణ! నావంటి పుత్రుని † బడయుమయ్య.

గీ॥ అనుచు దీవించి యిట్లని † యాన నొనగ
పర్వ దివసంబు రేపాట † భార్యతో మ
హా విబుధవాహినీ స్నాన † మాచరించి
గేహమును జేరబొండింక † క్షేమమగును.

గీ॥ అనుచు జెప్పగ నమ్మాని † యాన నెల్ల
శిరమూసందునదాల్చె వ † శిష్టు తనయ
మానసం బెంతో సంతోష † మగ్నమయిన
పశ్చిమాంబుధి సూర్యబిం † బము చెలంగె.

* 3- సాయంకాల వర్ణన. *

గీ॥ భర్త నెడబాసి దుఃఖించు † భామబోలె
నీటివరకొంగిలేచియు † నీటి చుక్క
లోడుపుచుండియు ముకుళించె † ను స్ఫురనుచు
వట్పదంబుల ర్ముంకార † శబ్దమలర.

అంతట రాజవర్చనము † కై కను బంటులబోలెతారకల్
వంతలుదోచె గూపులుగ † విష్ణుపథంబున పిల్ల వాయువుల్

* సంతసమివ్వ వీచె, కలి * సారసనేత్రులు భర్తరాక్షసై
 మంతన మాడుచుండగ తమిసు స్సుమహీస్థలినిండ్ల నిండుగళ
 కుముదంబుల వికసించె, జక్కవలుముక్కుల వంచెనక్షత్రసం
 ఘములుక వెంటనెవచ్చె లోకము నిదా * ఘక్ష్మీర శాంత్యర్థమై
 తమగేహంబుల ముందటంబిలచి స్వ * ద్వారంబులక జేరు నా
 రమణీరత్నము లెందరోగనిరి త * ద్రాజోదయం బొటయుక.
 వ. ఇట్లు చంద్రోదయంబగుటయు వెంటనే సముద్రప్రాంత
 మగు నొక యాశ్రమమున పుండరీక దండనుండ వేదాంత
 రహస్యార్థంబుల దెలియ జెప్పుచు న య్యాశ్రమంబున
 బరుండి రంత ౧౫

* ౩౩ పాతఃకాల వర్ణన. *

చ. గీ॥ వేకువనె బోవువారికి * వింత చుక్క
 చుక్క లన్నింటి లోపల * శుభమునొక్క
 నెక్కినంతనె వేకు వ * నింగి కెక్క
 వెలసె లేజంబుతోనుండు * వేగుజుక్క. ౧౬

గీ॥ ఎంతమట్టుకు నిద్రింతు * రెట్టి జనులు
 స్నానముజేసి యీశ్వరు * సన్నుతింప
 కాలమాయెను లెండంచు * కంతమెత్తి
 కాలవిచ్చరణాయుధ * గణముగూసె. ౧౭

తనోక్తములములెల్ల విచ్చె, పల * కంబుల పక్షులు గూయజొచ్చె, తే
 మునీజములలిజారెతారకల, * చంద్రుడు చీకటితోనెదూరె, నా

కుముదముఖాశ్రితాసుకౌనః, కోర్ణునుగూసః, తమస్సుబారః, ప్రా
కృమనునితండి తేజము జ గంబులనంతట హెచ్చెమచ్చుగ

గీ॥ రణముజేయగ వచ్చెడి † రాజుకంటె
ముందు నడిచెడి సేవక † బృందమనగ
సూర్య కిరణంబులన్నియు † శోభగలుగ
గగనభాగింబు నంతయు † గ్రమ్ముకొనియె. ౧౯

* 38 పుండరీక పాణిలు గంగానదిలో స్నానమాడుట. *

వ. అంత సూర్యోదయం బగుటయు పాణిండు ధర్మపత్నీ
సహితుడై నుత్తరంగ కల్లోల ఘోషాయితంబై యనన్య
సామాన్య కమలాసంయుతంబై విష్ణుదేవుని మందిరంబును
జోలె చక్రకమలాలంకృతంబై, ధనరాజు రాజ్యంబుభాతి
మహాపద్మ శంఖ మకరకచ్చపాక్రాంతంబై, మన్మథబాణ
పంక్తివలె నరవిందా శోకనీలోత్పలాది విరాజితంబై, రా
మరావణ యుద్ధంబుభాతి ఘోర భీకర కల్లోల శబ్దాయితం
బై, నారదునివలె స్వచ్ఛఫేన కలకలా రాజితంబై, కుధ
రంబునుజోలె కుదరయుతుబై, దశావతారంబులజోలె
కూర్మ మీనాశ్రితంబై యొప్పు భాగీరథీనదింగని ప్రము
దితాంతఃకరణుండై దంపతు లిరువురును పవిత్రహృదయం
బులతో సూర్యభగవానుని కెదురునిలచి సకలాంతర్వర్తి
యగు సర్వేశ్వరుని ధ్యానింపుచు సుకల్పప్రకారంబుగా
నఘమర్షణ సూక్త మంత్ర పఠన పూర్వకంబుగా స్నాన
మొనరించి

ఉ॥ స్నానము జేయునప్పుడు నిజంబగు మంత్రములెన్నో బాడినఁ
తానముగల్గ దీవనలు † తాపనవర్య వరప్రదానమున్
పూనికరక్షజేయుము సమస్తతేజయటంచు మ్రొక్కుచున్
మానిని పూజజేసె నిజమాననపూర్తిగ సత్కరించుచున్
న॥ తడిసిన చేలముల్ విడచి † దంపతు లిరువురు నిత్యకర్మకా
కడలికిదాపునన్ నిలచి † కర్మకుసాక్షి సరోజ భర్తకై
విడచియు స్వభుజిందువుల † వేదమయాత్మక మమ్ముగావకేల్
ముడిచినమస్కరించెదమఁమోఘ సుకర్మల ప్రాప్తికైయిలన్
* ౩౧ ప్రాణుడు సూర్యంతర్వర్తియగు వారాయణుని స్తుతించుట. *

గ॥ బ్రహ్మ విజ్ఞాన సంపత్తి † పటిమగల్గు
ప్రాణదృష్టికి సూర్య ప్రభుగల హరి
బింబమును జూచి హృదయాన † ప్రేమగలుగ
స్తోత్రమునుజేసె నిట్టుల † స్తోకముగను. ౨౩

- ❖ దండకం. ❖ -

శ్రీకామినీమానసాంభోజవత్పాద లోకత్రయవ్యాప్త
నీపావనాంఘ్రిద్వయాబ్జాతమందున్ మమస్వాంత భృంగంబు
జేరంగ నూహింతు రక్షింపవే లోకమందెప్పుడున్ ధర్మవిభంశ
ముగ గలుగగా నప్పుడే రక్షణంజేయగా జన్మలేకున్న జన్మించి
పాపాత్ములన్ జంపి ధర్మంబు గాపాడవే భక్తులగాచి మో
క్షంబు చేకూర్పవే రామకృష్ణాది రూపంబులన్ ధర్మమార్గం
బనుష్ఠించి లోకాళికిన్ మేలుగల్గింపవే వేదవేదాంత వేద్యా

మహారూప నారాయణా మమ్మబ్రోవంగ భారంబునీదేకదా
దేస నాతాత సమంత్రయం దెప్పుడున్ నిన్ను నీమూర్తి నిన్
జెప్పుచుండంగ నేవీటి నేనెంత ధన్యుండ దీనావనా భక్త ర
త్రైక దీక్షా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః ౨౪

౪. అని ప్రార్థించి నిత్యకర్మానుష్ఠానవిధి నిర్వర్తించి యచ్చ
టచ్చట పుణ్యనాంతరంబుల బ్రేవేళించి ఫలాబే యా
హారంబుగా ననుభవింపుచు తైల నదీతటాకారామాది
స్థలంబుల గాంచుచు తుడకొక శుభలగ్నంబున నాశ్ర
మంబు పర్యవేళించి రంత ౨౫

* ౩౬ పుండరీక గర్భము ధరించుట. *

గీ॥ సరసిజాతాక్షి కీర్ష్యరు ♦ కరుణ వలన

గర్భము వహింపనయ్యె సా ♦ ఖ్యమున నపుడె

కోరికలుబుట్టె బ్రాణుడు ♦ కోర్కె ఫలము

సఫలమాటకు నెంతయో ♦ సంతసించె. ౨౬

౪. ఇట్లు సంతోషంబున తృతీయమాసంబు పర్యవేళింప నోరు
రుచింపక నన్నముదినుట నొల్లక ఫలభక్షణ ప్రీతివిడనాడి
వెంత గోరికల గోరుచు బ్రాణుని మనస్సున కాయాసంబు
గాకుండ నప్పుడప్పు డేకాంతముగా గూర్చుండి కాలంబు
గడుపుచు నందొక్కనాడు ప్రాణనాథునితో పుండరీక
యిటసియె. ౨౭

* 22 పుండరీక ప్రాణుని గురించి పిండోత్పత్తిక్రమంబు ప్రశ్నించుట. *

గీ॥ నాథ! యీ గర్భ కుచారము * న బహుకప్ట
ములను బడుచుండు జీవి త * న్మోచనంబు
నెట్లు బొందును? నిందులో * నెట్లుజేరు?
నట్టి విధమెల్ల బోధింపు * మనగబలికె 32

* 33 పాణిణుడు పుండరీకకు పిండోత్పత్తిక్రమము దెలుపుట. *

ఉ॥ జీవులు పూర్వజన్మకృత * శేషఫలానుభవాదికర్మ యే
శేవునులేక నాకన ప * రీవృతదేహముతోడనుడి సం
భావితుడయ్యుపెంటనె ప్రభంజనుజేరియు కొన్ని నాళ్లకున్
బావకునందు కొంత గడ * పంగనె తా జలమందుజేరుచున్

గీ॥ జేరి పిమ్మట పృథ్విలో * జేరి యచట
వత్సరాల్ కొన్ని గడపియు * వసతిగాను
నోషధీతతి గడుపు న * నూనముగను
కాల పరిణామ మెప్పుడో * గలిగినంత. 33

క॥ ధరణిని యన్నము నందున

సరిగా జేరగను కాల * సామీప్యమునన్

పురుషుని శేతస్సనబడి

యరుగును కాలంబు కొంత * నయ్యై విధులన్. 34

ఉ॥ పిమ్మట దల్లిగర్భమును * భీకర సంద్రములోన మున్దియున్
దొమ్మిదిమాసముల్ బెరుగు * వొల్లి నెలంగలలంబుపోలికన్
సమృత్తి నైదురాత్రముల * సాగును బుష్పదయాపుతోనుతా
నిమ్మహినుండు నేటికి న * సీనతవృత్తి చరించు నచ్చటన్

వ. తర్వాత కర్కంధువై దశరాతులలో బరిణమించి, యా
మీద దేశస్వరూపంబునొంది తొలిమాసంబున కల్పస్వ
యాపంబు నొందు 33

శ్రీ॥ రెండవ మాసము ♦ రెక్కొనె శీర్షము

గలిగి మూడవనెల ♦ సలలిత సఖ

త్వగోమలింగ వి ♦ నర మహాస్థులు, నాలు

గవనెల సప్తధా ♦ తువులు గల్గు

నైదవ నెలలోన ♦ నాకలి తృప్తలు

గలిగి గర్భాంత్ర భా ♦ గముల మెలగు

మరియు నాగవనెల ♦ మావిచేత బాదువ

వడి గర్భ దక్షిణ ♦ భాగమందు

గీ॥ ఘనత దిరుగుచు మాతృ తి ♦ క్త కటుసహిత

భోజన పగార్థములబాధ ♦ బాంది సప్త

ధాతు సంజనితుడయి పి ♦ దసను జంతు

సహిత విఘ్నాత్రిములబడి ♦ సంచరించు. 34

వ. తర్వాత గర్భకోశంబున దిరుగుచుండి తత్రస్థిత క్రిమికీ
కాదులచే బీడింపబడుచు తద్భూతాయాస మూర్ఛితుం
మాతృభక్షితానేక రసద్రవ్యాద్యుల్బణంబులైన రసంబు
లచే బరితప్తాంగుడై, జరాయువున కప్పబడి, కుక్షియంద
శిరంబు మోపికొని, భగ్నంబైన కంఠోదరుండు తన శ
రము జలింపజేయ సమర్థుండు గానేరక, పంజరబద్ధంబుగ
ద్విజంబు పోలిక నీశ్వర దత్తంబగు పూర్వజన్మ క్షానంబు

మేరువంశ పురాణము

వలన పూర్వజన్మాన్విత కర్మంబులెల్ల దుష్కృతంబులగుట
కెంతేని చింతింపుచు దీర్ఘోచ్ఛ్వాసంబుల వినుచుచు నే
సుఖంబులు లేక వృద్ధిబొందుచుండు ననిన పిని పూడరీక
యిట్లనియె ౩౧

గీ॥ దైవకృతమైన విజ్ఞాన ♦ జీవికపుడు
యీశ్వరగానందమును బొందు ♦ లే నిజమని
జెప్ప వింటిని మీమామ ♦ ఇప్పు డట్లు
తెల్పరేటికి? మీరింక ♦ ధీరచరిత! ౩౨

ప. అనిన నా రాజవదనకు బ్రాణు డిట్లనియె. పిమ్మట నేడవ
మాసంబున క్రిమికీటకాదులకు సోదరునివలె జ్ఞానంబు గ
ల్గియు చేష్టలుదక్కి గర్భంబున నటునిటు దిరుగుచు సూ
తికావాతంబున నిశ్చేష్టితుండై గర్భవరక బాధ భరింపలేక
కృతాంజలిబద్ధుడై తా నెవ్వనిచే సృజింపబడెనో నట్టి భగ
వత్పార్థసంబు జేయుచుండ జరరాగ్ని పరితప్త శరీరయై
యెట్టకేలకు పదియవమాసంబున భగవదిచ్ఛచే బ్రహ్మత
మారుతమను నొక వాయువు ప్రవేశించి నెట్టిన నెట్టునో
భూవతనంబు గల్గుచుండునని యిట్లనియె ౩౩

* ౩౪ ప్రాణుడు పుండరీకకు బాల్యకస్థాది తెరంగు తెరిగించుట. *

క॥ క్రిమికీటకాది బాధా

శమమునకై తీట గోక ♦ శక్తి యు లేకుం

డ మలముల మూత్రములలో
కుములుచు పసికూన దుఃఖ ధ కూచమున బహుకం. 31

గీ॥ తనర బాల్యమునందున ధ “తాత” యనుచు
నూటలను వేర్చి కీడ్చి ధ మరుగుపడియు
తప్పటడుగులు వేయుచు ధ ధాత్రీయందు
జ్ఞానవృత్తిని దెలియ ధ జ్ఞానదాచు. 32

గీ॥ వయసునందున కాంతల ధ పాంథజేసి
విహిక సుఖంబులక గోరు ధ నవని లింగ
కుక్షి సౌఖ్యంబు నెంచుచు ధ కుమతి దెలియ
జాలడెంతయు తన దుష్ట ధ జన్మలన్ని. 33

వ. ఇట్లు వయఃకాలంబున శిశ్నోదర పరాచులుండై తన జన్మ
కారణం బరయక క్రమాబ్జుగా వృద్ధత్వంబు పొంది

చ॥ ముసలితనంబునందు సుతః మోహముచేకడు ముఖభాగియై
మసమసలాడు రోగములః మంథుచుదేహముజ్జ్వలముయై
నుసహన మొడపడెవ్వరినిః నొచ్చుచు నెవ్వరుతన్నుజూచినక
రసన స్మరింపదెప్పుడు విః రాగముతో హరిపాద పద్మముల్

వ. ఇట్లు జరాప్రాదుర్భావమున సకలాంగంబులు...క్షీణింప,
లుకలుకం గదలు దంతంబులును, లోనికేగి దిన్యాభీతంబుల
కుం బలె భయంకర స్వరూపంబున నుండు లోచనద్వ
యంబును, దోహయమానంబై ఓష్టాధరంబువలె నుండు

లాడు సర్వాంగీణ చర్మంబును, సకల రసంబుల నాస్వా
 దింప దలంచుచు రసగ్రహణ శూన్యంబైన రసనచే రుచుల
 గొననేరక చప్పరింపుచు, నొదులు దూపించిన వినరాక,
 అన్యవస్తువుల జూడనేరక, పరులుబల్కిన మాటలు
 విననేరక, యితర స్వాధీనముచే స్థితిగమన శయనాదులు
 గడచుచుండ, మిత్రులు దూషింప, శత్రువులునన్వ, బం
 ధువులు ముక్కువిరువ, సుతులకు రోతజనింప, భార్య
 యేవగింప, కంతగత ప్రియుండై, ప్రకృతి జనితవాసనా
 విశేష సంజనితాజ్ఞానాంధకారావృతుండై హరిస్మరణంబు
 జేయక, దుష్కర్మండేని యమభట దర్శనాత్ప్రీతి
 త్కర్షణంబై నిరయబాధననుభవించు, నిక పుణ్యపురుషుం
 డయ్యేనేని సదాచార్య సమాశ్రయణంబున సంసారంబు
 సారంబనియను, ఐహికంబుల స్థిరములని మనః ప్రవర్త
 మాన వైరాగ్యుండై తానురాకుపై నీటి చందంబున
 సంసారంబున నుండియు సంతి యంటని విధంబున చరింపు
 చు, సదా సమయములందు భగవన్నామ సంకీర్తనంబొన
 ర్చుచు, పుట్టించినవానిం గురించి గిట్టించు డెప్పుడోయని
 మొరబెట్టుకొనుచు కొండొక కాలంబున కాసన్నకాలుండై
 స్మృతిదప్పి మృత్యుముఖంబున బడిన నీశ్వరకింకరు లరు
 దెంచి, జీవుని ప్రకృతినుండి విముక్తుండేసి నానావిధ పుష్ప
 మాలాలంకృతంబగు విమానంబు నెక్కించుకొని ఆదిత్య

అగ్నిదిన పూర్వపక్ష పాణ్డ్రాస్తోత్తరాయణ మాస సు
వత్సర వాయు సుధాకర వరణలోకంబులక జూపుచుండ
జీవుం డాయా లోకాధిపతులచే బూజింపబడుచు, క్రిమ
క్రమంబుగా బ్రహ్మాండ కటాహంబు నతిక్రమించి మూల
ప్రకృతిని దాటి యవ్వల నానా జన్మాన్విత సుకృత దు
ష్కృత విభాగ కరణ సమర్థంబగు విరజానదిం స్నానమాడి
నిర్ధూతసకలకల్మషుండై, యనంతసాహస్య మొందియవ్వల
తిల్యవనాదుల బ్రీవేశించి సర్వగంధుండై, సకలాపుర
యువతీగణ స్తోత్రుండగుచు, క్రిమ క్రిమంబుగా పునరా
వృత్తి రహితంబును అయోధ్య అపరాజితయు పేరులం
బ్రసిద్ధంబగు మోక్షస్థానంబునొందు నచుచుండ, పుండరీక
నిద్రించుటయు ప్రాణుడును శయనించె తదనంతరంబు

క॥ నెలతకు సుఖముగ తొమ్మిది

నెలలేగెను పిదప నొక్క † నెలలో శుభ ని

ర్మల లగ్నమందు భేదర

ముల దృష్టులు సక్రియముగ † ముందుకు నడువక.

* రం పుండరీకకు కుమారుడు కుంయుచుట. *

॥ బాలుడుబుట్టె నాసతికి † బాలకు ఘోష మమూఖలీలలక
బోలిన జూచి యాశ్రమము † సూరియలకరణంబుజేసి నిం
కేలనె పుండరీకమని † యుతులుమెచ్చుచు సంతసిల్లి రెం
తొలలిగాంచ రాముని పృథుప్రతిభాసిలుచుండెనియ్యెడక

గీ॥ అనుచు నాశ్రమమందుండు ♦ నతివల్లెల్ల
మెచ్చుకొనిచుండిరెంతయో ♦ నచ్చెరువుగ
పిదప పాణిండు జూచె నా ♦ విన్నవాని
రామునిగన్న దశరథ ♦ రాజు పగిది, ౮౧

వ. ఇట్లు సంతోషస్వాంత్యుడై, ప్రాణుడు శ్వశురమందిరంబున
కొక సంతేవానికి శుభపత్రిక వ్రాసియిచ్చి పంపిన బాలకు
డా పత్రికగొని వసిష్ఠాశ్రమంబునొచ్చి పత్రికనొసంగిన జదిపి

* రం నసిష్ఠుడు దాహితుని నామకరణంబు సేయనేగుట. *

క॥ ఆవార్త దెలిసినంతనె

భావంబున సంతసిల్లి ♦ భార్యయు సుతులుక
సేవక బృందము శిష్యులు.

నేఁగింక వచ్చెనిక వ ♦ సిష్ఠుడు వేడ్క. ౮౨

గీ॥ వచ్చు గురుదేవుగాంచి తా ♦ వందనంబు

జేసి ట్టేమంబునడిగె ను ♦ స్వీయ గృహము

తల్లిదండ్రులు జేరిన ♦ తనయ యుబ్బి

పుత్రు దండికి జూపె దా ♦ హితుడచుచు. ౮౩

మః పిమ్మట పదునొకండవ దివసంబున సకలముమిగణ మేతేర
బ్రాహ్మణసమూహంబు బారులుదీర్చి కూర్చుండ జాత
కర్మ నిర్వర్తించి నామకరణంబునకై మాతామహుడగు
నసిష్ఠునిన్నధికా బాలకుని గొంపోయి నమస్కరింపజేసిన

ద్యోతియాశ్వాసము.

క : మతేమంతుడు గుణవంతుడు

ద్యోతిమంతుం డనెడిపేర * దోష్టలయుతుడై

సతతము వడ్ధిలు విగ్నా

స్వీతుడై చరియించుగాక * విష్ణువక్త్రుడై.

౫౧

గీ॥ అనుచు నిట్టుల పేర్వెట్టి * యపుడె తాను

నాశ్రమంబున కేగెను * నతివతోడ

కొడువవారందరిని తన * కొడువలేని

మన్ననలజేసి పంపె సం * పన్నుడనగ.

౫౨

* ర౨ ద్యోతిమంతుని బాల్యాది వర్ణనము. *

ఇట్లు నామకరణానంతరం జిత మన్మథస్వరూపుండు దేవ
బ్రాహ్మణదత్త నరపరీభావజాతుండగు ద్యోతిమంతుండు
కొంత కాలంబునకు దినదిన ప్రవర్ధమానుడై మాతాపిత
రుల కత్యంత సంతోషంబు జేకూర్చుచు శైశవ క్రీడావిశే
షంబుల కాలంబు గడుపుచుండ నైదవ వత్సరం బాగతం
బగుటజేసి పాణిండు కేశఖండనాక్షరాభ్యాసంబుల నెర
వేర్చి గర్భాష్టమంబున వశాంజీవ్రతం బాచరింప సంకల్పిం
చి బ్రహ్మమానస పుత్రుడగు నారదనుహర్షిచే ముహూ
ర్తంబు నిశ్చయింపం జేసి తద్వర్తమానంబు వసిష్ఠునకు
తెలియబరచిన నతండు సకల శిష్యజనములు వెనువెంట
నంట విధాతాశ్రమంబు సొచ్చి నిఖిల ఋషిదేవతాగణం
బులచే నిండియుండు శోభన మంటకమున నాల్గుదినంబులు

తత్కార్యంబు నిర్వర్తించి ప్రియాణంబయిన నమ్మహా
ముని నుచితరీతి సత్కరించి ప్రిణం డిట్లనియె ౧౩

* ౪౩ ప్రాణుడు ద్యుతిమంతుని వసిష్ఠునితో బంపుట. *

ఉ॥ నాకు సమస్తశాస్త్రములఁ నారతముం దెలియంగజెప్పి మేల్
జేకొనజేసి యంతట వి ధిష్ఠి చరిత్రను కూతు నివ్వగా
మీకరుణా ప్రభావతను ధి మేలగు పుత్రుడు నాకుగల్గె న
స్త్రీకమనీష నీవటుని ధి దోడ్తొనిపొందు తవాశ్రమంబుకుఁ
క॥ బాలకు డీతని శిష్యుని

పోలిక శాస్త్రంబులెల్ల ధి బోధించి మహా
శీలము గౌరవభావత

నేలుండని బల్క నాల ధి కించి మరె యనెక. ౧౪

* ౪౪ ద్యుతిమంతుడు వసిష్ఠునివద్ద విద్యల సభ్యునియట. *

వ. మీ యిష్టప్రకారం బట్లే కానిండని యా బాలకుని తన
వెంట నిడుకొని యాశ్రమంబు ప్రవేశించి క్రమ క్రమం
బుగా నుదాత్తానుదాత్తాది సర్వభేదంబులు గలుగు
వేద చతుష్టయంబును, సూత్రవార్తिकाది భేదయుతంబగు
వ్యాకరణంబును, అతివ్యాప్త్య వ్యాప్త్య సంభవాది వస్తు
నిచయ విమర్శకంబగు న్యాయంబును, ముహూర్తజాతక
శకునాది భేదయుతంబగు గణితశాస్త్రం బనంబరగు జ్యోతి
తిషంబును, వృత్త్యనుప్రాస యముకపాక వృత్త వృత్తిరీతి
శృంగార శయ్యారసగుణధ్వని శ్లేషోల్లేఖా సందర్భ గర్భితం
బులగు ఛందోలుకార శాస్త్రంబులును, యుక్తాయుక్త

జ్ఞానపూరితంబగు శిక్షయు నియతాది విశిష్ట నిరుక్తియు,
చతురశీతి బంధభేద వశీకరణ మంత్రైషధీ కళాస్థాన చుంబన
పరిరంభణాది లక్షణోద్బోధకంబగు రతిరహస్యంబును, వ
శ్యాకర్షణోచ్ఛాటన మారణభేదసంస్థంభనశక్తి పుష్టి పృ
యోగోప సంహరణ క్రియాలక్షణ లక్షితంబగు మంత్ర
శాస్త్రంబును, మంద్రమధ్యమతార శృతివిశ్రుతానులోమ వి
లోమ స్వరతాన సంతాన గుంభన గంభీరఘననయ దేశీ
య జాతిస్థాయి మూర్ఛనాస్థానయుతంబగు గాంధర్వంబు
ను, బ్రహ్మస్త్ర అతిబల మహాబలా ద్యుపసంహర పృ
యోగంబగు నస్త్ర విద్యయు, సకలేతిహాసయుంతంబగు
భారత రామాయణంబులును, ధర్మప్రబోధకంబులగు ధర్మ
శాస్త్రంబులు మొదలుగాగల విద్యలన్ని నేర్పించి సర్వ
కారణ భూతుండగు సర్వేశ్వరుని విభవావతార కథా
సంయుతంబులగు భాగవత పద్మపురాణ విష్ణుపురాణంబు
ల జెప్పిన మాతామహుని యాదరణ బుద్ధి కత్యంతానం
దయుతుండై ద్యుతిమంతుం డిట్లనియె

గీ.౩

శా॥ ఎన్నోసార్లు దశావతారముల తా • నత్రైగదా యట్టి శ్రీ
మన్నారాయణు సత్కథాశ్రవణమే • మజ్జన్మసార్థక్యమై
మున్నేగాకను భావిపాపములను • నోబకార్చు నట్లెట మీ
కన్నజెప్పగ వేరులేరు ఇక నా • కా సత్కథల్ జెప్పవే.

వ॥ అంతే కాక పరవ్రాహ విభవాంతర్యామ్యుర్చారూపము

మేరునంశ పురాణము

అనం బరగు పంచావస్థ లీశ్వరున కెందుకుగలుగవలసినచ్చెన్
చచ్చెన్ సవిస్తరంబుగా నెరిగింపుమన వసిష్ఠుం డిట్లనియె.

* రగి పరత్వాది వర్ణనము. *

క॥ పరమనగ పూహమనగా

నరయంగా విభవమనగ * సంతర్గతుడై

చరియించి లోకమందున

సరవిగ నర్పావతార * సంగతి నొందున్.

౫౯

వ॥ ఇట్లు స గుండై దవస్థలనొందు. తద్విధానంబు దెలి
ద నాకర్ణింపుము.

౬౦

క॥ పరమన జేతనకృతమా

దురితములక జూచి కోప * తూలిత హృదయాం

తరుడై పరమపదంబున

సురగేశ్వరు పీఠమందు * నుండును సతము.

౬౧

గీ॥ అతని కోపంబు దెలియక * నజ్జలయున

జీవనిచయంబు దుర్వృత్తి * జెడుచునుండ

ప్రీతిగల్గిన శ్రీలక్ష్మి * ప్రేరితాత్ము

దగుచు పూహంబునకు వచ్చునచ్యుతుండు.

౬౨

వ॥ అట్టి పూహంబు భగవంతుని యనంతావతారంబుల కా
కారణమై చెలంగియు నాల్గు విధంబులయ్యె. వానింజెప్పెన
నాకర్ణింపుము.

౬౩

ద్వితీయాశ్వాసము.

గీ॥ వాసుదేవాభిదవ్యాహా † వర మొకటియు
దనరు సంకర్షణవ్యాహా † మరగ రెండు
యొగిని ప్రవృత్తు నామక † వ్యాహము నని
రుద్ధుడను వ్యాహ మొకటి న † స్పృహమయ్యె ౬౪

ప॥ ఇట్లు వ్యాహచతుష్టయంబున సనేక రక్షణోపాయయుత్తరం
డై వేంచేసియున్న సర్వేశ్వరుని చేరజాలక ఓణాయుష్మంతం
తులై దుష్కర్మయుక్తులగు చేతనకోటి నుద్ధరింప దయాం
తఃకరణుండై విభవావస్థనొందు. అందు ౬౫

సీ॥ మత్స్యవతారంబు † మహి వేదరక్షకై
కూర్మంబు వేల్పుల- † కోర్కెదీర్చు
కిరీటాపధారియై † ధరనుద్ధరించుట
కనకాక్షుజువుట † కనక కళిపు
హరియింప ధరియించె † నరసింహ రూపంబు
బలిగర్వమడప నా † వామనుండు
విశ్వరక్షణకు త్రి † విక్రమరూపంబు
కార్తవీర్యార్జుని † గర్వమడప

గీ॥ పరశురామాభిధునునయ్యె † సరవిదాళ
రథియు రావణు బరిమార్చ † రమణ కృష్ణ
రూపమే కంసదనుజ శ † తువుల జంప
భూమిగలదోషములదోయ † బుద్ధుడయ్యె
గలిగె కల్కావతార మా † కలి నణచగ.

వ. ఇట్లనేకావతారంబుల నెత్తి ప్రహ్లాద విభీషణాకూరమాలాకారాది మహాభక్తులకు స్వస్థానంబు నొసంగె మరియు ధర్మోద్ధరణంబును శిష్టపరిపాలనము నధర్మశిక్షణం బొనర్చెనేకాని తదితర చేతను లామూర్తి మాహాత్మ్యంబుదెలియక తరింపలేకుండుటచే చింతించి తుద కన్నిచోట్ల వారి వారి స్వీయాంత్రోపపిష్టంబులై వర్తించినం దెలియజాలకయున్న పిమ్మట మానవునికి స్వాధీయంబు సైతంత్రముండి లేని విధంబున స్వయంవ్యక్తమని దివ్యంబని సైద్ధంబని మానుష్యంబని చతుర్విధంబుల నాలయ గృహాశ్రమపుణ్యనదీనద ప్రదేశంబుల భక్తజనేష్ట ప్రకారంబగు మృద్ధారులోహ శిలామయ విగ్రహ (అగ్ని) స్వరూపంబు నొందునన విని ద్యుతిమంతుం డిట్లనియె.

౩౭

గీ॥ అయిన నేయాశ్రమంబున † నచ్యుతుండు

సేవనొసగునొ నా కిష్ట † జెప్పుమనగ

తాతయాటకు నిట్లనె † తరుణిసేవ

మొదలు జేసియు పిదప నా † ముచ్చటడుగు. ౩౮

* ౪౬ ద్యుతిమంతు డిలుజేరి సుగంధిని పెండ్లాడుట. *

వ. అనిన సిగ్గుచే తలవంచి మాతామహా! తామే యిట్లుసెలవీయ న్యాయంబె? సంసారము మహాకష్టమనియు భయంకరాగాధనముద్రమనియు సెలవిచ్చితరి. అట్టి విషయాంతరముల ప్రవేశించుటకన్న తపశ్చరణంబు మేలుగదా

యనిన విని వసిష్ఠుండు వత్సా! నీ మాతాపితరులు నీమీ
దనే యాధారపడియున్నారు మరియు లోకంబున బ్రహ్మ
చర్యాద్యాశ్రమ చతుష్టయంబున నన్నివిధముల మేలైన
గృహస్థాశ్రమ స్త్రీకారమొనర్చి వంశదీపకులగు తనయుల
బడసి సన్యస్థ సంసారభరుండై జ్ఞానయోగంబుననున్న మా
నవులకు సర్వేశ్వరుండు సులభసాధ్యుండు. కావున నీవు
వివాహితుడవై సంతానముంబడసిన వెనుక తపశ్చరణంబు
యుక్తంబనిన నల్లెయని తాతగారి యాజ్ఞబడసి యిల్లు
జేరి కొంత కాలంబునకు నతిరూప లావణ్యాది సుగుణగణ
విరాజితయగు సుగంధియను యువతీరత్నమును పరిణయ
మాడి యనంగసంగరానం దాతిక్రాంతకాలుండై యొ
క్కనాడు.

౬౯

* ౪౭ ద్యుతిమంతుని తపస్సు. *

కాంతజూచియు నిట్టులన్నలుకు నో! కాంతామణి నాకు యే
చింతలే లేవు తనూజ రత్నములకై † శ్రీనాథునిగూర్చి నా
స్వాంతంజే తపమాచరించుటకు ను † తానహంబుతోనుండె ర
వ్వంతైనక హృదయంబు దాచకను నీ † భావంబు బోధింపవే.

క॥ అను భర్తను గని వనితా

మణి గద్గద కంఠమునను † మగనికి ననియో

మునినాథ! నిన్ను బాసియు

క్షణమైన వసింపగలనె? † హృస్థలియందుక.

౭౦

మేధువంశ పురాణము

౪. గీ! అనుచు బల్కెడి నర్థాంగి † నాదరించి
యిట్టలనిబల్కె తపమున † నీశు లెచి
సుగుణవంతుని పుత్రుని † శుభదయాపు
గలుగువానిని బొందెద † ఘనాలు మెచ్చు. ౬౨

౫. అన విని పొమ్మటంచ నెడి † నబ్జముఖ తను కాగలించి యా
నను గొనుచుండు సంతటన † నారదమాని ఘనుండుగన్నడక
మనమున సంతసిల్లి నవ † మల్లిక పువ్వుల పూజజేసి నా
మునిని తపంబుజేయుటకు † మూలము జెప్పమటంచు వేడినక
క॥ నిర్జనవనమున తపమును

నార్జించుట యుత్తమంబు † నచ్చట రిపులక

నిర్జించవచ్చు నిజమిది

తర్జన మింతేనిలేన † తాపసవర్యా. ౬౪

౬. అన విని ద్యుతిమంతుండు ప్రిణమిల్లి దేవా! తపశ్చరణం
బునకు విధివిధానమంతయు నీవరకే మాతామహునివద్ద
నే దెలసుకొనియుంటిని కాని మూలమంత్రము. లభింప
మిచే దాని స్మృత లనుగ్రహించిన ధన్యుండగుదునన నార
దుండు వల్లెయని యాతసితో ఘోరాటవిని బ్రవేశించి
సిస్సార సంసార తారకంబును ఐహిక ఫలప్రదంబుననగు
౭. అష్టాక్షరీ మంత్రరాజంబు నుపదేశించి యంతర్హితం
డయ్యె నప్పుడు ౬౫

సముక్తజేసె ధరామగుండు ఘనమా † దావాగ్ని నల్లిక్కులక

యించక మది భీతినొందక నె మ † ధ్యాహ్నంబు తానొంటికా

లుపయిన్నిల్చియు సూర్యబింబమును నాఁలోకింపుచుండంగ నీ
తప మెన్వండిల సేయలేదనుచు వేఁత్రలో చాల భీతిల్లగక.

వ. ఇట్లు నిష్ఠాగరిష్ఠుండై వేసవికాలంబు నగ కట్లాచరించి వ
ర్షాకాలంబున సంతర్ధారాచ్ఛాదిత వర్షంబున నుండి త
పంబు జేయుచు 22

గీ॥ అంత హేమంతకాలంబు ధ నందు నీట

కంతమునుదాక నిలుచుండి ధ కఠినవృత్తి

తపముజేసెను విప్రుండు ధ “ధైర్యముగను

పట్టుబట్టిన కార్యంబు ధ బాగుపడదె?” 23

* ర౯ ద్యుతిమంతుని తపోభంగం బొనర్ప సప్నరస లేతెంచుట. *

వ. ఇట్లు లుగ్రితపం బాచరింపుచుండ న త్తపోగ్ని బయలై
డలి క్రమక్రమంబుగా నింద్రాదిలోకంబు లంటుటయు
దేవానీకంబులు సహించనేరక నందు నింద్రుండు క్రోధా
రుణిత నేతుండై బడుగుబాపనికి కూడా నా రాజ్యంబు
కావలసివచ్చెనే? యని వాని తపోభంగంబుగావింప నూ
హించి వెంటనే యపురసాంగనల రావించి వారలతో
నేడొక ఘనంబగు కార్యంబు మీవలన గావలసియున్న
దన వారలు దేవా! మీ యాజ్ఞ యవశ్యాచరణీయంబు
గాన నాజ్ఞయిండన నిందుండు సుందరులారా! భూలో
కంబున నొక తాపసి తపంబు సేయుచున్నాడు. మీ రేగి
య త్తపోవిఘ్నంబు జేసి రండన వల్లెయని మెల్ల మెల్లన.

మేరునంశ పురాణము

పాదవిన్యాసంబు గావింపుచు స్వర్గాదవత్తీర్ణలైవచ్చు నక్క
రసాంగనలపై మందాకినీమలయునిలంబు సోక పాపపుణ్య
భూయిష్ఠంబగు భూలోకంబునకేగు యీ ముగుదల ముద్దు
ముఖకమలంబుల నుండు నమృతంబు లభింపదను నెపంబున
లేచిపోవు షట్పదంబుగో యన ముంగురు లల్లల లాడ
సవరింపుకొనుచు సంశయాందోళితస్వాంతలై తత్తపోవనం
బు ప్రవేశించి యందలి సలిలాశయాబున మాంసభక్షి
తానేక జలచరామయ శరీరుండును, బాహ్యేంద్రియ జ్ఞాన
శూన్యండగు ద్యుతిమంతుని గాంచి యాతని కట్టెగుట
శృంగార సంయుతానేక వీణాగాన పూర్వక లాస్యంబుల
జేయుచు చేలాంచలముల సవరింపులచే నంగసౌందర్యంబు
గన్నడ ననేక ప్రయత్నంబుల నొనర్చుచు, నెంతకాలంబు
నిరీక్షించిన నా ద్యుతిమంతుడు నిశ్చల తపోనిష్ఠ మనలుట
గాంచి విఫల మనోరథలై యాతనికి వందనం బొనర్చి త
త్తపోశక్తి కెంతయో మెచ్చుచు స్వర్గంబు జేరి పాకశాస
నుని గని సర్వవృత్తంబులను దెలిపిన నతం డత్యాకులిత
స్వాంతు డగుట నాంగీకరిండు బ్రహ్మలోకంబున కేగి
మొరబెట్టుకొమ్మని మంత్రంబు జెప్ప వెంటనే దేవానీకం
బుతో సత్యలోకంబున కేగి బ్రహ్మతో నిట్లనియె. ౭౯

క॥ ఇష్టమతి తపముజేసెను

నిష్ఠుడు ద్యుతిమంతు డనెడు + సీతి విదుండున్

కష్టముబెట్టెను మము సుర

జ్యేష్ఠుండవు గాన యుక్తి * జెప్పవె దేవా! ౮౦

గీ॥ అనిన విని బ్రహ్మ యెంతయో * యాత్మలోన

యోచనలుజేసి మనకేమి * యుక్తిలేదు

విష్ణుభక్తుండు నొరులకు * వెరువ డెపుడు

వారలకు నప్పడేనియు * బాధలేదు. ౮౧

క॥ కావున మనమందర మా

దేవేశుని యెదుట దీని * చెల్పియు మన కొ

యీ విధులెల్లను జెప్పిన

దేవుండును కరుణజేయు * దీప్తియు గలుగఁ. ౮౨

* ౮౦ ఇంద్రులు బ్రహ్మ సహాయంబున క్షీరసముద్రమున కేగుట. *

గీ॥ అనుచు రుద్రుని బిలిపించి * యంత చెలియ

జెప్పి వెంటనే క్షీరాబ్ధి * జేర నరిగి

నకల కష్టంబులొందు ని * ర్జరులు తాను

రాజరాజును జేరెడి * పాజువోలె. ౮౩

ఇట్లంద రేకీభవించి క్షీరవారాళి గల దిక్పథంబునకు జని
చని ముంగట అంతస్థ కుధర కబళనా సమర్థంబులగు నక్ర
గ్రహంబులును, తరంగములబుట్టు శేష సహస్ర ఘణాదా
గతంబులగు పూత్కార నిరంత రోత్పాదితములగు క్షీర
బిందు సందోహంబులుగల నప్పయోరాశినిగని సంతోషిత
స్వాంతులై యింగు నారాయణుం డఖిలనిత్యసూరి బృంద

మేరువంశ పురాణము

సంసేవ్యమానుండై శేషశాయియై యున్నవాడుగదాయని
నచ్చెరువందుచు నిటల ఘటిత కరపుటలురై యిట్లనిరి.

1 శ్రీరమణీశయాశ చిద ♦ చిన్మయమూర్తి మహామహా జగ
త్తారణ కల్మషాంధ రవి ♦ కాల ఘనాఘన రూప వైరి సం
హారక దాసరక్షక వి ♦ నమ్రజనార్జిత పాపమోచనా
కార జనార్దనా యిపుడు ♦ గావవె యార్తులమైన మమ్ముల

ఇట్లనేక భంగుల నిలింపులు పార్థింప మొర లాలకించి నా
క్షాత్కరించిన సకలభక్తలోక హృదయ వాసభూతాఽకుం
చితాఽకుంచిత పాదకమలుండును, శ్రీ భూ నీళాది దివ్య
నారీ సేవ్యచూనపాదభాగుండును, సహస్ర ఘణామణికాంతి
నీరాజిత దేహుండును, వక్షస్థలస్థిత కౌస్తుభమణి శ్రీవత్స
లాంఛన గ్రైవేయహార కటకాది దివ్యాభరణ విరాజితుం
డును, శంఖ చక్ర కౌమోదకీ గదా ఖడ్గాబ్జ నానావిధ
దివ్యాయుధ హస్తండును, సజలజీరుత సమాన శరీరుం
డు నగు శ్రీమన్నాగాయణుని గాంచి మైమరచియున్న
నిలింపులతో మేఘ గంభీర భాషణంబుల శ్రీహరి యిట్లనియె

సేమమె సత్యలోకమున, ♦ సేమమె నీరజతాద్రియందు, సూ
త్రామ త్వదీయ పత్తనము. ♦ రక్షితమై ననరారు చున్నదే
యేమిటు లంద రేకమయి యిచ్చటికే యరుదెంచుటంచగా
నామది సంశయం బొదవె ♦ నావలన గల కార్యమెద్దియో

వ. అట్లానతిచ్చు హరివాక్యములకు మేల్కని దేవతలందరి
యభిమతులుగా విధాతముడై ననుస్కరించుచు నిట్లనియె

గీ॥ స్వామి రక్షించునట్టి యా ధీ సానమందు

నున్న మాకెట్టి కీడును నుండు నొక్కొ?

కామధేనువుచే నుండ ధీ కామ్యములకు

తక్కువై యుండ దెప్పుడు నొక్కటైన. ౮౯

వ. కాని ప్రస్తుత మొక విప్రకుమారుడు దేవరను గురించి
తపం బాచరింపు చున్నవాడు. తత్తపోగ్ని మా లోకంబుల
దహింపుచున్నది. అద్దాని సహించలేక తమతో విన్నవిం
చుటకై వచ్చితిమి. ఎట్లేని యవ్వప్రకృమారుని యభీషి
తము నెరవేర్చి మా బాధ నీడేర్పమన జరునవ్వు చెంగ
లింప దేవతలారా! ఆతని తపంబు చాలింపు సమయము
వచ్చినది. ఇప్పుడే మీ బాధ మాన్పెద. మీరు శుభంబుగా
పోయిరండని నంతర్హితుడైన నిలింపు లాహరిని ధ్యానిం
పుచు నెవరి లోకంబులకు వా రేగిన పిమ్మట జనార్దనుం
డా ద్యుతిమంత తపోవనమున కేతెంచి. ౯౦

* ౧౦ ద్యుతిమంతునకు భగవంతుడు ప్రత్యక్షమై వరంబు లిచ్చుట. *

సీ॥ శంఖ చక్రంబులు ధీ శార్ఙ్గ పద్మంబులు

చేతుల నాల్గింట ధీ జెలగు చుండ

వక్షాన శ్రీదేవి ధీ వనమాల శ్రీవత్స

చిహ్నితములు నయి ధీ చెన్ను గలుగ

మఃఖ సర్వజంబున † ముద్దుగా దిచ్చిన
 యూర్ధ్వపుండ్రజెంతో † యుజ్వలింప
 కరుణ జిల్కచు నుండు † కందోయి గల్గియు
 దరహాసవదన మెం † తయు వెలుంగ

గీ॥ నమృత రసమును జిల్క వా † క్యచు ల నుడువు
 చుండి బ్రత్యక్షమై యన † దండిదైన
 నీతపంబునకేమెచ్చి † నీకు వలయు
 వాంఛితంబుల నొసగూర్చ † వచ్చి తనిన. ౯౦

శా॥ ఆగంభీర సుభావ భావణలు తా † నాకర్ణనం జేసి సం
 యోగంబైన శరీరకాంతి దిశల † యోగింప విభ్రాంతుడై
 సాగించంగల యట్టి కోర్కె తబము † సాగించి శీఘ్రంబుగా
 రాగావీతుని జూచి పాదముల శీ † ధ్నంబుంచి లేచిట్లనె
 వ. దేవా! నా జన్మ తపఃఫలంబులే యింపు సాంపారు నీ రూ
 పు కనుంగొనుటచే ధన్యుండ నైతిని. నీవు నాబోటి పామర
 జనంబుల తపంబులకు మెచ్చి దర్శనం బిచ్చుట నీ యా
 శీత వాత్సల్యత లోకం బనేకనోళ్ల బొగడుచున్నది. నీ
 దేదీప్యమానంబగు మంగళరూపంబును వర్ణింప నాబోటి
 యల్పనూనవు డెంతవాడు అనుచు సంతోషంబున మేను
 గగుర్పాటు నొంద పాదకమలములవయిం బడి లేవకున్న
 న పురమేశ్వరుండు దయా కలితుండై లేవనెత్తి నీ కేమి
 కావలయునో కోరుకొమ్మన త త్సంతోషంబున పుత్రు
 నడుగ మరచి యిట్లనియె. ౯౩

గీ॥ సర్వలోకంబు నీకు స్వ ♦ స్థానమునకు
జేర యత్నింతు రీశ యీ ♦ క్షీతిని నాకు
లేను గోరగ నొక్కటి ♦ లేశమైన
నీవు నివసించు తావిచ్చి ♦ బ్రోవునన్ను. F 1

అనవిని యచ్యుతుడు మనఃసారగ మేచు స్పృశించి యిట్లనె
ఘనసుతయుగ్మముగని ను ♦ ఖంబుగకానల కేగు భార్యతో
మనమున కిష్టమానటుల మా ♦ పద విచ్చేద నీకు పొమ్మటం
చన యిటుబల్కె భూ విబుధు ♦ డంబుజనాభుసితోడ పిమ్మటన్
వ. స్వామీ! మీ యాజ్ఞ జవగాట నావంటి మానవునితరం
బగునే? యీ సంసార కావత్రీయంబున బడి దహింపు
చుండి నీ మృదుపదంబు లాశ్రయించిన నన్ను మరల
దుఃఖాంధకారంబున బడవేయ దలంచుట నా పూర్వజన్మ
కర్మవాసనా విశేషంబని తలంచు చున్నాడ నను విప్రునిం
గని దరహాసిత వదనారవిండుండగు గోవిందు డిట్లనియె.
వత్స! నీ వనిన యట్లసంసార మతి దుఃఖభాజనమైనను సం
తానేచ్ఛచే దపం బాచరించినందున మొదట సంతానము
నిచ్చి మద్దర్శన జనితానంద పరవశంబున మోక్షంబు గోరి
తివి. గాన పిదప మోక్ష మొసంగెదనని మరియునిట్లనియె

గీ॥ నీదు పుత్రులవల్ల న ♦ నేక కార్య
ములును లోకంబులకు మేలు ♦ గలుగులాభ
మంతియేగాదు నీ వంశ ♦ మఖిలకాల
మెంతయో వృద్ధి బొందింతు ♦ వింతగాను. F 2

వ. అనిన విని ద్యుతిమంతు డిట్లను దేవా! యీ మానన కీటక
సముత్పన్నులగు బాలకులవలన లోకోపకార మేలగలుగు?
నయిన దేశర సంకల్ప పికల్పనలచే ననేక కార్యములు
గావే? యన విని శ్రీహతి యిట్లనియె. ౯౮

గీ॥ పరాస నున్నతుడన స్వన ♦ వాతు డనగ
కవలు జన్మింతు రందు లో ♦ కానురాగ
మును సహించక వైరాగ్య ♦ మును వహించి
యత్తుడై కడతేరు నా ♦ యున్నతుండు. ౯౯

గీ॥ వస్త్ర ఖండంబులన్నియు ♦ వరుసజేసి
కవచముల మొదలెన్నొ ని ♦ క్కముగ గుట్టు
పనుల జేసెడి వారి య ♦ స్వయపు వృత్తి
వానిగాజేయుదును స్వన ♦ వాతు నెపుడు. ౧౦౦

వ. మరియు తద్వృత్తి కనుకూలమగు కత్తెర, గజము, సూచి,
యంగుళీ ముద్ర మొదలగు పరికరంబుల నొసంగి యా
తనితో నిక్కులానుచూపక కార్యంబుల నెరవేర్పజేయు
చుండెద. సంశయింపకు మీది మదీయాజ్ఞ జవదాటరా
దని రమారమణుం డంతర్హితుడైన ద్యుతిమంతుండు
సంతోషితస్వాంతుండై తన మనోరథ మీడేరెనని దలం
చుచు గృహంబు కేజేర నచ్చట ౧౦౧

* ౧౦ ద్యుతిమంతుడు తన గృహంబునకు వచ్చట. *

తనపతి వచ్చెనంచు మది ♦ తామరసాక్షి సుగంధిపొంగి యిం
పున గుడిరించి వంటలను ♦ మోదముతో తలయంటి స్వాదునీ

రున జలకంబులార్చి మరి † రుచ్యపదార్థము లెల్ల బెట్టినకొ
దిని తములంబు చేయుతరి † దీప్తిగ నిట్లనె భార్య భర్తతో.

గీ॥ నన్ను విడనాడిపోయిన † నాటనుండి

యేమిజేసితి రాకృత్య † మెల్ల జెప్పు

డనగ వ్యతిమంతు డిట్లనె † హర్ష మధుర

వాక్యములతోడ నరుసగ † భాగ్యకొగిని. ౧౦౩

వ. తా నేగినది మొదలు జరిగిన సర్వవిషయంబుల దేటతెల్ల
ముగా తెలిసి, సాయంకాల మగుటయు కాల్యకృత్యంబుల
నెరవేర్చుకొని భోజనాదుల నిర్వర్తించి భగవధ్యాన హృ
దయములతో భార్యాభర్తలు శయించి రంత ౧౦౪

* ౫౨ సుగంధికి ఉన్నత స్వనవాతులను కనుటయ్యుచుట. *

గీ॥ ఆ దినంబున నుండియే † యశిన విష్ణు

వర మహాత్మ్యంబుతోడ గ † రభభవమయ్యి

నరుసగా నది పడినెల † లరుగుచుండ

మంచి లగ్నాన బుట్టిరి † మరి కవలుగ. ౧౦౫

గీ॥ జనన మొందిన శిశువుల † సారసాక్షు

లెందరో జూచి వీరల † నెన్న విష్ణు

రూపముల బోలియున్నారు † రూఢిగాను

యెంతధన్య సుగంధని † యెంచి రపుడు. ౧౦౬

వ. ఇట్లు జనించిన బాలకులకు జాతకర్మ విధినాచరించి పెద్ద
లందరిచే నున్నత స్వనవాతులని నామకరణంబు గావించ

న బౌద్ధులకులు మాతృస్థస్యంబు సామాన్యంబుగాగుడుచుచు
తల్లి యెప్పుడేని సంతోషంబుగా నత్తత్తయని జెప్ప మెల్ల
మెల్లగ హరి హరి యని బల్కుచు క్రమంబుగా నైదవ
వత్సరంబు ప్రవేశించుటయు నందున్నతుండు బాల్యచేష్ట
లను వదలి భగవచ్చరణార్పిత చిత్తవృత్తుడై యతీత బా
ల్య కౌమారంబులు గలిగి యాననుడై నంత నైహికంబు
లశాశ్వతంబులని యెంచి సంత్యక్త సర్వ కర్ముండై నైరా
గ్యంబున తవేచ్ఛ నడవికి జేరెనని జెప్పిన విని శౌన
కాదు లా సూతునిగుఱించి యిట్లనిరి. ౧౦౭

* ౫౩ స్వనవాతుని బాల్యము. *

క॥ ఆవలి కథ స్వనవాత మ

హ విప్రుండేమి జేసె ♦ నది దెల్పుడు సు

భావితులు మీ సమంబగు

వావను లరయంగ వొరుక ♦ బడుమరె భువనో. ౧౦౮.

వ. అనిన విని సూతుం డిట్లనియె. అట్లు స్వనవాతుండు దిన
దిన ప్రవర్ధమాన శరీరుండగుచు నైదవ వత్సరంబు ప్రవే
శించిన నంత. ౧౦౯

సీ॥ ఆటలు నాడుచు ♦ నచ్యుతా యని బిల్చు

పద్మవాభుసె నెంచి ♦ పండుకొనుచు

మాధవా యని బిల్చు ♦ మాటికి మాటికి

నిద్రించి స్మరియించు ♦ నీరజాక్షు

ద్వితీయాశ్వాసము.

పౌతి నిమేషంబున † పరమేశు వీక్షించి
చిత్రాన సొక్కు న † చిత్తు మరచు
నాటలకై పిల్ల † లందరితో గూడి
గోవిందు నాటల † గోరి యాడు

గీ॥ అత్తయని తల్లి జెప్పిన † నంబుజాక్ష
యనుచు బల్కును విశ్వంబు † సంత నతని
కన్నులకు విష్ణురూపున † గనబడంగ
నితర మేటికి నాకంచు † నెంచుచుండు. ౧౧౦

గీ॥ అక్షరాభ్యాస మాతని † కనువుగాను
జేసి పంపిన నచ్చట † చిన్న పిల్ల
లందరిని జీరి యిట్లను † సమ్యక్తుండే
సకల విద్యాస్వరూపంబు † జదువు డింక. ౧౧౧

గీ॥ అనిన వారంత పలకల † నచట విడచి
చెప్పు డీవిద్య మాకిదే † శ్రేయ మనుచు
పలుకు బాలురకును స్వన † వాతు డిట్లు
జెప్పెను రమేశు చదువుల † చిత్త మలర. ౧౧౨

గీ॥ భక్తుడైనట్టివానికి † వశుడుగాడె
యాటలాడించు చిత్రంబు † లన్నివిధుల
భక్తిగల్గిన రండింక † భజన జేయు
డనుచు హరికీర్తనల్పాడు † నందముగను. ౧౧౩

వ ఇట్లు బాలురకు బోధించి పలకల నొక మూలకు బెట్టించి
స్వనవాతుండు భగవత్కీర్తనలం జెప్పుచుండ బాలురు

చదువుచు పరమేశ్వర ధ్యానాసక్తులై యున్న నుపాధ్యాయుం డేతెంచి వారలం గని కుపితస్వాంతుడై స్వనవాతుని బిలచి నీమూలకముగా నీ పిల్ల లెల్లరు చెడిపోవుచున్నారు ఇదేమి యన్యాయమను గురునితో నన్నిదెలసిన మీ రిట్లు కోపగించుట పాడిగాదు. సర్వాక్షర స్వరూపుండగు మురాంతకుని యనుగ్రహమున్న నెన్నెన్నో విద్య లభ్యసింపకయే వచ్చునని నిర్భయంబుగా వచించు బాలకునిగాంచి యినుమడించిన కోపంబున నాచార్యులు మూర్ఖా! నీ వనంతనామ స్మరణావేశంబున సాధించిన విద్య లెవ్వయో వాటిని దెలుపుమనుచు నండించుచున్న నద్దారకు డతిమృదుమధుర స్వరంబున పాణిని సూత్రముల జదివిన నాశ్చర్యాన్వితుండై తిండికడకు గొంపోయి నిజవృత్తాంతంబు నెరిగించిన నాతడు చేయునదిలేక యయ్యుపాధ్యాయునకు గురుకట్నం బొసంగి పంపిన కొన్నినాళ్లకు గర్భావృక్ష మవసన్న మగుటచే నుపనీతుని గావించి గురుకులాశ్రమంబు చేర్చి ప్రయత్నింపుచుండు నంతలో. ౧౧౪

* గౌర ద్యుతిమం తాశ్రమమునకు కౌండిన్యస మహర్షి యేతెంచుట. *

కౌండిన్యర్షియు వచ్చి గాంచెను మహాకౌండిన్యప్రభా భాసితృణచండాంశరాన్నత తేజస్వి హరి నిజేః చ్చ ప్రోద్భవుః సర్వవిధ్యండాంతర్భవ జీవ సంతితికి సాః ష్టాయ్యంబునుం జేయు బాలుండౌ నా స్వనవాతుని గుణిని త్రైలోక్యస్తోత్రసంచారుని

న. అంత ద్యుతిమంతుడు.

౧౧౬

గీ॥ అతిథి పూజల జేసియు † వాప్త వృత్తి
భుక్తిగొనిన తమపరి త † తుప్తుగాంచి
గురుకులాశ్రమ మెపుడీయ † కొనతగు తరి
యనగ ద్యుతిమంతు డిట్లనె † నతనితోడ. ౧౧౭

ఉ॥ ఎచ్చటికంపు చోనితడు † నెప్పటికప్పుడెహర్షపుండ్రముల్
మచ్చిక కేశవార్చనము † మానసపూజలు నల్పుచుండు వారి
చ్చిన పాఠముల్ జరువ † డేమియొనర్చినమైచెయర్చు మీ
రిచ్చటి కేగుదెంచుటయు † నీశ్వరుసత్కృప యంచునెంచెదన్
క॥ మీరాక పావనంబై

పేరాశయు గల్గె గాన † ప్రియపుత్రు నికన్
మీరే వెంబడి గైకొని
ధీరాన్వితు జేసి శంక † దీర్పవె యనఘా. ౧౧౮

* { గగ కొండిన్యడు తన యాశ్రమంబున స్వనవాతునికి
విద్యలం జెప్పి పంపుట. } *

గీ॥ అనెడు ద్యుతిమంతు మాటల † కలరి యట్లు
లేయటంచును స్వనవాతు † డే నడువగ
స్వాశ్రమంబును జేరియు † నకల శిష్య
జనులతో జేర్చె నాతని † సంతసమున. ౧౧౯

వ. ఇట్లు బాలురతో గూడిన స్వనవాతుం డనుదినంబు ౧౨౦

నీ॥ తొలిఝూమునను లేచి † పలుమారు కేశవా

యని యెంచి స్నానంబు † వాచరించు

నూర్ధ్వపుండ్రముబెట్టి ♦ నొనరించు సంధ్యల
 నా వెన్న శ్రీహరీ ♦ యనిదలంచు
 దోడిబాలకు లంత ♦ గూడి విద్యల నేర్పు
 కాలములో హరిక ♦ గాంచి నవ్వు
 గందమూలంబుల ♦ ముందర బెట్టిన
 జీవేశ గొనుమని ♦ చేతులొగ్గు

గీ॥ నెపుడు జూచిన మాధవు ♦ నే స్మరించు
 వసులుజేయు నెపంబున ♦ వనము కేగి
 చెట్లబూజించు నేమన్న ♦ శ్రీశు డిందు
 గలటంచని బల్కును ♦ ఘనుని మాడ్కి. ౧౨౨

వ. ఇట్లు కొంత కాలంబు గడచిన నత్తపోధనుం డొక్కనాడు
 ప్రాతఃకాల తపోదీక్షానంతర మీ బాలకుని జేరబిలచి
 వత్సా! నీవుసర్వకారణభూతుడగు సర్వేశ్వరకృపాలబ్ధుడవు
 గావున నీ కేవిద్యలైన నవలీలగా వచ్చును. కాని మంత్రమే
 గాని విద్యయేగాని గురునిచే నుపదేశింపబడుట యుత్తమ
 లక్షణంబు. గావున నీకారహస్యంబుల నుపదేశించెద విను
 మని సకల విద్యారహస్యంబుల జెప్పి మంత్రరాజంబగు
 యష్టాక్షరి నుపదేశించి యింక నీ వింటికేగి గృహస్థాశ్రమ
 స్వీకారంబు గావించి వంశాభివృద్ధి గాంచుమని దీవించి
 పంపిన నాచార్యానుజ్ఞాతుండై యా స్వనవాతుండు భగవ
 న్నామ స్మరణావేశంబున నున్నాదుని బోలి మైమరచి
 గృహంబునకు వచ్చుచున్న సమయంబున ౧౨౩

* గోఁడ ఇలుజేర నుచున్న స్వనవాతునికి హరి కుల్లు పరికరము లిచ్చుట *

సీ॥ కోటిపూర్వ ప్రభా + పాటి సుదర్శనా
 ఖ్యాత చక్రిం బాక + చేత వెలుగ
 అరిభార్య గర్భంబు + నవియగ రొడజేయు
 పాంచజన్యం బొక్క + పాణి వెలుగ
 గద నొక్క చేతిలో + కంజాత మొకచేత
 నింపుగా ధరియించి + సాంపుమీర
 గరుడునిపై నెక్కి + గగనమార్గంబుగా
 శ్రీరమేశుండు తా + జేరవచ్చి

గీ॥ యెదుట నిల్చిన నాతని + హృదయ మెంతో
 పేదవానికి ధనము ల + భించినట్లు
 కన్నులకు గానబడిన వి + ద్వన్నుతుండు
 చేతులెత్తి జోహారుల + జేసె మిగుల. ౧౨౪

గీ॥ వాసుదేవాయతే నమో + భవ్యరూప
 పుణ్య రూపాయతే నమో + భువన విదిత
 శ్రీనివాసాయతే నమో + చిద్విలాస
 భక్తరత్నాయతే నమో + పరమ పురుష. ౧౨౫

గీ॥ శంఖచక్రి గదా వద్మ + శార్ఙ్గములను
 చేత ధరియించి భక్తుల + చేటులడచి
 ధర్మరక్షణ జేయగ + దలచి నట్టి
 హృదయ మెప్పుడు క్షేమాన + మెదలుగాక.

వ. ఇట్లు నుతించు స్వనవాతునిం గని హర్షితస్వాంతుడై వత్సా!

పినుము. ఇచ్చటి కనతి దూరంబున మునిపల్లెగలదు. అందు
 సోమశర్మయను విప్రోత్తమునకు ననన్యరూప లావణ్యవతి
 యగు మానవతియను నొక తనయగలదు. నీ వచ్చటి కేగి
 నంతనే తన పుత్రికను నీకిచ్చి వివాహంబు గావించు. పిమ్మట
 భార్యాసమేతుండవై నీ యాశ్రమంబు ప్రవేశించి నాయం
 దలి భక్తిశ్రద్ధలతో మెలంగుము. మరియు కుట్టుపనికి
 దగిన పరికరము లివిగో గొని వీటితో కవచాదులు గుట్టి
 మహాత్ముల కిచ్చుచుండుము. ఇదియే నీ కులవృత్తియని
 కత్తెర, గజము, సూచీ, అంగుళీ ముద్ర సూత్రంబునకు
 హేతుభూతంబైన కాగ్ధాసబీజంబులనొసంగి యంతర్హితుం
 డైన మునికుమారుండు భగవద్వాక్యములకు సంతసించి
 వెంటనే మునిపల్లె కేగ

౧౨౭

* ౫౭ స్వనవాతుడు మానవతిని బెండ్లియాడుట. *

క॥ సోమేశు డితని జూచియు

సామాన్యుడు గా డితండు † సర్వేశ్వరుడో

నామానవతికి దగునని

ప్రేమను యెదురేగి యతని † ప్రీతుని జేసెన్. ౧౨౮

వ. ఇట్లతిథిపూజా సత్కారాంతరం గృహంబునకు దోడ్తొని
 వచ్చి యుచితాననాసీను గావించి యిట్లనియె. ౧౨౯

ఉ॥ ఎవ్వరు మిమ్ముగన్న మహానీయులువారల పుణ్యమైన పే
 రైవ్వి? తమంతతాము నిటకెందుకు వచ్చితి రింతదూర మీ

కివ్వనమందు కాదగిన * దెడ్డియొ దెల్పుడు మా కటన్న నా
మన్వపువాక్యవృత్తి విని * మానసమందు హరిక దలంపుచుక
వ. ఆతనితో స్వనవాతు డిట్లయె. ౧౩౧

గీ॥ గురుకులాశ్రయణముజేసి * కూర్చి విద్య
లన్నియును నేర్చి యింటికి * నరుగుచుంటి
శ్రోవ మిమ్ముల జూచియు * బోవదలచి
వచ్చినాడను వేటొండు * వాక్య మేల. ౧౩౨

వ. ఇంతలో వాతని కుమారియగు మానవతి ౧౩౩

గీ॥ పూలదండలు చే నల్లి * పూవుబోడి
తండికిచ్చెడు నెపమున * దాపుజేరి
యతివ జూచెను స్వనవాతు * నందగాని
నెంచ రోహిణి చంద్రుని * గాంచినట్లు. ౧౩౪

వ. ఇట్లొండొరులు జూచుకొని తమ చూడ్కులతోనే ప్రథమ
పరిచయము గావించుకొని తమ మనంబుల మెచ్చుకొను
చున్నట్లు నోరచూపుల జూచుకొనుచుండ సోమశర్మ వా
రలగని సంతసించి తన పుత్రికను లోని కనిపి బాలకుని
తో వత్సా! మదీయ పుత్రి యవివాహిత నీ విషయం గృ
హస్థ ధర్మ మవలంబింపవలసిన కాలము గాన నిబ్బాలిక
నుద్వాహమాడి కన్యాద్యవ్యతియిండవై యింటికేగుమన వల్లె
యని నుల్లంబు పల్లవింప భోజనాదు లొనర్చి పెద్దల రా
వించి లగ్నము నిశ్చయింప జేసి తచ్చుభముహూర్తమున
కన్యాదానం బొనర్చి పుత్రిక నల్లునితో సాగనంపిన వారలు

స్వీయాశ్రమంబు జేరి మాతాపితరులకు నమస్కరించి జరి
గిన వృత్తాంతంబు నెరిగించిన వార లుత్సహించి రంత

* ౫౮ స్వనవాతుడు కులవృత్తి నొనర్చుట. *

గీ॥ దారమునకును హేతు భూ ధంబునైన
ప్రతి విత్తుల విత్తి క ధంధము లిడి
పెంచతరువయ్యె దానిచే వెడలు దార
మునను కుట్రపు పనిజేయ బూనియంత. ౧౩౬

సీ॥ మాధవా కేశవా మమ్ము గాపాడవే
యని వస్త్రముల జీగు హర్ష మెదివ
శ్రీహరి మురవారి సేవకునిం గను
మని కుట్టు వస్త్రముల పనితనముగ
గోవింద శ్రీకృష్ణ కోపగింపకుమని
కుట్టినవాటిని కుదురుపరచు
భవభయ హరనామ భండన రిపు భీమ
యని కవచంబుల మునులకిచ్చు

గీ॥ నెల్లకాలము లందున నుల్ల మలర
దలచు శ్రీశుని పూజల నెలమిజేయు
వరుస శిష్యుల కెల్ల క వచపుపనుల
నేర్పుచుండగ గర్భము నెలతదాల్చె. ౧౩౭

గీ॥ గర్భిణి పతిజేసెడి కార్యములను
జేసి సర్వేశు గొలుచుచు చిత్తమందు
నున్న పది నెలల నిండిన కొన్ని నాళ్లు
గడువ పుత్రుడు జన్మించె ఘనముగాను. ౧౩౮

* గో మానవతికి నాగరీకుం డుష్టమింతుట. *

వ ఇట్లు జన్మించిన పుత్రునికి పదునొకండవనాడు జాతకర్మజేసి
నామకరణంబునకై యువతీనం బాలోచింపుచుండ కొం
దరు నవనాగరికత లిట్లని రీతడీకాలపువాడు. కావున నాగ
రీకుం డని నామకరణంబు జేయుడన నంద రట్లే యంగీక
రించి రంత యష్టమవర్షంబున నుపనయనంబు గావించిన

* ౬౦ నాగరీకుని వృత్తాంతము. *

చ॥ ధరణిని నాగరీకుడు యధావిధి బాల్యమునందు నుండి తా
గురుకులవాసమేగి యట ♦ కోరినవిద్యల నెల్ల నేర్చి సం
బరముగ పెండ్లియాడమది ♦ మోహము జెందియ నేక దేశముల
దిరిగి యనంతరంబు నొక ♦ దేశముజేరెను ప్రేమతోడుతక

* ౬౧ నాగరీకుడు విమలను వివాహమాడుట. *

వ. ఆ దేశంబునగల కల్యాణ పురంబున విమలాదేవి యను
నొక తరుణీరత్నమును గాంచి మోహించి తన్మాతాపితృల
విచారింప వార లంగీకరించి శుభముహూర్తమున వివా
హంబు గావించి తమ కేకైక పుత్రికయగుటచే సర్వంబు
ధారాదత్తంబుగా నొసంగి యల్లునితో నిట్లనిరి. ౧౮౧

గీ॥ లేరు పుత్రులు మాకింక ♦ లేరు బాధ్యు

లెవ్వరును లేరు యీ సిరి ♦ నేలుటకును

కూతు రొక్కతె యగుటచే ♦ కోర్కెదీర్ప

నిచ్చటేయుండి సౌఖ్యాన ♦ నేలుకొనుము. ౧౮౨

వ. అని జెప్పి సర్వంబు నాతని స్వాధీనంబు గావించి బిడ్డకు
 సుసార ధర్మంబులును పతివ్రతా లక్షణంబులు బోధించి
 భార్యాభర్తలు ధర్మారణ్యంబు ప్రవేశించి తపోదీక్ష
 నవలంబించి రనుటయు ౧౪౩

* ఆశ్వాసాంతము. *

చ॥ సరనుత ధీర వీర గురు ♦ సందన పూజిత పాదపల్లవా
 కరివరదా సనాతన వి ♦ కార విదూర రమాహృదబ్జ బం
 ధుర కలహంస భక్త పరి ♦ తోషితవేష సముద్రగేహసుం
 దర దరహాస చంద్రముఖ ♦ దానవ వర్జిత వేంకటేశ్వరా.

* భద్రక వృత్తము. *

సత్యనాక్య ధురగధరా ♦ నిర్వికృత్య మహోదయా
 ప్రత్యవాయ విదార యా ♦ దిత్యతేజ జనార్దనా. ౧౪౪

గద్య

ఇతి శ్రీమదలక్ష్మీమంగలనాయక వేంకటేశ్వర పాదారవింద
 ధ్యానాసక్త కౌండిన్యసగోత్ర పవిత్ర పాపయాఖ్య
 పుత్ర కనకమాంబా గర్భశుక్తి ముక్తాఫల
 పూర్ణానంద వాడపల్లి ఆగయాఖ్య
 రాజయోగి ప్రణీతంబైన మేరు
 వంశ పురాణంబునందు
 ద్వితీయాశ్వాసము
 సంపూర్ణం
 శ్రీ వేంకటేశ్వరార్చనము.

శ్రీ వేంకటేశ్వరాయనమః

మేరువంశ పురాణము

తృతీయాశ్వాసము

సాధ్వీశ్వర సుగుణా

వాసా వాసవ ముఖస్తః * వా సంకర్షణ వి

శ్వాన త్రిలోక నిర్మల

దాసావన వేంకటేశ * ధనసంకాశా.

౧

వ. అవధరింపుడు శుకయోగి పరీక్షింపలేదున కిట్టులనియె.

నాగరీకుండు శ్వశురదత్త సంపన్నుండై

౨

క॥ అంతట కులవృత్తిని తా

నెంతో పెంపొందజేసి * యింపుగ వలువల్

స్వంతముగ గుట్ట పెద్దలు

సంతసమున దీనుకొనిరి * చలిబాధలకై.

౩

* ౬౨ విమలాజేవికి ఛండికాయను కూతురు గలుగుట. *

చ॥ ఇదియిటులుండ సద్గమున నెన్నిదినంబులొ విప్రపూజలున్

మదవతిజేసి యట్టుల నెమాసములెన్నియొ యెంటిపూటనే

కుమారుగ భోజనంబుగొనికొన్నిదినంబులు భక్తియుక్తిగఁ
కుభరశరాలయార్చనకు ♦ కూర్చిగబోవును నిష్ప్రసిద్ధికై. ౪

గీ॥ తపముజేసిన రీతిగ ♦ తరుణిపైన

నీలకంఠుని కృపసోకి ♦ నలయుదప్పె

పేదవానికి దొరికెడు ♦ పెన్నిధివలె

నంబపోలిక యొకబిడ్డ ♦ యవతరించె. ౫

క॥ జనియించిన బాలకు తా

మొనరించిరి బారసాల ♦ నుత్సాహముతో

వనితా మణులిల ఛండిక

యనుచుఁ బేర్వెట్టి రప్పు ♦ డందరు మెచ్చుక. ౬

వ. ఇట్లు కొన్నినాళ్లు గడచిన పిదప.

౭

* ౬౩ ఛండిక బాల్యము. *

ఉ॥ బాలిక నెప్పుడుగనిన ♦ పార్వతిశంకరులక దలంచు నా

బాలికలంద రాటలకు ♦ వచ్చెదవా యన వత్తునంచు తా

మేలుగ చిన్నబొమ్మల న ♦ మేయత ఛండిక నీలకంఠులక

లీలగ పేర్లుబెట్టి నవ ♦ లీలగ పెండ్లినిజేయు వాటికిక. ౮

వ. ఇట్లుబాలిక పార్వతీశరమేశ్వరులపై మనస్సునుంచి యా

డుకొనుచుండ క్రమంబుగా యశావన ప్రాదుర్భావంబుతో

బాటు ప్రేమబీజ విన్యాసంబగుటంజేసి సకల లోకేశుడగు

నీశ్వరుని ప్రేమించుటయు.

౯

తృతీయాశ్వాసము.

ఉ॥ బాలిక లందరు విడచి ♦ బారి న నొక్కతె యీశుజేరి తా
నేల సమస్కరించి కరు ♦ జించుము నాపతివంచు నమ్మితి
బాలికనంచు నా మనవి ♦ పాలనజేయక నూరుకొందువా
శీలము నీ కొసంగితిని ♦ జేయ తదన్యుల సేవ యెప్పుడు.

వ. అని ప్రార్థించి నిమిలిత నేత్రయై గంధపుష్పాదుల పూ
జించి నిటలతట ఘటిత కరపుటయై యిట్లనియె. ౧౧

ఉ॥ నమ్మితి నిన్ను భర్తవని ♦ నా మనమందున లేరెవారు నీ
సొమ్మునుగాన వీడకుము ♦ శూలి యడెట్టులనన్న నీవు పె
ద్దమ్మను బెండ్లియాడెడువిధంబున నన్ను ననుగ్రహించుకా
మమ్ముజయించినానని యు♦మాధవబల్కగబోకుమెప్పుడు

వ. అని పల్కి పులకితగాత్రియై యిట్లని స్తుతియించె. ౧౩

— దండకం —

శ్రీపార్వతీచిత్తచోగా నిరాకార వీరాధివీరా జగజ్జేత్ర
భక్తైకరక్షానుదీక్షా నినుజేరి సర్వంబు నీకిచ్చినానన్న భక్తా
గ్రణిజ్జ బ్రోచు భాగంబు నీదేకదా అట్లు కాయుడు తావచ్చి
పాశంబులక వైచి గొంపోవ నున్నంత నీరూపముకొ కౌగిలిక
జేర్చు భక్తుకొ మృకండాత్మజుకొ బ్రోచి తద్ధర్మజుకొజూచి శిక్షిం
పవే? తొల్లి దక్షుండు ద్వేషించి యజ్ఞంబుకుకొ బిల్వ రాకున్న
నీధర్మపక్షియకా దాక్షాయణీదేవి తాగన్నయిల్లెర తారమ్మ
నకొ వద్దనకొ మూర్ఖమూర్ఖంబునకొ బోవ విఘ్నేశుడుకొ వెంట
రాగకొ దిరస్కారముకొ బొంది తానచ్చటకొ భస్మస్నానంత నా

మేరువంశ పురాణము

పార్త దేవర్షి జెప్పంగ క్రోధానలజ్వాల లుప్పొంగగా! జూట
మున్ దీసినన్ రాద్రమూర్తైన భద్రుండు జన్మించినన్ యజ్ఞ
విధ్వంసమున్ జేసి రమ్మన్నవాడేగి విధ్వంసమున్ జేయ సంతో
షివై యుంటివో స్వామి నీమూర్తితో దేవమున్ గొన్న వా
డెన్నగా మానవుండొన వేనిన్ను వర్ణింప నేనెంతదానన్ పరే
శా మహేశా శివేశా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః. ౧౪

గీ॥ ఇట్లు ప్రార్థించి యింటికి ♦ నేగినంత
కొన్ని నాళ్లకు నాగరి ♦ కుండు బిడ్డ
దరినిజేరియు నిట్లను ♦ తగిన వయసు
వచ్చె నీమన మెవ్వని ♦ బడయగలదొ. ౧౫

చ॥ అనుచు వచించు తండ్రికిని ♦ హల్లకగంధి నమస్కరించి నా
మనము గిరీశుదప్ప నర ♦ మాత్రునిజేరదు గాన మీర లే
మనక మమేప్సితమ్ముకు వి ♦ మర్శన జేయకుమన్న బిడ్డతో
గుణవతియైన తల్లియనె ♦ కోమలచూఢురి వాక్ప్రసంగతిన్

గీ॥ తండ్రి రడిగినమాటకు ♦ తగిన నుడులు
జెప్పకున్నావు నీ మన ♦ స్సీమయందు
నెవ్వరిని నిల్పినావమ్మ ♦ యావనంబు
వచ్చియున్నది జెప్పు నీ ♦ వాంఛలెల్ల. ౧౬

ఉ॥ దేవుడు నాదుభర్తయని ♦ దెల్పితి వక్కట దేవుడేడ?సి
భావమదేడ?మానసి. వి ♦ వాహము జేసుకొనంగలారే! హః

కేవల తావకేస్థితము † కేమరి వర్ధిలజేయు తండ్రి నా
సావనుసాక్షిగా నర వి † వాహము నుపద బుల్లసిల్లగన్.

క॥ అని జెప్పు తల్లిమాటలు

విని మనమున శంకబాడమి † వేగిరమున తా

ననె ఛండిక మాతయు విన

గను ఘనుడగు శర్వుమీద † కాంక్షులలవడన్. ౧౯

. అమ్మా! అనన్య సామాన్యరూప లావణ్య విరాజమానుం
డును, సకల లోకకైక భర్తయగు నీశ్వరుడుదక్క నింకొ
కరుండు నా హృదయసింహాసనాధీశుండు కాజాలడని పలికి
బిరబిర తన శయ్యాగారంబుజేరి అస్తమానుండగు సూర్యు
నవలోకింపుచు నాలోచన తరంగ జోలాయమాన మానసి
యై యున్నను తల్లి పిలచుటం జేసి భోజనంబు రుచింప
కున్నను భుజించి వెంటనే శయ్యార్థభాగంబున మేను
వాల్చి మైమరచె నంత శంకరుండు ౨౦

... { ౨౧-ర ఛండికకు స్వప్నమున శంకరుండు సాక్షాత్కరించి
పుత్రుని నొసంగుట.

సీ॥ తలమీద నెలవంక † మిల మిల వెలుగుచు

గంగా ప్రవాహంబు † గప్పుకొనగ

ఫాలాగ్ని నుదుటిపై † భాసిల్ల నురగముల్

నాగభూషణ ధర్మ † నడుపుచుండ

మందహాసంబున † కందోయి వికసించి

భక్తరక్షకుడను † పృథను జూప

చేత త్రిశూలంబు ♦ చెన్నొండ. వక్షాన

పునుకు హారంబులు ♦ గనుపడంగ

గీ॥ నల్లనల్లన దరిజేరి ♦ యంబుజాక్షి

కరములనుబట్టి లేనెరి ♦ కాంత నిన్ను

ధర్మపత్నిగ గైకొంటి ♦ తథ్యముగను

నన్నుబోలిన పుత్ర ను ♦ పన్న వగుము. ౨౦

ప నీ కుమారుండు నా ప్రియభక్తుండై విరాజిల్లుచున్న కా
లంబున నీకు మోక్ష మొసంగుచు నని వరప్రదానంబును
సంతాన విన్యాసంబును గావించి శర్వుం డంతర్హతుండయ్యె

ఉ॥ అంతట తెల్లవారగ నె ♦ యా సుకుమారియు లేచి వేడ్క ర
వ్వంతయు శంక లేక నె క ♦ పర్తి దలంచుచు కొన్నినాళ్లు ని
శ్చింతగనున్న తల్లి సుతః చెయ్యల గన్గొని మానసంబునకా
వంతలుదోచ నిట్లనియె ♦ బిడ్డనుజూచియు ప్రేమతోడుతక

గీ॥ నిన్నుజూడగ బిడ్డరో ♦ నెలయుదప్పి

నట్టులున్నావు లోకము ♦ నందు తప్పు

తెంతురుగదమ్మ జరిగిన ♦ వింతలెల్ల

జెప్పు మన్నను తా నిట్లు ♦ జెప్పదొడగె. ౨౧

ప. తల్లీ! మన మేకాంతముగ మంతనములాడిన రాత్రియందే
సకల జగజ్జేగీయమానుండును, విస్ఫుట ఫాలనేత్రుండును,
కపాల చక్రాంబర భస్మాస్థిధారుండును, గంగా పార్వతీ
సమేతుండు సగు పరమేశ్వరుండు స్వప్నంబున సాక్షా

త్కరించి నన్ను ధర్మపత్నిగా గ్రహించితి ననియు, ధర్మ
రక్షణకై వంశాభివృద్ధి జెందునట్లు సంతానము బొందిన
పిమ్మట మోక్షమొసంగుదు నని వరప్రదానంబు గావించి
యంతర్హితం డయ్యె నన విని విమలాదేవి స్వచ్ఛతర హృ
దయారవిందయగు ఛండికను స్వాంతమున మెచ్చుకొనుచు
కొగలించుకొని బిడ్డా! నీ హృదయం బతి పవిత్రంబైనదని
నుడివి తన యంతఃపురికి జనియె. ౨౧

గీ: ఇట్లు కొన్నాళ్లు గడచిన ♦ నేవగింపు
లేక నన్నంబు రుచియింప ♦ దేకముగను
ఆరుమాసము లలవడ ♦ నతివ జూచి
బంధుజనములు ననుమాన ♦ భావములుగ. ౨౨

గీ: నీదు బిడ్డకు పెండిలి ♦ నెగడె నెప్పు
డప్పుడే గర్భ చిన్నెలు ♦ నగుపడెనట
యిట్టి చిత్రింబు నెన్నడు ♦ నెరుగ మనుచు
నెంద రెన్నెన్నో రీతుల ♦ నెంచుచుండి. ౨౩

వ. ఇట్లు బంధుగులు పలుకు నిందాగర్భితవాక్యములను విన
చు కొంత కాలంబు సహించి తుద కొకనాడు నాగరీకుం
డంతిపురి కేగి విమలాదేవితో మన కూతురు గర్భంబు
దాల్చినదని లోకులు వాడుకొనుచున్నా రిదేమన నామె
మారుబలుకక ఛండికను రావించిన నెనమిదిమాసంబుల
గర్భిణియగుట గంచి యతండు కొంతవరకు విచారించి
యిట్లనియె. ౨౪

తనయా! నీచపుకృత్యమంచు మది సంతాపంబు భీతెంతయున్
గనకన్ జారిణివై చరింప దగునా కన్యాత్వ భంగంబు చే
సిన దోసం బరియ్యి కాల్యదె యిసీచీనా కులంబందు స
ద్విన హాలాహల రూపు నొందితివిగా బాలా ని నేమంగునో.

గీ॥ అనెడి తండ్రికి సుతయనె క ఘనుని శివుని
తాను ప్రేమింప స్వప్నాన క దర్శనమిడి
వరము నిచ్చుట దెల్పిన క వార్తను విని
నాగ రీకుండు సంతాప క భాగుడయ్యు. 30

వ. విచారింపుచు యేమిజేయుదు. ఈ విషయ మెవ్వరేని విన్న
నమ్మరు. అంతేగాక నవ్వులపాల్జేయుదురు. అభిజాత్యకుల
సంపన్నుడనగు నా కీ యపనింద సహింపరాకున్నది. యని
యాలోచింపుచున్న కాలంబున మార్గవశంబున బోవు మ
హర్షులగాంచి యెనురేగి అతిథి సత్కారంబు గావించి
తోడ్పానివచ్చి యుచితాసనము లిచ్చి తన కూతురినిజూపి
యిట్లనియె. 31

క॥ ఈ సుదతి నాకు కూతురు
దోసము తనకేమి దెలియ క దో యనుచుండున్
భాసుర గర్భం బా గజ
శాసను వరయోగ మహిమ క సారమును చనున్.

చ॥ అన విని వారలంత మన క సారగ యోగముచేత జూచి నీ
తనయ పత్నివ్రతామణి య క దార్థము నీశు వరప్రభావమే

ఘనమగు గర్భధారణము † గల్గెను నింకు మహానుభావుడై
తనయుడు నున్న వాడు ప్రమ † ధాధిప భక్తుడు బుట్టుభక్తిమై

గీ॥ గాన నీమెకు దోసంబు † గలుగబోదు
సంశయింపగ బనిలేదు † చంద్ర వదన
ననుచు బోయిరి వారంద † రంత నాగ
రీకు హృదయాన గలుగు ప † రాకు వదిలె. 34

వ. ఇట్లు కొన్ని దివసంబులు గడువ 35

* ౬౫ ఛండికకు శంకరదాసమయ్య జన్మించుట. *

మ॥ నవమాసంబు లతిక్రమించు పిదప † నారీ శిరోరత్నమా
శివుని మానసమందు నిల్పుకొనిన † శ్రేయంబుగానొక్కట
దివసంబందున గాంచె పుత్రుని మహా † తేజస్వరూపాన వా
సవ పుత్రుండన నుండ రాన్వితుడు వంశంబందు జన్మించినన్

వ. ఇట్లుదయించిన దాహిత్రుని గని నాగరీకుం డపరిమితా
సందంబుతో జాతకర్మాది క్రియల నాచరించి 36

గీ॥ శివుని వరయోగ మహిమ ను † దృఢుడు శిశువు
నాట శంకరదాసని † నామకరణ
మును నొనర్చియు నఫల ద. † క్షీణలు మొదలు
పరమ సత్తారముల జేసె † బ్రాహ్మణులకు. 37

చ॥ అతడు క్రమంబుగా బెరిగి † యాటలనాడడు పార్వతీశ్వరున్
మతినిదలంచు నెప్పటికి † మాటలుబల్కుడు యోగనిద్రలో
సతతమునుండ తల్లి సర † సంబుగబిల్చిన రాడు వచ్చినన్
మతిచలియించువానిగతి † మానముదాలుచుబల్కు డేమియున్

సీ॥ చిత్తంబు శివునిపై ♦ తత్తరబడుచుండ
 రుద్రుడే గతియని ♦ రూఢి బలుకు
 ఘాలాక్షుడే నాకు ♦ పతి గతి యనుచుండు
 శంకరుండే నాకు ♦ జనకు డనును
 ఆతని భక్తులే ♦ యన్న దమ్ములు నాకు
 ఛండికయే నాకు ♦ జనని యనును
 భవునిపై భక్తియే ♦ నవనిధు లున్నట్లు
 నాతని సేవయే ♦ యఖిల సుఖము

గీ॥ లనుచు పిల్లలకును జెప్ప ♦ నతనిజూచి
 తల్లి యమ్మమ్మ సంతోషి ♦ తలుగ నైరి
 ఛండికాదేవి గనినచో ♦ ఛండియయ్యె
 నాగరికులేమి కొడువ యా ♦ నందమునకు. ౪౦

* ౬౬ శంకరదాసు కర్మల ధిక్కరించుట. *

వ. ఇట్లు చంద్రబింబంబు మాడ్కి దినదిన ప్రవర్ధమాన శరీ
 రుండగు దాహిత్రుం గని గర్భావృత్తమంబున నుపవీతుని
 గాఖింప దలంచు నాగరీకుని గని శంకరదాసు యిట్లనియె
 మతామహా! లొకంబున పరబ్రహ్మప్రాప్తి హేతు భూతం
 బులగు కర్మయోగాది సాధనములలో జ్ఞానయోగమే
 మిగుల శ్రేష్ఠతమమని తామెన్నొసారులు చెప్పుచుండ విం
 టిని. అందుచే బహుపతి పద కమలార్చనారూపక కర్మ
 యోగంబు దప్ప నా కన్యయోగంబు లభిరుచింపవు. అ
 ప్పరమేశ్వరు కృపగలిగినచో కర్మయోగ దుస్సాధ్యములగు

యోగములెన్నో యలనఁచును. నన్ను మన్నించి నా మాటల దిరస్కరింప వలదని యెన్నోవిధముల నచ్చజెప్పి తత్కాలకరణీయగు నుపనయన కర్మ నవరోధించి పీమ్మట పదునాలుగు వత్సరములు బ్రవేశించ మాతా మహునితో నిటనియె. ౪౦

{ ౬౭ శంకరదాసు ఘోరాటవికిం జని రామనాథునివద్ద పంచాక్షరి సుపదేశము బొంది జడగిరియందు శంకరునిగూర్చి తపం బొనర్చుట.

గీ॥ ఎచటికైనను నే నేగి ♦ యెలమిగలుగ

విద్యలన్నియు నేరుతు ♦ విధియుతముగ

నానయిండని వారిచే ♦ నాజ్ఞ నొంది

భవుని మనసార భజించి ♦ వనము కరిగె. ౪౧

వ ఇట్లరిగి యరిగి లుంగ లవంగ మాతులుంగ మందార చందన కురంటక ఖర్జూర పన సామ్ర వంజుళ వకుళ కదళీ కపిత్థ నారికేళ పున్నాగ నాగ కేతకీ మరువక కోవిదారాది కుసుమిత ఫలిత నానావిధ భూరుహవిరాజమానంబును, సింహ శార్దూల భల్లూక గవయ గండభేరుండ మృగగజాది క్రూరసత్వ వినాదనాదితంబును, హంస కారండవ బకాది జలచర విహంగమ విరాజమాన పంకజాకరంబులును గలిగి నయనపర్వం బొనర్చుచు హృదయగబునకు భీతి జనింప జేయు ఘోరారణ్యంబుల దాటి యొక యాశ్రమంబున రామనాథుండను యోగీశ్వరుం గాంచి ప్రణమిల్లి తా

వచ్చిన ప్రయోజనముం దెల్పు రామనాథ యోగీశ్వరుండు
 సంతసించి శంకరదాసమయ్యకు విద్యారహస్యంబుల నెల్ల
 దెలిపి తుద కొకనాడు భవసాగరతారకంబగు పంచాక్షరి
 నుపదేశించి, వత్సా! నీవు నిర్మలంబగు నొక భవాలయం
 బున తపోదీక్ష మెలంగుమని యానశిచ్చిన శంకరదాస
 మయ్య గురునకు నమస్కరించి తదాజ్ఞం జగ్గిరియను
 నొక పర్వతంబునంగల శివాలయంబు బ్రవేశించి యచ్చట
 తపోదీక్షాపరుడైయున్న కొంత కాలంబునకు బాలచంద్ర
 కళా ప్రభాభాసమాన కపరైకదేశుండును, నకలలోకాజిన
 నిర్ధూత సమర్థంబగు భాగిరథీ జూటుండును, విచిత్రతర
 చిత్రినేత్రఫాలమధ్యపదేశుండును, భక్తలోకావన పర
 తంత్రీయగు భవానీ దత్తార్థ శరీరుండును, త్రిగుణాతీత
 స్వరూప లక్షణ లక్ష్మితతుల్య స్వచ్ఛతర స్వశరీర ధవళీ
 భూత నరభస్మ త్రిపుండ్రాకార తిర్యక్పుండ్ర లాంఛిత పా
 దోరు పృష్ఠహస్తాననుండును, వందారు జనానంద సంధా
 యకంబగు పాదద్వంద్వండును, అంతస్థిత హాలహల మే
 చకఛాయాకంధరుండును, నవరత్నాయిత కపాల హరుం
 డును నగు నీశ్వరుండు స్రత్యక్షంబై శంకరదాసమయ్యతో
 నిట్లనియె.

౪౩

* ౬౮ శంకరదాసునకు శివుండు పౌత్యక్షమై వరంబు లొసంగుట. *

గీ॥ వత్స! చాలించు నీకేమి † వాంఛితంబు

అడుగు మిచ్చెద నని నంత ‡ నాత డనియె

విశ్వభర్తపు నాకేమి ♦ వేరు వాంఛ

లేమియును లేవు వాంఛితు ♦ నీక నిన్ను. రర

వ. అని పలికి పులకితగాత్ముడై వెండియు నిట్లనియె. రగి

గీ॥ దేవ దేవాయతేనమో ♦ దివ్యరూప

చంద్ర జూటాయతేనమో ♦ శాంకరీశ

భక్త వరదాయతేనమో ♦ వామదేవ

నీలకంఠాయతేనమో ♦ నిగమ వినుత. ర౩

గీ॥ ఇట్లు ప్రార్థించి వర మగ ♦ చాట్లులేని

నేత్రములకును దీప్తి కా ♦ లత్రయముల

సూదిలో దారముక జేర్చ ♦ నులుపు రాత్రి

బవలునందున గన్నడ ♦ వరము దప్ప. ర౪

ఉ॥ చాలునె యీవరంబనుచు ♦ శంకరదాసున కిట్లు బల్కె నీ

ఫాలమునందు నేత్రము కృ ♦ పామతి నిచ్చితి గాన నీవు దు

ష్కాలమునందు విప్పుకొని ♦ కార్యములన్నెరవేర్చుకొమ్ము నీ

మూలమునక జగత్తుకు వి ♦ భూతియుగల్గిదినిక్కమయ్యెడుక

వ. అదియునుంగాక నీవు నీ కులవృత్తి కనుకూలమగు వస్త్ర

ముల కవచరూపంబుగా గుట్టి మహానుభావులకు శీతబాధ

లేకుండ నొసంగుము. మరియు నీ మూలపురుషుండగు వి

ధాత మేరుగిరియందు నివాస మొనర్చుటచే నీ వంశీయులు

మేరువారని పిలువం బడుచుందురు. మరియు మున్నందు

నీ పుత్రికా సంతతిలోనివాడగు నామదేవుడనువాడు ము
త్యపుచిప్పలో జన్మించు గావున నప్పటినుండి నీ దుహిత్రు
సంతానీకు లెల్లరు చిప్పె (సింపి) వారనియు పిలువం బడు
చుందురు. వారందరికిని నీవా దర్శప్రాయండ్లవై మూల
పురుషుండవై యుండువు. మీదు మిక్కిలి యీ స్థానము
జగ్గిరియగుటచే నిప్పటినుండి నిన్ను జగ్గిరి శంకరదాస
మయ్య యని లోకులు వాడుకొనియెద రింతేగాక మహా
శివరాత్రియందు ముఖ్యముగా నావలెనే నిన్ను పూజించు
నట్లు నీకు వరప్రదానంబు జేసినని యంతర్హితుండయ్యె.
అంత శంకరదాసు అమితానందముతో నచ్చటనే యాశ్ర
మం బేర్పాటు గావించుకొని భర్గు నారాధిపుచు నానం
దంబుగ కాలంబు గడుపుచుండ నాతని మహిమాతిశయం
బును గాంచి తండోపతండములుగా జనంబులు వచ్చుచు
జన్మబాధా నివారణంబు గావించుకొనుచు వేనోళ్ల బాగ
డుకొనుచుండిరి. ఇట్లుండ నొక్కనాడు రాజపుంగవుండగు
విష్ణువర్ధనుడు వైశ్య పుత్రికయు సహజ సౌందర్యవతియు
నగు కన్యకాదేవిని గని మోహించి యామె తలిదండ్రుల
కుం దెలియజెప్పిన రాజు గావున స్వీయకులస్థులతో నా
లోచింపుచుండ తద్విలంబనమునకు సహించక వీరభటులం
బంప నందరు పలాయితులైన గనుగొని బలిమి గొని
తెండని యాజ్ఞాపింప వారలు

తృతీయాశ్వాసము.

* ౬౯ శంకరవాసు మహిమాది వర్ణన. *

క॥ నలుగురు నలువైపుల తా

గలియక దిరుగుచును నొక్క * కతినుండ వా

డలుగుచు యాశ్రమమునకున్

గలియంగా వచ్చె పశయ * కాలుని బోలెన్. గీ०

గీ॥ మోము దమ్మిని చిరునవ్వు * మొలక లెత్త

వచ్చు వానికి శాంతియే * ముచ్చటంచు

దలచి గూర్చున్న శంకర * దాసమయ్య

వేషమున్ జూచి భటుడిట్లు * వేగిరమున. గీ०

ప. వైశ్యాధమా! అవకృ వికృమాటోపుండగు మదీయ పృ
భువరేణ్యుల యాజ్ఞ నెరుంగక యోగివేసంబున నిచ్చట
గూర్చున్నావు. లే లెమ్ము. రా నిన్ను పెడరెక్కలు గట్టి
యీడ్చుకొనిపోయెదను. ఇచట నిను రక్షించువా రెవ్వరో
చూచెద ననుచు న మృహత్ముని బట్టబోయిన నాతని
నిటలతట ఘటిత నేత్రోద్భూత చ్చటచ్చటాయిత జ్వాలా
కీలిక లా భటుని నంట నహించలేక మూర్ఛాక్రాంతుం
డైన న మృహత్ముడు తేజంబు శుపసంహరించుకొని సేద
దేర్పించిన నాతం డిట్లనియె. గీ२

గీ॥ స్వామి! భవదీయ బలమును * జడుడగాన

తెలియగాజాలనైతిని * దెలిసె నిపుడు

మిమ్ము వీడను నిచ్చటే * మీకు సేవ

జేయుచుందును తమ కృపా * శ్రీనిగొనగ. గీ३

మేరువంశ పురాణము

వ. అనిపలుకు వీరభటుని కృపాయత్త చిత్తుండై శంకరదాస
మయ్య యిట్లనియె వత్సా! పృథు భక్తి పరాయణుండవై
సన్నోక వైశ్యునిగా దలంచితివిగాని నేను మేరువంశమునకు
జేందినవాడను. నీవు మహా గర్వాంధకారంబున మునింగి
యుంటచే నీశ్వరుండు నహించక తగినశిక్ష విధించె నద్దాన
నీ యభిమానమడంగి పరమేశ్వరునికి శరణాగతుండవౌటచే
ఆర్తత్రాణ పరాయణుం డా యీశ్వరుండు గాన నిన్ను
రక్షించె. ఇప్పటినుండి నా యాశ్రమమున దేవపూజాకా
లంబున ఘంటానాదంబు జేయుచు కాలంబు గడుపుము.
మున్నుండు నీ వంశీయులను మా వంశీయులు శుభకార్య
ములయందు గౌరవించునట్లు వరంబు ప్రసాదించితిని నుడి
విన సంతృప్తాంతరంగుండై వీరభటు డచ్చటనే నివసించె.
(అట్లు యీ కాలంబువరకు తద్వంశీయులను మేరువారు
గౌరవింపుచుండిరి.) తదనంతరంబ

౧౬

సీ॥ శంకరదాసుపై ♦ జగదేక మల్లుండు

పగబూని యాతని ♦ పరిహసింప

కల్యాణ పురమున ♦ కంసారి విగ్రహం

బుక్కున జేయించి ♦ మక్కువగను

పంచలోహంబుల ♦ ముంచి ప్రితిష్ఠించి

పవలు రాత్రులయందు ♦ బలువిధాల

పూజావిధానంబు ♦ పూర్తిగా జేయింప

శంకరదాసు న ♦ చ్చటికివచ్చి

గీ॥ ఫాలనేత్రంబు దెరువ నా ♦ పద్మనాభ
విగ్రహంబును బగిలెను ♦ వేగ పంచ
లోహముల్ గల్గె నచ్చటి ♦ లోకు లంత
పారిపోయిరి పోణి క ♦ పాయ మచుచు.

గీ॥

చ॥ ఇటుల గలంచినంతనె మ♦రేమియు జేయుటకైన దోపకా
బటుతర భక్తి నాతని కృ ♦ పామతి జేయగనెంచి వెంట వి
స్ఫుటనతివారి పాదముల ♦ సోకగ శీర్షమునేల జేర్చి పి
మ్మట జగదేకమల్లుడు స♦మంబగువాక్కులవిన్నవించెతాక

ఉ॥ శంకరదాసమయ్య సిను ♦ జంగమువాడని యెంచి నేను నీ
వంక మహాపరాధమును ♦ వాసిగ జేసితి గాన నన్ను ని
శ్చంకగ బ్రోవుమయ్య తమ ♦ సన్నిధి దాసుడనన్న నాతనికా
మంకునువీడుమీయనుచు♦మన్ననజేసియుపొమ్మటంచనకా

వ. ఇట్లానతిచ్చి యచ్చటనుండి కొంతదూర మేగి మార్గమధ్యం
బున దుగ్గశవ్వ, దేడరదాసియనువారు దరిద్ర జరాభారం
బును సహింపలేక నాతని పాదములపై బడి లేవకున్న
శంకరదాసమయ్య వారల మనంబుగ్రహించి యంగుళితో
నొకవైపు చూపుచు నచ్చట మీరు త్రవ్వకొనుడు అందు
ధనంబు లభింపగలదని యానతిచ్చి వారల దీవించి స్వాశ్ర
మంబు ప్రవేశించె నంత.

గీ॥

* 20 సర్వమంగళాదేవి శంకరదాసునకు సపర్య లొనర్చుట. *

గీ॥ ఎన్నిరీతుల జూచిన ♦ నన్నివిధుల
నందికాదేవి పోలిక ♦ నలరు సర్వ

మంగళయనంగ నొక కన్నె ♦ మంగళమయి

చేరవచ్చెను నాతని ♦ సీమ కంత. గీ

ప. చేరి నిటలఘటిత సంపుటికృత కరారవిందుండును, మల
యానిల దోఘాయమాన యేకీభూత జటాధారుండును,
శరదందు చంద్రికా ధవళీకృత పాండుర దేహుండును, ఆ
కర్ణాంత విశ్రాంత నేత్రత్రయిండును నగు నమృహత్ముని
గాంచి కుసుమ శర పరంపరాఘాతాక్రాంత స్వాంతయై
సర్వమంగళాదేవి ౬౦

గీ॥ వలయు శుశ్రూషజేయగ ♦ వారి యాన

నంది జేయుచు నుండె న ♦ య్యతివ యెపుడు

పరమ సాధ్వీయు సావిత్రి ♦ పతిమ నాధు

నైకమత్యత జీవన ♦ నొక యనుచు. ౬౧

సీ॥ దాసయ్యకంటెను ♦ తాను ముందుగ లేచి

యింటిలోపలి పను ♦ లెల్ల జేయు

దాసు స్నానముజేయ ♦ తనుజేసి వెంటనె

పూజకైవస్తువుల్ ♦ పొందుపరచు

నాలయఁబున కేగు ♦ నంతలో వస్తువుల్

ముందుగ తా నేగి ♦ ముందునుంచు

భోజనం బిడి తాను ♦ భుజియించి పాదముల్

మెల్లగ నొత్తుచు ♦ మిన్నకుండు

గీ॥ నెందు కీ కష్టమని యన్న ♦ నేమి బలుక
 దిట్టులుండగ నొకనాడు ♦ గట్టు పిల్లు
 దాల్చు స్వప్నాన గనుపడి ♦ దాసుతోడ
 బలికె ప్రేమార్ద్ర దృష్టితో ♦ భావనోక్తి.

౬౨

{ ౭౦ శంకరదాసు శంకరుని యజ్ఞానుపారము సర్వమంగళాదేవిని
 వివాహమాడి యామెయందు సంతానము బడయుట. }

న. వత్సా! నీ యపారముగు భక్తికి నే నెంతేని సంతసించితిని.
 ఏది యెట్లున్నను పితృదేవతాసేవకమునకు సంతోష సంధా
 యియగు వంశాంకురంబును నంకురింపజేసిన గాని పితృ
 లోకంబు తృప్తినొందదు. కాన ప్రస్తుత మన్నివిధంబుల
 నీ కీవరకు నే నిచ్చిన వరంబులం దలంచుకొనుచు నీ సామీ
 ప్యంబున నీ కన్నివిధంబుల సమర్థుల నొనర్చు సర్వమంగళా
 దేవిని వివాహంబు గావించుకొనుటయే కర్తవ్యంబు. ఆమె
 యందు కుమారులు నొక కుమార్తె జనింతురు. మరియు
 నిన్నెవ్వరేని యనవత్కుండు యాదించిన నాతని యాచన
 వ్యర్థపుచ్చక నీ పుత్రుల నివ్వక పుత్రికనుమాత్ర మిచ్చి
 మధ్యక్తితో మెలంగుము. పిదప మోక్షమొసంగుదు నిది
 నా యాన తప్పక నొనర్చుమని యాతర్హితృడైన తదాజ్ఞ
 నొదలదాల్చి సర్వమంగళను వివాహమాడి కొంత కాలం
 బునకు మహాదేవ కృపాలబ్ధులగు పుత్రులును, నొక బాలి
 కామణియు నుదయింప నందు కూతున కంబికయని నామ

మేరువంశ పురాణము

కరణంబు గావించి సుఖంబున నుండ కొన్ని నాళ్లకు నరు
సోజియను క్షత్రియుం డనవత్తుండై శంకరదాసు మహి
మాతిశయముల విని సంతానార్థియై జడగిరి బ్రవేశించి
శంకరదాసమయ్య ననేక భంగుల ప్రార్థింప నంత శివాజ్ఞ
స్మరించి యంభిక యాతని వరఫలమనితలంచి నరుసోజి కా
బాలిక నొసంగి పంపి పుత్రుల కీశ్వర మహిమాతిశయం
బుల బోధింపుచు భగవద్భక్తితో కాలంబు గడుపుచుండె
నంత నచ్చట.

౬౩

* ౭౨ వరుసోజి అంభికను పెంచుట. *

గీ॥ అంభికనుగొని తాను క ధి ల్యాణ పురము

నందు నరుసోజి బెంచె నా ధి నందముగను

బాల్యమును వీడి యాబాల ధి వరుసగాను

యౌవనావస్థ బొందిన ధి యంతమీద.

౬౪

చ॥ వరుడటనుండునోయనుచు ధి వారిని వీరిని జూచి మెచ్చ కే
యరుగును కొన్ని దేశములు ధి నచ్చటనిష్ఠములేక నింటికికా
మరులుచు కాలమిట్టుల సమాహితవృత్తిని గడ్పనింటిలో
మరునికతారి పోలిక య ధి మానుష తేజము గల్గు బిడ్డకు
వ. ఎటులై నను త్వరలో వివాహము జరుపుట యుచితంబని
వరా న్వేషణమునకై నరుసోజి గ్రామాంతరమున కేగుచు
నొక ఘోరాటవి బ్రవేశించి, కమలాప్తకరజనిత నిదా
ఘోదకాక్రాంత శరీరుండై డస్సి శీతలచ్ఛాయాశ్రయణం
బొనర్చి నేదదీర్చుకొనుచుండ నంత.

౬౫

{ 23 వేటకరుడెంచిన కృష్ణాజినిజూచి నరుసోజి తన గృహంబులకు
దోడ్కొనిపోయి అంబిక నిచ్చుట. }

ఇనుగో బెబ్బలివచ్చె రం డిటకు రా + కేమీయటం చాడితా
వదనంబందలి స్వేదబిందువులతో + వాడైన శస్త్రాస్త్ర సం
పదతో నొక్కవటుండు వచ్చిన గనెక + స్వాంతరంబునక సంతసం
బధికంబై యొకపల్లుబల్లై తన యొక్క య్యారంబు గాన్పించగక

గీ॥ అయ్య! యిటురండ టంచన + నాత డంత

వాజినిం దిగి దరిజేర + వచ్చి యచట

విశ్రమించిన నరుసోజి + వినయ మిళిత

వాక్యవద్ధతి నిట్టుల + పశ్చ జేసె.

౬౮

వ. వీరకుమారా! నీ వేదేశంబున నుండువు? నీనామంబెయ్యది?
యొంటిగా నిటకు రాగతం బేమని పశ్చించిన నాతండు
వినయ ముప్పతిల్ల నే నొక రాచకుమారుండ. నన్ను
కృష్ణాజి యందురు. నా నివాసస్థానంబు కేరళదేశంబు. వేట
కరుడెంచిన వారందరు వేరొక మార్గంబున బోయినట్లు
న్నది. నేను వారికి కలిమిడి చేయవలయుననిన విని నరు
సోజి యాతని కిట్లయె.

౬౯

గీ॥ వేట నలసిన శ్రమలను + వీరపుత్ర

మధ్యహంతరసీమ స + న్నాన విధుల

నేడదీరుచుకొనుమన + జిత్త మలరి

మీదు చిత్తమటంచన + మిగుల ప్రేమ.

౭౦

వ. కృష్ణాజి తన కృష్ణముల దరించినందులకు భగవానుని నెంతేని గొనియాడుచు, తన యింటికిం దోడ్కొనిబోయి మజ్జన భోజనాదుల నాతని దృష్టిపరచు మధ్యకాలంబున మీనకేతన విజయ వైజయంతివలె విరాజిల్లు నంబికం గని కృష్ణాజి మోహితుండై యత్యంత సందేహ చిత్తంబుతో నరుసోజికి తన మనంబు దెల్పు. దైవకృతంబని సుఖోపించి కన్యాదానంబు జేసి కృతకృత్యుండై నరుసోజి తపంబున కేగె నంత.

౭౧

* ౭౨ అంబికకు సంతానము గలుగుట. *

ఆ॥ పరగ చతురశీతి † బంధనంబుల ప్రీతి
బొందుచుండి మరి ము † కుండ చరణ
పూజనేయుచున్న † పూనిక్కిని నంబిక
కపుడు పుత్రవాంఛ † యలరుచుండె.

౭౨

వ. ఇట్లు వాంఛించు నా యువతికి క్రమంబుగా

౭౩

గీ॥ స్థిరము సంతాజి మాండ్కాజి † దేవుజియని
పుత్రులును గల్గి రందులో † పుణ్యయుతుడు
పెద్ద సంతాజి కప్పడు † ప్రేమ నుపన
యనము గావించ విద్యకై † యరిగె నంత.

౭౪

{ ౭౫ సంతాజి కాంచీపురంబున అనందయను కన్యకను వివాహమాడి
స్వగృహంబు జేయట. }

ఉ॥ వేదములక పడంగముల † వేరగువిద్యల నేర్చి యొజ్జకై

సాదర మొప్ప నార్కుని మ † హానుమతినొని కాంచిలోన తా

శ్రీధరుజూచి యచ్చటనె ♦ శీలగుణంబుల కెల్ల మేటియా
న్లొదరహాస వక్తనొక ♦ కామినిబోవగ జూచి మోహతక్

వ. అట్లేగెడి యాతన్ని పరిచయంబునకై పరిసరభూమిం ది
రుగువారలచే దెలసి వారా తన్ని నామంబానందియని
చెప్పి తలిదండులం దెలిపిన గుర్తెరింగి వా రింటికేగి ౭౬

చ॥ కని మనస్సెల్ల మోహమను కంఠిని ముగ్ధిన నామెపెద్దలక్
గని దన చిత్తముఁ దెలుప ♦ గా నపుడే తన పుత్రికంత వే
డ్కను హితబంధుజాలమున ♦ గౌరవబుద్ధిని పెండ్లిజేసి పా
వనుడయియల్లునిఁ నుతనుఁబంపెనుకట్నములెల్ల బెట్టియుఁ

గీ॥ వెంట నిడుకొని ఘోరమా ♦ విపినమందు

మద్యమును ద్రావి కలహించు ♦ మనుజుల గని

దయదలంచియు వారి న ♦ త్యంత మృదుల

వాక్కులను బల్కె సంతాజి ♦ వారు వినగ. ౭౭

వ. అన్నలాగా! మీ రిర్వు రేకదేశంబులో జన్మించి భగవ
న్నిర్మితాహార పానీయంబుల ననుభవింపుచు సౌఖ్యంబుగా
ధర్మమార్గంబుల నడచుచు శ్రేయంబు గొనుట ముఖ్యంబు.
అట్లుగాక శాస్త్రదూష్యంబై లోకహేయ పదార్థంబులగు
మద్యమాంసంబు లనుభవించుట మంచిదని తలంచితరాశి
మద్యపానమునకుగలవిరోధంబు వినుడు “సు రాపాన కృతం
పాశం సుధాపానేన నశ్యతి” యను స్మృతికి తగినది గాదు.

ఉ॥ కన్నులు యెట్టబారగ వి ♦ కారపువాసన వక్త మొందగా
గన్నును మిన్నగానక స్వకాంతకురోత జనింపజేయు తా

గన్నకుమారు లలైదరుఁకట్టములెన్నియొ సంభవించు మీ
యెన్నికయుఁ నశించు వఱిఁ యేమిదివీడుఁ నుద్యపానముఁ
వ. ఇక మాంసం బెట్టిదనిన. ౮౧

గీ॥ కత్తి చేబట్టి యేమి యి ఁ కట్టు దెలియ
నట్టి మృగఖగ జీవమా ఁ లయయొ! చంప
నెంత ఘోరంబో చూవె తా ఁ మంత కఠిన
హృదయులై జేయుటిడి పాప ఁ పదముగాదె. ౮౨

వ. అని యుపదేశించిన వారలు కలహంబు మాని యధేచ్ఛ
జని రంత సుతాజి యానందితో తన పుణ్యాశ్రమంబు
ప్రవేశించిన. ౮౩

* ౨౬ ఆనందికి పాండురంగడు, జ్ఞానదేవను పుత్రులు గలుగుట. *

చ॥ అరయగ కొంతకాలమునఁకా చెలికాత్మభవుల జనింప సం
బరమున పాండురంగడనిఁ బాగుగ పెద్దకుమారుబిల్పుచుఁ
బరువడి జ్ఞానదేవనుచు ఁ వాంఛను రెండవవాని బిల్వవా
రిరువురునెంచి రావారి మఁ పేశుల బాల్యము వీడిరందులో
* ౨౭ పాండురంగడు దానాయయందు నల్వ సుతులందు బడయుట. *

గీ॥ పాండురంగడు పెద్దయై ఁ పుండరీక
నాభు నెంచుచు నుపసీతు ఁ డయ్య దేశ
దేశముల తిర్గి యొకఁ ఁట ఁ దివ్యతేజ
రాశిదానాయి యను కన్య ఁ రమణతగని. ౮౪

వ. తత్కన్యా పాణిగ్రహణ కుతూహల మానసుండై కొండ
రితో మంతనంబు జేసి తన్నిత్ర సంఘటనా పూర్వకంబుగా

న క్కన్యకా వివాహం బాడి పాండురంగడు నత్యంతానం
దంబుగా కాలంబు గడుపుచు క్రమంబుగా నల్వరు కు
మారులం గనిన వారలకు ౮౬

గీ॥ వరుస లింబాజి యనియు బా॥ బాజి యనియు
కోర్కె భగవంతుడనగ స ॥ కోజి యనగ
పేరులనుబెట్టి తల్లి సొ ॥ ప్రీతి తోడ
పంక్తిరథుని కుమారుల ॥ వలె నలరిరి. ౮౭

వ. ఇట్లుదయించిన బాలురకు క్రమంబుగా నక్షరాభ్యాసాది
కార్యంబుల జేసి వ్రతబంధనంబు గావించి గురుకులాశ్ర
మంబునకు బంపిన్ నందు సకోజి. ౮౮

* ౭౮ సకోజి బృందావనమున తుకాయిని వివాహమాడుట. *

గీ॥ సకల విద్యల నేరిచి ॥ సరస వాక్య
రచనచే యొజ్జ మెప్పు ప ॥ రిచితి వడసి
యాన గైకొని పుణ్యయా ॥ త్రానుకూల
దేవతలజూచి జేరె బృం ॥ దావనంబు. ౮౯

గీ॥ ఆ దినము గోకులాష్టమి ॥ యగుట కృష్ణ
వైభవంబును సేవించు ॥ వాంఛ దగిలి
యమున నీరాడి కృష్ణాల ॥ యమును భక్తి
జేరి సేవించె నుతదేవు ॥ భూరి మహిమ. ౯౦

క॥ పాలును వెన్నయు బెరుగును
మేలగు శర్కరయు గలిపి ॥ మించిన బగితిక
కాల యముని హరియించు కృ
పాలుని యదునందనేచ్చ ॥ బరిగిన వానిక. ౯౧

ప. నివేదనంబునకు సమర్పించి సాగిలబడి

౯౨

ప. గీ॥ ఓన్నమో వాసుదేవాయ † పన్నగారి
వాహనాయనమో భక్త † నత్సలాయ
దానవహరాయ దుష్ట వి † ధ్వంసకాయ
యదుకులాంభోధి చంద్రాయ † యంజలిదుగో ౯౩

ప. ఇట్లనేకవిధంబుల బ్రార్థించి పురంబుజూచు వేడ్కతో
రాజవీధి శృంగారంబు గని యచ్చెరువందుచు నివాస గృ
యరుడెంచు కాలంబున దివ్యాంగనబోలె
సకలాంగ సౌందర్య సౌకుమార్యాతిశయంబు గల కన్యకా
మణి నొక్కరై గాంచి యనంగబాణాంకుడై యా
జవ్వని దీనివాస గ్రామమేయనియు, తుకాయి యను నా
మముగలదనియు నామె నిజవృత్తాంతం బెరింగి యా తరుణీ
నివాసంబునకు జని యచ్చట ౯౪

సీ॥ గీ॥ తల్లిదండ్రుల దరికేగి † తనదు హృదయ
మంత దెల్పిన వారలు † నతని వంశ
గౌరవాదల నడిగియు † కన్య నిచ్చి
పెండ్లిజేసిరి స్వగృహాంత † విధియుతముగ. ౯౫

ప. అట్లు లెదుదినంబు లుద్వాహవిధుల నిర్వర్తింపజేసి యా
రవనాటి సాయంకాలమునం దా నూతనదంపతుల శయ్యా
గారంబునం బ్రవేశింపజేసిన ౯౬

ఉ॥ మారునిచేటి బొమ్మవలె † మంజులకంకణ క్రేంకణాది సం
శ్రుతి శబ్దజాలములు † ముగ్ధయటంచని చెప్పచుండగా

సారసనేత్రి వచ్చె నది ♦ చక్కగజూచి నకోజి మెల్లగఁ
జేరగబోయి హస్తమును ♦ చేకొనిమోహము పొంగిపొర్లగఁ

గీ॥ హస్తమునుబట్ట ముగ్ధత్వ ♦ మపుడె బోయి
మారబాణ సమాన యకా ♦ మగువ దృష్టి
తోడ భర్తను జూచిన ♦ తోయజాస్య
సప్పుడే కౌగలించెను ♦ మెప్పువడసి. ౯౮

వ. అట్లు గాఢాలింగన జనితానందాబ్ధి తరంగంబుల నూగు
లాడుచు గొంత కాలంబు గడుపుచుండిన తదనంతరంబ

* ౭౯ తుకాయికి దామాజి గలుగుట. *

నీ॥ సంతాన వాంఛయు ♦ సతిమనంబున గల్గ
విష్ణు పూజలు జేసి ♦ వినయమతిగ
నిత్య సత్యవ్రతు ♦ నిగమాంత విజ్ఞాన
నిధి భక్తియుతుడును ♦ సీరజాక్ష
చరణసేవితు డర్ధి ♦ జనపోషకుండును
ధర్మ మార్గంబును ♦ దప్పనట్టి
దామాజియను చిన్ని ♦ తనయుని బడసియు
జాతకర్మాదుల ♦ సలిపి పిదప

గీ॥ నక్షరాభ్యాసమును జేసి ♦ యంతమీద
నుపనయనమును జేసి తా ♦ నోర్పు గల్గ
విద్యలను నేర్ప బంపిన ♦ వేగిరముగ
నేర్చి దామాజి వచ్చెను ♦ నిలయమునకు. ౧౦౦

వ. వచ్చిన తదనంతరంబు. ౧౦౧

* ౮౦ దామాజి పండరిపురంబున కేగుట. *

చ॥ జనకునితోడ కొన్ని దివఃసంబులు నుండియు తల్లితోడ నా
వ. జ్ఞుగొని దేశదేశముల † జ్ఞానసుబోధ లెరుంగ జేయుచు
ఘనమణి గోపురాద్యధిక † కానన పుష్పిత వల్లరీ గణం
బును ధనరత్నమండిత యఃమోఘముపండరిజేరబోయినక

* ౮౧ పండరి పుర వర్ణన. *

గీ॥ నిఖిల భూర్భాస్వధి లోకముల † నెత్తినిగల
శేషు డొగియెంచ పై సునా † నీరుడెల్ల
చూచుటకు దోచకుండెడు † చుట్టు కొట
వరలె వైగులు బేధింప † పశములేక. . ౧౦౩

సీ॥ శశికాంతమణి గణ † స్థితకాంతిచ్ఛటా
సంయుతి సుందర † సాధములును
ఫలపుష్ప కల్పవ † భరిత రాజోద్యాన
భాసిత వల్లరీ † పాదపములు
నవమణి ప్రాసాద † నవ్యాంతరస్థల
సంచారితానంద † చంద్రముఖులు
నుచ్చైశ్రీవంబును † మెచ్చనివాజులు
నైరావతంబును † మీరుకరులు

గీ॥ భీమబలముల మెచ్చని † వీరభటులు
గురువునకు తప్పువెట్టెడు † గొప్ప ద్విజులు
సత్య ధర్మప్రచారులు † షట్కీయులును
వైశ్రీవణు నీసడించెడు † వైశ్యజులును
పుణ్యవర్తన శూద్రు లా † పురిని గలరు. ౧౦౪

వ. మరియు విశాలములగు రాజవీధుల నొప్పారు నప్పండవీ
క్షేత్రంబు సొచ్చి రుక్మిణీ సహిత పాండురంగ దర్శన
కుశూహలోద్దీపిత హృదయుండై దామాజి ౧౦౧

* ౮౨ దామాజి పాండురంగని దర్శించుట. *

చ॥ చని యటగాంచె సోద కవిశపదకాయుని శత్రుజి త్సుద
ర్శన దరశార్థనందక క † రస్థుని కాంచనచేలునిక గృహ
వననిధి సూర్యరుగ్వికచ † పద్మదళాయత లోచనుక గళా
దనవర తార్తరక్షకు విహంగ తురంగని పాండురంగనిక.

వ. ఇట్లు లా దేవదేవుని గని సాష్టాంగ దండవత్ప్రణామము
లాచరించి, యనేక భంగుల వినుతించి, యర్చకు లొసగిన
తీర్థ నిర్తాల్యాదులం బరిగ్రహించి తదనంతరం బచటినుండి
చంద్రభాగా నదీతీరంబునకు విచ్చేసి. ౧౦౨

గీ॥ తీర్థవాసులతో తాను † దిరిగి తిరిగి

క్షేత్ర వృత్తాంతముల విని † చెవులు ధన్య

మయ్యె నంచని యా నదీ † ప్రాంత మందు

జేరి గూర్చున్న యంత నా † సీమలోన. ౧౦౩

* ౮౩ దామాజి గుణాబాయిని జూచి మోహించి వివాహమాడుట. *

కొంగు ప్రభాతవాయువులకున్నలుయోటమిజెప్పుచుండమేల్
ముంగురులాడగా సొగసు † బూనిన దేహము కంటి కింపుగక
బంగరు బొమ్మవోలె నొక † భామ ఘటంబును చేతబట్టి తా
నుంగన నీరునింపి కొల † నుంగల వీర మలంకరింపగా. ౧౦౪

నీ॥ ఆ మానినిః గది ♦ దామాజి హృదయంబు
మోహంపుటిర్లచే ♦ ముంపబడియె

దరికేగ సందేహ ♦ తప్పుడై చిత్తంబు
సరిజేయ చలితమై ♦ సంచరింప

పులికితి గాత్రుడై ♦ పూబోడి కడకేగ
చరణవిన్యాసంబు ♦ సలుపుచుండి

యేమిబల్కిన తన ♦ కేమి వచ్చునో యంచు
సంశయావిష్టిత ♦ స్వాగతు డగుచు

గీ॥ నెట్టకేలకు గాపుండి ♦ యిట్టులనియె
ముగుద నీ పేరు నిస్సన్న ♦ పుణ్యు లెవరు
వాస మెచ్చట జెప్పము ♦ వాస్తవముగ
ననెడు దామాజి వాక్యము ♦ లాలకించి. ౧౧౦

వ. దిగ్గునలేచి సందేహిత హృదయారవిందయై జితమున్మథా
కారుండగు నాతని యాకారంబు తన మనోరథ మీడేర్ప
రంగనాథుడు కృపచే ననాలోచితంబుగా దర్శనమగుట
కెంతేని యానందింపుచు తన యభిమాన మాతనికి దెల్పిన
నేమియనునో యని యాలోచింపుచు నేలజూచుచు తన
కేగింటి చూడ్కుల బరహి యాతని హృదయ ధనంబు
లాగుకొని పాదాంగుళిచే నేలపై వ్రాతల వ్రాయుచు
కంబు సదృశంబగు కంఠము సవరింపుకొని కలకంఠ కంఠ
స్వరంబు జీర బార నెట్టకేల కీట్టులనియె. ౧౧౧

క॥ ఈపురి పాలించెడి యా

భూపతి నాతండ్రి మిగుల ♦ పూజ్యుడు ధరలో

నాపేరు గుణవ తందురు

మీపేదే మెచటికేగ ♦ మేకొనియెదదో. ౧౧౨

అని యిట్లడిగి తద్వృత్తాంత శ్రవణ కౌతుహలంబు లేని
దానివలె పూర్ణకుంభంబు కక్షంబున నిడుకొని క్రేగంటి
చూడ్కులక జూచుచు నడచుచుండ దామాజి యడ్డవచ్చి
ఎనితా! అసంఖ్యాకంబులగు దాస దాసీజనంబులుండ నీ
కేల యీ శ్రమ. యన నక్కాంత యిట్టులనియె. నాయ
నుగు కుసుమ కుంజ లతానికుంజంబులకు నేనే నీరు
పోయుదును కాని మీ వృత్తాంతము దెలుపరైతిరి యని
గొణుకుకొనుచు నడచుచున్న యమ్మగుడ ననుసరించి
పోవుచు దామాజి తన వృత్తాంతము జెప్పిన విని మా
యింటి కరుదెంచి నన్ను వివాహమాడుమను భావంబు
స్ఫురింప మీ రొంటిగా నిక్కడ యుండవలసి వచ్చినది
కాబోలు! మా జనకునికి మీ దర్శనభాగ్యంబు సమకూర్పు
డని జెప్పి వనాంతరమున ప్రవేశించి నంత నతడు గుణా
బాయి యింటికేగ తజ్జనకుం డతిథి సత్తారంబు గావించి
ప్రేమించి తన యాభిప్రాయ మెరింగి యాతని వంశ
గౌరవముల కభినందించి కూతు నిచ్చి వివాహంబు గా
వించిన వా రిరువురు పరస్పర ప్రేమానురాగ సాంద్ర
చిత్తంబులతో ౧౧౩

చ॥ వనముల సంచరింతు రొక ♦ వారము నట్టె విలాసగేహమం
దునవిహరింతురావిధినితోయరుహక్షియుదానుగూడియిం
పునసికతాతలంబులన ♦ పూర్వ గుహాదుల విశ్రమింతు రి
ట్లని యననేల వారల మహార్హసుఖంబుల నెన్న చిత్రమా

గీ॥ ఈ విధంబుగ కాలంబు † నెల్లగడిపి
తుదకు సంతాన వాంఛ యా † తోయజాస్య
చిత్తమున గల్గి భర్తతో † జెప్పె నిట్లు
రంగనాథుని కృపయింక † రాదు కనగ. ౧౧౧

గీ॥ గతులు లేవింక పుత్రులు † గలుగకున్న
తపముజేయుము యిప్పుడా † దానవారి
రక్షకునిగూర్చి జేసిన † లక్షణయుత
సుతులు గలుగకయుందురా † శుభచరిత్ర. ౧౧౨

{ ౮౪ దామాజికి పాండురంగని వరప్రభావంబున చంద్రభాగలో }
నామదేవు లభించుట.

అని ప్రార్థించిన భార్యమాటలను తా † నాలించియుక్ భక్తిస
న్దనమందుకహరి! పుండరీకనయనా! † మానాధ! దేవా! జనా
ర్దన! సర్వేశ్వర! మాపయి కరుణ నం † తానంబు నిమ్మన్న నం
తనె స్వప్నంబున పండరీశ్వరుడు తా † దామాజితో నిట్లనె.

గీ॥ నీవు ననునమ్మియుంటచే † నిక్కముగను
పుత్రునిచ్చెద నిప్పుడు † పూర్ణభక్తి
భీమనదిలోన స్నానముల్ † ప్రీతి నెరపి
ననుదలించుచు నుండ మ † న్ననగ నీకు. ౧౧౩

చ॥ సుతుడు లభించుమాక్తిక సుశోభితపేటికయందు నీకునన్
సతతము దల్లువాడు గుణ † సంయుతుడాప్తసమగ్రభక్తిమై
హితుడై నాకు మీకనుచు † నింపుగజెప్పియు వేగదాతిరో
హితుడై నంత మేల్కని ర † మేళుదలంచియు భార్యకిట్లనె.

గీ॥ స్వప్న వృత్తాంత మంతయు † సరిగజెప్పి
భీమనది కేగి స్నానాది † విధుల నెరపి
యెదురు జూచుచుండగ † నదిని వీచి
కలను పేటిక గావించె † కన్నుగవకు. ౧౨౦

వ. వెంటనే నదీజలంబులలోనికి దిగ నదీచుతల్లి తన యనంత
కరములచే నితనికి సుతుని నొసంగుచున్నదో యనురీతి
తరంగములపై దేలియాడుచు వచ్చుచున్న మాక్తిక మం
జూష నందుకొని దరిజేరి యా పేటిక విప్ప నందులో
మాతృ గర్భకోషమున నున్న శిశువు తెరంగున బ్రకా
శించు శిశువును గ్రహించి ప్రహృష్టాంతరంగుండై యింటి
కేగి బాలకుని భార్య కొసంగిన నంత కృష్ణునింగన్న దేవకీ
దేవికి స్తన్యంబులు బుద్ధివించిన చందంబున నా గుణాబాయి
పయోధరంబులు క్షీరపూరితంబులై నంత నబ్బలకున
కొసంగి తృప్తి నొందించిన యనంతరంబ ౧౨౧

గీ॥ పేరుబెట్టగ యచ్చటి † పెద్దలంత
జూచుచుండగ నిట్లు న † చ్యుతుడు బలికె
నామదేవాభిధానంబు † తో మరుగడ
సంతతము భక్తిగలుగుచు † సాగుననుచు. ౧౨౨

* ౮౫ నామదేవు బాల్యాది వర్ణన. *

వ. ఇట్లాజ్ఞాపించి యంతర్హితుండైన యనంతరంబు సకల
మానవ హృదయాజ్ఞాన నిర్ధారనా సమర్థుండగు నామదే
వు డనుచినంబు ౧౨౩

సీ॥ అహరహంబులయందు ♦ నచ్చుతు దలచుచు
 వేదాంత మార్గంబు ♦ వెదకుచుండు
 శిశువయ్య తానుండి ♦ శ్రీరంగనాథుని
 రూపును గని వేరు ♦ రోయుచుండు
 నడుసినేర్చియు తాను ♦ గుడికేగ దలచును
 జిహ్వాకేశవుని భ ♦ జింపుచుండు
 హస్తముల్ తాళము ♦ నచ్చ వేయుచునుండు
 చిత్తమా హరిపాద ♦ సీమజేర్చు

గీ॥ నిట్లు కాలంబు గడుపుచు ♦ నెపుడు గనిన
 స్వామి పాదారవింద సం ♦ స్మరణదక్క
 నన్యమును దల్పు డాతడు ♦ నతనికి విధి
 వత్తుగా వ్రోతబంధన ♦ వాంఛదీర్చి.

౧౨౪

సీ॥ దామాజి యొకనాడు ♦ భామతో నిట్లనె
 గామాంతరంబున ♦ కార్య మొకటి
 యుంటచే బోయెద ♦ నొగి నీ దినము రంగ
 నాథు పూజకు మన ♦ నామదేవు
 నంపు మటంచు తా ♦ నరగిన పిమ్మట
 పితృజ్ఞ గుడికేగి ♦ ప్రీతి రంగ
 దేవుని పూజించి ♦ దివ్య ఫలంబుల
 ముందిడి తినుమన్న ♦ ముట్టకున్న

గీ॥ బాలుడను గాన తప్పలు ♦ బహువిధముల
 గల్గియున్నను కరుణించి ♦ కాపుమయ్య

నీవు తినకున్న మాయమ్మ † వగొట్టు
తప్పకను తిను మీ దేవ † తార్క్ష్యవాహ. ౧౨౧

గీ॥ నామదేవుని మేల్ ప్రార్థ † నను విని మది
భక్తవరదుండు కాన నా † పక్ష వస్తు
నిచయ మెల్లను భుజియించి † నియతి బలికె
నెవ్వరికి జెప్ప కో వత్స! † యీ విధంబు. ౧౨౨

వ. రంగనాథుని యాజ్ఞ శిరసావహించి ప్రాణమంబు గావించిన నంతర్హితుం డయ్యె. నంత నామదేవు ఇంటికేతెంచి తల్లి ప్రసాదం బేదన జరిగినవృత్తాంతము జెప్ప నాశ్చర్యంబుతో మరునాడు నాథుని కెరిగించిన నాతండు తిరిగి తన పుత్రునే బంప భుజించుటకు సంశయింపుచున్న దేవదేవునిం గాంచి నామదేవుడు ౧౨౩

గీ॥ రంగనాథాయతే నమో † రమ్యరూప
నారసింహాయతే నమో † నళిననాభ
విశ్వబీజాయతే నమో † వేంకటేశ
భక్తరక్షాయతే నమో † భార్గవీశ. ౧౨౪

వ. అని నిమిలిత నేత్రుండై కరముల మొగిడ్చి స్వామి! మత్పిత పరీక్షకై వచ్చినాడు కరుణించి భుజింపవే యనుచుండ రంగనాథుడు ౧౨౫

గీ॥ మరల బ్రార్థించు భక్త దా † మాజి తనయు
మాట నిల్పగ వచ్చి స † న్నానముగను

నారగించిన నదిజూచి ♦ హర్షితాత్ము
డయ్యు సుతుని వివాహంబు ♦ చెయ్యదలచి.

* ౮౬ నామదేవుని వివాహాది వృత్తాంతములు. *

వ. ఇట్లు దినదిన ప్రవర్ధమాన శరీరంబుతో బాటు భక్తి వృద్ధి
యగుచుండ రాధాభాయి యను కన్నియను వివాహంబు
గావింప సుఖముగా కొన్ని దినములు గడచిన నామెకు
పుత్రులు నొక పుత్రికయు గలిగి వృద్ధిబొందుచుండిరి.

గీ॥ ఇట్లుండగ సంత జ్ఞా ♦ నేశ్వరుండు
నామదేవుని సేవించి ♦ నయవిధముల
సన్నుతించియు సతనితో ♦ సంశయముల
వేద వేదాంత రీతుల ♦ విన్నవించి. ౧౩౨

సీ॥ దివ్యస్థలంబుల ♦ దిరిగివత్తము రమ్మ
టంచు నిర్వరుగూడి ♦ మంచి వైన
క్షేత్రముల్ నదులును ♦ గోత్రముల్ జూచియు
పండరి పురిజేర ♦ పుండరీకు
డనె నిట్లు నామదే ♦ వా సీపు నాచార్యు
నాశ్రయించితివేని ♦ యథుము బాయు
నాగనాథునిపద్ధ ♦ నయవిద్యలను పరి
శోధించినట్టి వి ♦ సోబ కడకు

గీ॥ పోయి జ్ఞానంబు దెలియుము ♦ పుణ్యమయను
టంచు దెలిపిన నామదే ♦ వంచితముగ
పరగ జ్ఞానేశ్వరాజ్ఞను ♦ వడసి పిదప
సతని చర్యల జూచిన ♦ మతము గాక. ౧౩౩

గీ॥ పాదములు రెండు లింగాన † బారవైచి
నిద్దురనుబొంది పన్నట్టి † మొద్దుబోలె
పడిన మనుజునిగాంచి తా † భ్రాంతిజెంది
యీశ్వరుని తన్నువాడు జ్ఞా † నేశుడగునె. ౧౩౮

* ౮౭ నామదేవు వీసోభాకేశుని నాశ్రయించుట. *

వ. ఇట్లు తలంపుచు నాతనినే వీసోభాకేశుడని తెలుసుకొని
మెల్లగా నిదురనుండి మేల్కొలిపి స్వామీ! మీ రింతటి
వివేకవంతులై యీ దేవునిపై పాదములుంచుట న్యాయంబే? యని ప్రశ్నింప నాతడు చిరునవ్వు నవ్వుచు
వత్సా! శరీరమతిభారము గలదగుటచే సహించక నిట్లే
పడియుంటిని గాన మన్నించి యీశ్వరశూన్య ప్రదేశంబున
నుంచుమన తిన్నగా లేవనెత్తి మరొక స్థలంబున నుంచిన
నచ్చట లింగాకార మేర్పడ నట్లే యంతటను రుద్రమయం
బుగా గాన్పించిన నాశ్చర్యాన్వితుండై నిలచియున్న నామ
దేవుతో వీసోభాకేశు డిట్లనియె. ౧౩౯

క॥ ఈశ్వరమయ మీ జగమని

శాశ్వతముగ నమ్ముమింక † సర్వమయుడు న

శ్వేత్వరు డన్నివిధంబుల

నశ్వరుడుం గాక యుండ † నవరతములుగన్. ౧౪౦

గీ॥ పండరీశుని యాజ్ఞను † బడసి నీవు

వచ్చినాడవు గావున † భక్తుడవయి

జీవితంబును శ్రీశుని ♦ జేర్పదగిన

దనుచు వేదాంత విషయము ♦ లన్నిదెలిపె. ౧౩౭

వ. ఇట్లు సద్గురు సమాశ్రయణం బొనర్చి నామదేవుండు
పండరీనాథుని పరీక్షలనెల్ల జయించి యనవరతము భగవ
ధ్యానపరుండై తరించె. పిమ్మట నాతని పుత్రులు యెల్ల
కాలము పాండురంగనినే స్మరింపుచు ననేక సత్సంతానముల
బడసిరి. మరియు శంకరదాసమయ్య పుత్రులు అనేక సంతానములచే వృద్ధియై మేరువారని పిలువబడుచుండిరి. అం
బిక సంతానీయుడగు నామదేవు నుంచి చిప్పె (సింపి) వా
రనియు పిలువబడుచు పహిత కులాచారాదులచే నుభయ
వంశంబులు వృద్ధియయ్యె. ౧౩౮

* ౮౮ ఫలశ్రుతి. *

సీ॥ మునులార నా చేత ♦ వినుపించి నటువంటి

మేరువంశాతి వి ♦ స్తార కథను

పుణ్య తీర్థంబులు ♦ పుణ్యాశ్రమంబులు

దివ్యభవ్య జేత్ర ♦ దేవతాళి

చరితల జగగిరి ♦ శంకరదాస మ

హత్వము నామదే ♦ వాభిధాన

వైభవమును స్వన ♦ వాతు కులాచార

ధర్మప్రచారము ♦ తత్వపదము

గీ॥ గర్భగోళ పశంసయు ♦ కమలజాండ
నాథలీల విశేష సు ♦ బోధలలగు
మేరువంశ పురాణ మె ♦ వ్యారు వినిన
నిహపర ఫలంబులందు ♦ రెన్న భువిని.

౧౩౯

క॥ ఈ మేరు పురాణంబును
పామరులును విన్న జ్ఞాన ♦ భవుతాదురు పై
కామితము లొనర జేయును
శ్రీమామానస హరుండు ♦ సిద్ధాంతముగ్గ. ౧౪౦

గీ॥ ఈ పురాణంబులోపల ♦ నిమిడియున్న
కథలలో నొక్కటైనను ♦ కలతలేక
వినిన వ్రాసినవారలు ♦ విబుధ లోక
నందన వనాప్తి ఫలముల ♦ నందుచుండు. ౧౪౧

* ఆశ్వాసాంతము. *

చ॥ నిరవధికా కృపాంబునిధి ♦ నిర్జరనాథ జితాసురాధిపా
వర జయహార్యధైర్య భవ ♦ బంధవిమోచన దివ్యరూపశో
భరతమహాపదేశగుణ ♦ భావికలాప కలాపవంద్య శం
కరహిత జన్మశూన్య బహు ♦ కారణకారణ శ్రీరమాధిపా

* ఉత్సాహ *

కలుషకాననాగ్నిరూప ♦ కామినీ మనోస్మరా
జలజనాభ చంద్రహాస ♦ చంద్రికా సదృగ్యశా

సలిలసంయుతాబ్ధదేహా ♦ సన్నతామరాభవా
విలసితా హిరాణ్యహేద్ర ♦ వేశ్యవేంకటేశ్వరా. ౧౪౩

* తరళవృత్తము. *

గుణ రసాప్తక చంద్ర (౧౦౬౩) సంఖ్య న కుంతితంబగు శాలివా
హన శకంబునకుఁ సమానము ♦ నౌ వృషాభిద వత్సరం
బునను మాఘవశక్షపక్షము ♦ పూర్ణిమకు ముగియించితె
మినుకుచేడె స్వరూపమైనది ♦ మేరువంశ పురాణము. ౧౪౪

౫౬౪

ఇతి శ్రీమదలక్ష్మీలక్ష్మణానాయక వేంకటేశ్వర పాదారవింద
ధ్యానాసక్త కౌండిన్యనగోత్ర పవిత్ర పాపయాఖ్య
పుత్ర కనకమాంబా గర్భశుక్తి ముక్తాఫల
పూర్ణానంద వాడపల్లి ఆగయాఖ్య
రాజయోగి ప్రణీతంబైన మేరు
వంశ పురాణంబునందు
తృతీయాశ్వాసము
సంపూర్ణం
శ్రీ వేంకటేశ్వరార్పణమస్తు.

- ♦ ద్వివ్యసహాయకర్త పశీశంస ♦ -

క॥ శ్రీధవుడగు శ్రీ వేంకట

నాథుం డిల దైవమంచు ♦ నాసింతును భూ

మిన్ ధార్మిక సంతతికిని

బాధలు లేకుండ జేసి ♦ భద్రము లిడుతన్.

చ॥ పరగను కాకతీయ పరి ♦ పాలిత రాజ్యము నోరుగల్లులా

సిరియును సంపదల్ గలిగి ♦ శ్రీహరిపాద సరోరుహంబులున్

మరువకయుండు వాడైలి ♦ మాన్యుడుగా గన మెట్టురామయా.

ఖ్యు రహిని వర్ధిలెన్ నతని ♦ కూర్చి సతీమణి వెంకమాంబయన్. ౨

ఉ॥ వీరల పుత్రులన్ కలువ ♦ భీరులు జ్యేష్ఠుడు రామచంద్రుడున్

భూరిగుణుండు లచ్చయాయు ♦ పూజకవీంద్రుడు బుచ్చిరామయన్

సార విచారణాపరుడు ♦ సద్గుణకీల శమాది వద్గుణం

దారయ సత్తయాభిదుడు ♦ సద్భజనబల కల్పకృతుమా. 3

ఉ॥ ఈతడు రామేశ్వరీ యను ♦ నితని జేకొని ధర్మకార్యముల్

ప్రీతిగ జేయుచున్ గురల ♦ ప్రేమగ వూజలు సల్పుచుండి తాన్

దాతలనాటి మగ్గును ♦ తప్పక వర్తిలనుండె నుర్వి యే

రీతిగనైన సత్య విప ♦ రీతముజేయడ సాధనామదన్, ౪

ఉ॥ మాధవుడృష్టి గల్గియు కు ♦ మారులు విడ్డలు గల్గిరా జగ

న్నాథము శ్రీహరి యన గు ♦ జామయూ డెంతయు వెంకటేశ దా

మోదర నామకుల్ సుగుణ ♦ మూర్తులు ప్రేమ కృపా సమద్రులన్

సోదరులై రమాధవుని ♦ శోభిత స్కృపవృద్ధి బొందిరా. ౫

గీ॥ లక్ష్మీనరసమ్మ సుగుణ వి ♦ లాసవతియు

కడకు కౌగల్చి గలిగెను ♦ కాంతియుతయు

నిట్టి సంతానమునుగన్న ♦ యట్టి సత్త

యాఖ్యు డొకనాడు ననుజూచి ♦ యడిగె నిటుల. ౬

చ॥ కులము నెఱుంగకుండ బహు ♦ క్రుంగుచునుండెడి జాతి సోదరుల్
 ఫలచుని దల్ప, కష్టముల ♦ బాల్పడి మేరు పురాణ గ్రంథమున్
 కులికెడు వాక్యజాలముల ♦ కూడికతో రచియించినాడ వీ
 కులముకు గౌరవంబును న ♦ కుంతిత తేజసు గల్గి సోదరా.

గీ॥ ఇన్ని కష్టాలకోర్చిన ♦ నింతయైన
 కార్యభారంబు దగ్గ నా ♦ కవిపతేంద్ర!
 గాన ముద్రించు మనజాతి ♦ గ్రంథచునియు
 ద్రవ్యమును యిచ్చె తగినంత ♦ తప్పకుండ.

గీ॥ అచ్చు నొత్తించి ధన్యత ♦ నందినాడ
 ద్రవ్యమిచ్చిన సత్తయి ♦ ధార్మికునకు
 వేంకటాచల శాధుండు ♦ వేడ్కమీర
 భోగ భాగ్యంబులిడి సదా ♦ బ్రోచుగాక.

ఇట్లు
 గ్రంథకర్త

గ్రంథాభిమానులు

—♦ అఖిల భారత మేరుకుల సంఘము వారు ♦—

ప్రతిమేరునకు మొదట 'శ్రీ' యనియు చివర 'గారు' అనియు చదువగలరు.

వరంగల్	పోలకం వేంకట్రామయ్యద్రాబాద్
వాడపల్లి బుచ్చిరాములు కవిగారు	మొలుగూరు సత్యనారాయణ వర్మ
రాయభారపు జగన్నాథం కవిగారు	సిద్దుహర్ వెంకటకృష్ణం ఓవర్నీర్
మల్లెల శోభనాచలపతిరావుగారు	బెజవాడ భిమ్మంపెట్టు
గూడూరు రంగయ్య హస్తకొండ	మాడిశెట్టి వేంకటస్వామిమాస్టర్ ,
కొటారం వితోభ, ముత్తయ్య	మంత్రిన చిన్నయ్య, రాజయ్యఅలూరు
కింద్రాబాద్	బొంబాయి

బొంబాయి
శిలాంకోటి స్వామి, నాగయ్య
శికింద్రాబాద్

హైదరాబాద్
తాళ్ల అడవయ్య నిజాంరాష్ట్ర మేరు
కుల చాదరి

బుర్ర నరసింహం నిజాంరాష్ట్ర మేరు
కుల సెక్రెటరీ

రాచర్ల హనుమయ్య వుందబజారు
పోలపల్లి తాలయ్య వుందబజారు
సంగ వేంకయ్య లాల్ దరువాజ

వరంగల్
గూడూరు నరహరి చాదరి
వాడపల్లి నరసింహం
రాయభారపు చినజగ్గంగారి

రామస్వామి
రాయిల్ల రామస్వామి వురుసు
అడుప రామచంద్రం కరీమాబాద్
వాడపల్లి వెంకటయ్యగారి
రామచంద్రం

రాయభారపు వేంకటాద్రి
వాడపల్లి రామచంద్రందేశాయిప్పాట
రాయభారపు జీడిరాములు
వాడపల్లి సత్తయ్య మంజిబజారు
సోమ నారాయణ
వాడపల్లి పెద్దలింగయ్య
రాయభారపు రామచంద్రంగారి

రాఘయ్య
వాడపల్లి కిష్టమ్మ

మాడిశెట్టి లక్ష్మీపతి దేశాయిబజారు
వాడపల్లి లింగయ్య
అడుప రామయ్య
వాడపల్లి నరసింహరాములు
వాడపల్లి లక్ష్మయ్య
హన్మకొండ

గూడూరు రాఘయ్య చాదరి
రాయభారపు లక్ష్మీపతి
వాడపల్లి దుగ్గయ్య
రాయభారపు కిష్టమ్మ
కీర్తి శంకరయ్య బిక్కునూర్
వాడపల్లి రామస్వామి
శ్రీరామ సత్సనారాయణ
మాడిశెట్టి రాజన్న లవ్గుర్
కీర్తి నరసింహం పరుకొల తాలూక్
సాయంప్పాట

రంగశాయిప్పాట
పాడిశెట్టి పెద్దయ్య
పాడిశెట్టి జగన్నాథం
పాడిశెట్టి బుచ్చయ్య
ఖమ్మం మొట్టు

బొడ్డు కొండయ్య
గట్ట వెంకట్రామయ్య
బొలకొండ మల్లయ్య
బొడ్డు గురవయ్య
వెన్ను లచ్చయ్య
మధిర

బొడ్డు వేంకయ్య
మొలుగూరు పుల్లయ్య

బొడ్డు వీరయ్యగారి గురవయ్య
మొలుగూరు రాఘయ్య
బొడ్డు జానకిరామయ్య
కొత్త గూడెం

మాడికెట్టి పెద్దన్న
పెద్ది నరుసయ్య
రాయి లక్ష్మయ్య
దీకొండ వెంకటేశం
వాడపల్లి భూమయ్య
రాపర్తి అనంతయ్య

బూర్గంపాడు

మాడికెట్టి కొండయ్య చాదరి
రాయి నరుసయ్య
బొమ్మదేవి నరుసయ్య
మాడికెట్టి రామస్వామి
రాయి గౌరయ్య
గూడూరి వెంకయ్య
రాపర్తి వెంకటనరుసయ్య
కీర్తి వెంకయ్య

సింగళేణి

మాడికెట్టి నరుసయ్య చాదరి
రాయి వెంకటయ్య
వాడపల్లి వెంకటేశం
రాయి యెతిరాజం
వాడపల్లి వెంకటయ్య
వాడపల్లి బ్రతుకయ్యగారి నరసింహం
రాయి తాపాల్
వాడపల్లి రామయ్య
కీర్తి మల్లయ్య

వాడపల్లి లక్ష్మయ్య
చేగూరు వెంకట్రామయ్య
బొమ్మదేవి వెంకట నరుసయ్య
మాడికెట్టి చంద్రయ్య
రాయి రాజయ్య
రాయి పెద్దమల్లయ్య
బొంపల్లి

మొలుగూరి రాజయ్య కరీంనగర్ జిల్లా
బుర్రా రాజయ్య
మొలుగూరి పెదల
బుర్రా పోకెట్టి
మొలుగూరి చినలక్ష్మయ్య
పెదగోపయ్య
మొలుగూరి లింగయ్య
ర్తి చినగోపయ్య
పొడికెట్టి నరుసయ్య
పొడికెట్టి మాధవదాసు
కేశవల్లు

రాపర్తి రాజయ్య
రాపర్తి సాంబయ్య
రాపర్తి కూశయ్య
ర్తి వెంకట్రామయ్య కమాన్ పురం
ర్తి రామయ్య
అక్క పెదలచ్చయ్య బ్యాగంపాట
అక్క చినలచ్చయ్య
మాడికెట్టి వీరయ్య గచ్చిపల్లి
బొమ్మదేవి హనుమంతు కిష్టంపాట
రామగిరి లక్ష్మయ్య జూలపల్లి
నోముల భూమయ్య ముప్పిరితోట

నాంపల్లి వెంకట్రామయ్య తక్కువపల్లి	నోముల విట్టల్
రాయి నరునయ్య కొత్తపల్లి	కీర్తి వెంకయ్య
రాపర్తి వెంకయ్య విలాసాగరం	కీర్తి కరదయ్య శికింబాబాద్
మాడికెట్టి రాజయ్య గనిముక్క	మాడికెట్టి జగ్గయ్య సుల్తాన్ బనూరు
సంగ రాజయ్య గంగిపల్లి	రాపర్తి రెడ్డిగారి రాజన్న
రాపర్తి రంగయ్య అర్లకొండ	రాపర్తి రెడ్డిగారి తాపాల్
మాడికెట్టి యామద్రాగారి రామయ్య	రాపర్తి రెడ్డిగారి లక్ష్మయ్య
మానకొండూరు	మునిగాల రాజన్న
రాపర్తి రామయ్య కందికటూకూరు	మునిగాల భద్రయ్య
మాడికెట్టి లింగయ్య జగిత్య	అయ్యల చిత్తహరి
వాడపల్లి వెంకయ్య మానకొండూరు	మునిగాల మర్రిపల్లి రామయ్య వెంకయ్య
మాడికెట్టి నరునయ్య తిమ్మపురం	మాడికెట్టి గౌరయ్య కాచగూడ
సాన్నావల నరునయ్య కొలనూరు	గూడూరి వీరయ్య పోలంపల్లి
శీలం నాంకెల్లి వేములవాడ	
కీర్తి చంద్రయ్య పచ్చునూరు	బొంబాయి
రామగిరి రాజయ్య యెల్లారెడ్డిపేట	గజెల్లి శివయ్య నాగయ్య బొయినపల్లి
రామగిరి లక్ష్మీపతి వూటూరు	రాచర్ల పండరినాథ్ రాంచందర్,
వాడపల్లి రాజశేఖరం వెలంపల్లి	ఆవురంగాబాద్ (పల్లి
రామగిరి రాజయ్య నందిమ్యదారం	కొట్టూరు కొబ్బయ్య శివయ్య, మును
మప్పిడి చంద్రయ్య సుల్తాన్ బాద్	సంగ ఆనంతయ్య, బుచ్చయ్య (రమ
రాయి వెద్దనరునయ్య కొత్తపల్లి	సంగ నారాయణ, నరసయ్య రత్నాపు
పొడికెట్టి వీరస్వామి దేశాయిపేట	రాజులదేవి నరునయ్య, బాలయ్య,
శీలం దుర్గయ్య పాపన్నపేట	హైద్రాబాదు
శీలం లచ్చయ్య	కయిరపు వల్లయ్య వెంకయ్య, సిద్దిపేట
గూడూరు కొమరయ్య తెనిగెరం	గట్ల వల్లయ్య, నరసయ్య, దరురు
కీర్తి రంగశాయి వెద్దకొరుపోలు	బుర్ర హనుమయ్య, బోజయ్య హైద
	రాబాదు (పల్లి

హైద్రాబాద్.

తాళ్ల పేటయ్య,	శిలాంకోటి వీరయ్య వెంకయ్య, బోయిన
గట్ల నరునయ్య	పొడికెట్టి వల్లయ్య శివయ్య సిద్దిపేట
	గట్ల స్వామి నరసయ్య

1 సోమ నారాయణ, దమ్మయ్య శిరికొండ సంగ చిన లింబయ్య లింబయ్య, కలశోట
 2 పోలకం యల్లయ్య లక్ష్మయ్య చాదరి ఆత్మకూరి బుచ్చయ్య కూచయ్య
 3 సంగ నరసయ్య నరుసయ్య, రత్నాపురం గట్ల భూమయ్య, లక్ష్మయ్య కోరుట్ల
 4 సంగ అంతయ్య బుచ్చయ్య డ్యాగాం మాడిశెట్టి లింగయ్య, నరసయ్య, యె
 5 సంగ పెద్దలింబయ్య లింబయ్య కోరుట్ల ముదుల్ల (పల్లి
 6 గట్ల నారాయణ లింగయ్య ,, వాడపల్లి లక్ష్మీపతి పంతులు గారు వెలం
 7 గట్ల రామయ్య నరసయ్య ,, కర్నె నరసయ్య గిద్దె ముత్తవరం
 8 గట్ల నరసయ్య కిష్టయ్య ,, పాడిశెట్టి నరసయ్య ఆడిశెట్టి
 9 గట్ల లింబయ్య అంతయ్య ,, మాడిశెట్టి నారాయణ బూజునూరు
 10 సంగ వెంకయ్య బుచ్చయ్య చొప్పవండి గట్ల చంద్రయ్య బుద్దవరం
 సోమ నరసయ్య దమ్మయ్య శిరికొండ వాడపల్లి వెంకటయ్య పంతులు పర్లపల్లి
 గట్ల నరసయ్య నరసింహులు ,, పాడిశెట్టి రామస్వామి ఆడిశెట్టి
 రెబ్బ నరసయ్య కాయన్న దరిపెల్లి మాడిశెట్టి నరసయ్య కిష్టమ్మ అంకిస
 బతుకపల్లి నెంకట్రాములు, నరసయ్య రాయల్ల గోవిందరాజులు, యెల్లమ్మ
 రాయల్ల నరసయ్య వెంకయ్య జగిత్యాల బహు, వరంగల్
 కర్నె యల్లయ్య, వెంకయ్య ,, బుర్రా కేశవులు గిర్లాజిపేట ,,
 సోమ గంగారాం లక్ష్మయ్య మెట్టుపల్లి హంద్రాబాద్
 సంగ రాజయ్య, బోజయ్య మొంరావు సేనాపతి వెంకటస్వామి, దేవరకదిరె
 కేట కర్నె లింబయ్య, వెంకయ్య మెట్టుపల్లి గోవిందరావు, పత్తర్ ఫుట్
 రానర్ల గంగారాం శాయన్న, రామద్దు కన్నయ్య లాల్ దురాజ
 గట్ల బుచ్చయ్య నానుమంతు, వూటపల్లి గణేశం చూగత్ పురం

ఈ గ్రంథాభిమానులెల్లరు దయతో నొసంగిన ద్రవ్యము మేరువంశ
 పురాణము వచనకావ్యము 3000 ప్రతులకే సరిపోవుటచే నచ్చొత్తించి,
 జాతీయ సోదరుల హస్తపద్ధతి లలంకరింపజేసితిని. ఈ పద్యకావ్యమును
 శ్రీయుత వాడపల్లి సత్తయ్యగారి ద్రవ్యసహాయముచే ముద్రింపించితిని.

ఇట్లు
 గృంథకర్త

